

ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดลำปางโดยส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการที่จะมาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางจากหลายสื่อตามลำดับจากมากไปน้อย คือ อินเทอร์เน็ต วารสาร คำบอกเล่าจากเพื่อน บริษัทนำเที่ยว และอื่นๆ ยกเว้น ข้อมูลที่ได้จากสื่อหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ ที่มีค่าเท่ากับร้อยละ 0 และ 1.6 ในขณะที่ จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 82.1 นั้น ไม่รู้จักจังหวัดลำปาง ไม่ทราบว่าคืออะไร อยู่ที่ไหน มีความสำคัญอย่างไร และในจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมดที่ให้ข้อมูลครั้งนี้มีเพียงร้อยละ 14.3 เท่านั้น ที่ระบุว่าตนเองเคยมาเที่ยวที่จังหวัดลำปาง ดังจะเห็นได้จากจำนวนร้อยละของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ที่เข้าถึงสื่อที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดลำปางมีไม่ถึงร้อยละ 10 ในทุกๆ สื่อ มีข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สารจากสื่อการประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดลำปางกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่มีความรู้เกี่ยวกับจังหวัดลำปางใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 6.5 กับ 6.6

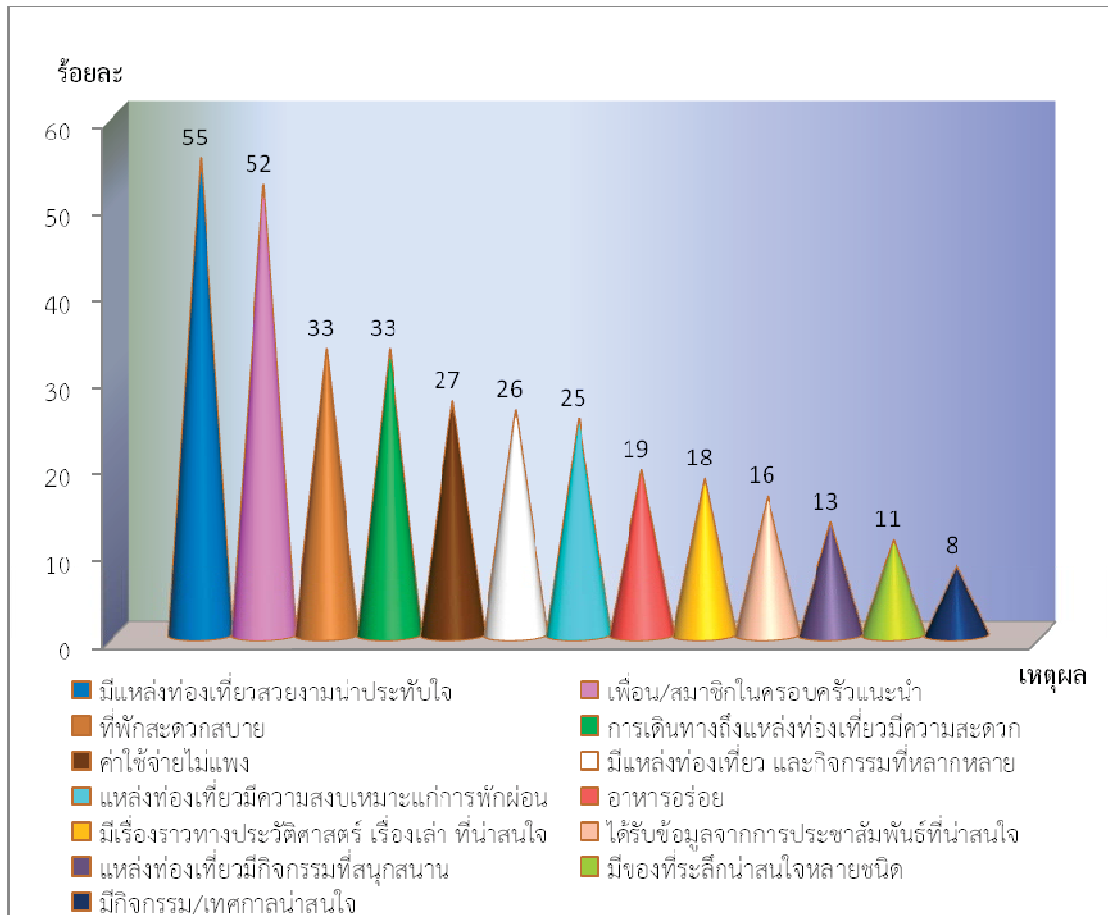
ความประทับใจ และเหตุผลในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยได้แสดงเหตุผลของการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวด้วยเหตุผลต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 จำนวน/ร้อยละของเหตุผลที่นักท่องเที่ยวชาวไทยใช้ในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว

	เหตุผลในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว	ร้อยละ
1	มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงามน่าประทับใจ	55
2	เพื่อน/สมาชิกในครอบครัวแนะนำ	52
3	ที่พักสะดวกสบาย	33
4	การเดินทางถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก	33
5	ค่าใช้จ่ายไม่แพง	27
6	มีแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมที่หลากหลาย	26
7	แหล่งท่องเที่ยวมีความสงบเหมาะแก่การพักผ่อน	25
8	อาหารอร่อย	19
9	มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ที่น่าสนใจ	18
10	ได้รับข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ	16
11	แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่สนุกสนาน	13
12	มีของที่ระลึกน่าสนใจหลายชนิด	11
13	มีกิจกรรม/เทศกาลน่าสนใจ	8

แผนภูมิที่ 4.20 ร้อยละของเหตุผลที่นักท่องเที่ยวชาวไทยใช้ในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว

จำนวนนักท่องเที่ยว ที่เลือกสถานที่ท่องเที่ยวด้วยเหตุผลที่เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ แหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามน่าประทับใจตามที่เพื่อน/สมาชิกในครอบครัวให้คำแนะนำ โดยสถานที่นั้นๆ ควรเป็นสถานที่ที่มีที่พักสะดวกสบาย และสามารถเดินทางเข้าถึงได้โดยสะดวก ค่าใช้จ่ายไม่แพงเป็นลำดับรองลงมา ในสถานที่ท่องเที่ยวนั้นควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย มีความสงบเหมาะกับการพักผ่อน รองลงมาคือการมีอาหารอร่อย และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ สำหรับข้อมูลด้านการประชาสัมพันธ์นั้นเป็นเรื่องรองลงมา สำหรับกิจกรรมที่สนุกสนาน และของที่ระลึก รวมทั้งกิจกรรมหรือเทศกาล เป็นกลุ่มสุดท้ายของเหตุผลที่จะเลือกในการท่องเที่ยว

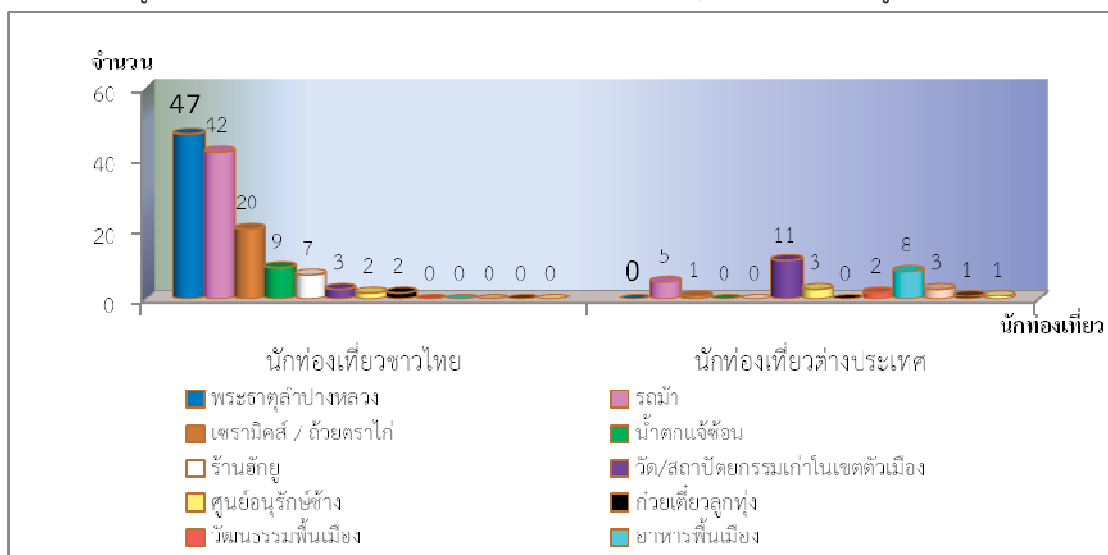
ความประทับใจ และเหตุผลในการเลือกมาท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

ความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อจังหวัดลำปาง และทำให้ระลึกถึงความเป็นจังหวัดลำปาง ดังแสดงในตารางที่ 4.25

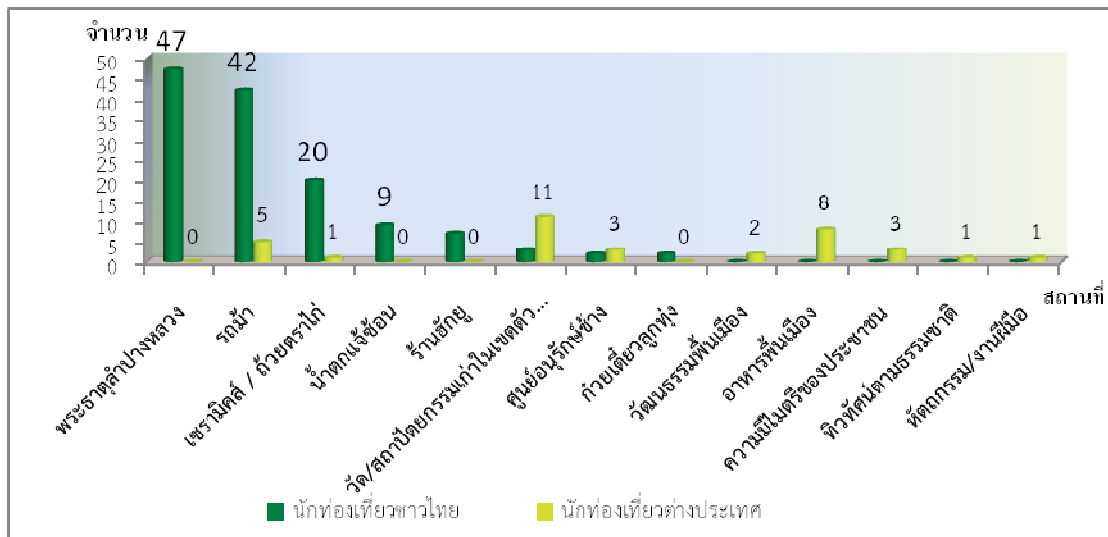
ตารางที่ 4.25 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยคิดว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้คนทั่วไปรู้จักจังหวัดลำปาง

ที่	สิ่งสำคัญ/สถานที่ท่องเที่ยวในลำปาง	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวต่างประเทศ
1	พระธาตุลำปางหลวง	47	-
2	รถม้า	42	5
3	เซรามิกส์ / ถ้วยตราไก่	20	1
4	น้ำตกแจ้ซ้อน	9	-
5	ร้านฮักยู	7	-
6	วัด/สถาปัตยกรรมเก่าในเขตตัวเมือง	3	11
7	ศูนย์อนุรักษ์ช้าง	2	3
8	กล้วยเดี่ยวลูกทุ่ง	2	-
9	วัฒนธรรมพื้นเมือง	-	2
10	อาหารพื้นเมือง	-	8
11	ความมีไมตรีของประชาชน	-	3
12	ทิวทัศน์ตามธรรมชาติ	-	1
13	หัตถกรรม/งานฝีมือ	-	1

แผนภูมิที่ 4.21 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยคิดว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้คนทั่วไปรู้จักจังหวัดลำปาง

แผนภูมิที่ 4.22 ร้อยละของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศที่
แสดงความประทับใจในจังหวัดลำปาง

นักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าร้อยละ 40 ระบุว่ามีความประทับใจ และเมื่อระลึกถึงจังหวัดลำปาง จะคิดถึง วัดพระธาตุลำปางหลวง และรถม้า โดยมีผู้ที่ระลึกถึงเชรามิกส์ และถ้วยตราไก่ เป็นจำนวนร้อยละ 20 ระลึกถึงน้ำตกแจ้ซ้อน ร้อยละ 9 ในขณะที่มีผู้ที่ระลึกถึงร้านฮักยู/ลำปางหนาวมากซึ่งเพิ่งเปิดดำเนินการมาถึง ร้อยละ 7 แต่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยมีนักท่องเที่ยวแสดงความระลึกถึง/ประทับใจเพียงร้อยละ 2 เท่ากับร้านก๋วยเตี๋ยวลูกทุ่ง เป็นข้อสังเกตสำคัญของความระลึกถึง และความประทับใจสำหรับนักท่องเที่ยวแบ่งเป็น 2 กรณี กล่าวคือ กรณีของการเป็นสิ่งเก่าแก่ที่มีอยู่คู่เมือง และความเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง กับความเป็นของใหม่ที่สร้างความตื่นตาตื่นใจ และสนุกสนาน ทำให้ได้รับความนิยม

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความประทับใจในเรื่องของวัดและสถาปัตยกรรมเก่าที่มีอยู่ในตัวเมืองลำปางมากที่สุด รองลงมา คือ ความชื่นชอบกับอาหารพื้นเมือง รถม้า และความมีไมตรีของประชาชน ในขณะที่มีความประทับใจในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยในจำนวนที่ใกล้เคียงกับชาวไทย

นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ดังต่อไปนี้

1. การเดินทางระหว่างจังหวัด

ความประทับใจ นักท่องเที่ยว 2 คน ระบุว่าเส้นทางดี ถนนตัดได้ตรง มีธรรมชาติที่สวยงาม ได้พบความแปลกใหม่และมีความสุขสนุกสนานระหว่างการเดินทาง ระยะทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวไม่ไกลมากนัก ไม่ไกลจากเมืองอื่น เช่น ประเทศจีน การเดินทางท่องเที่ยวมีความปลอดภัยดี

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ควรปรับปรุงถนนที่มีสภาพไม่ดี และเพิ่มป้ายบอกทางเพราะมีบางเส้นทางที่ถนนยังไม่ดี เส้นทางท่องเที่ยวไม่มีป้ายบอกเส้นทาง

2. การจราจรภายในตัวจังหวัด

ความประทับใจ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้สะดวกเพราะรถไม่ติด (15 คน)

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ควรมีไฟสำหรับการข้ามถนน ถนนบางเส้นมีขนาดเล็กทำให้เกิดความติดขัดเล็กน้อย ถนนในตัวเมืองววน/ซบซ้น ควรมีป้ายบอกเส้นทางสำหรับการท่องเที่ยวไว้อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่บางเส้นทางมีรถมาก และฝุ่นมาก ควรมีการให้คำแนะนำในการขับขี่ยานยนต์ และมีน้ำใจ ซึ่งมีนักท่องเที่ยว 1 คน ระบุว่ารถขับไม่มีน้ำใจ

3. สถานที่ท่องเที่ยว

ความประทับใจ นักท่องเที่ยวร้อยละ 48 มีความประทับใจในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากและมีความหลากหลายในราคาไม่แพง เช่น สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติมีธรรมชาติที่สวยงามหลากหลายบรรยากาศดี ได้แก่ น้ำตก ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย มีโบราณสถานที่สวยงามเก่าแก่เหมาะแก่การทำบุญ สถานที่สวยงามสงบร่มรื่น (สวยคงเดิมด้วยราคากว่าที่อื่น)

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ควรทำให้เมืองมีความสะอาดมากยิ่งขึ้น มีการปรับปรุงห้องสุขา มีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ เช่น พิพิธภัณฑ์ของเมือง สถานที่ขายสินค้าของที่ระลึก มีการให้คำแนะนำในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่ไม่รู้จักจังหวัดลำปางได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายๆ เพราะนักท่องเที่ยวไม่ทราบจะหาข้อมูลการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางได้จากที่ไหน จึงไม่รู้ว่าจะไปทางใด และสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งอยู่ห่างไกลกันมาก ความไม่ประทับใจอย่างอื่นๆ คือ การที่จังหวัดลำปางมีขนาดเล็ก และมีอากาศร้อนมาก

4. สถานที่พัก

ความประทับใจ สถานที่พักในจังหวัดลำปางมีราคาไม่แพง สวย และสะอาด โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับดี (จำนวน 15 คน)

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ควรเพิ่มจำนวนเพราะปัจจุบันมีน้อย

5. กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

ความประทับใจ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางที่ประทับใจคือกิจกรรมในด้านของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงธรรมชาติที่ยังคงรักษาความเป็นของเดิมไว้ทำให้มีความสวยงาม น่าประทับใจและน่าศึกษา (จำนวน 12 คน)

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ควรเพิ่มกิจกรรมเพราะปัจจุบันมีน้อย และไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนสำหรับความเมืองลำปางเอง ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มที่สนุกๆ และไม่มีค่าน่าสนใจในการจัดทัวร์

6. ร้านอาหาร

ความประทับใจ พบว่า อาหารมีความอร่อยมาก มีความหลากหลาย มีให้เลือกมาก โดยเฉพาะอาหารพื้นเมืองในตลาด และราคาไม่แพง มีการระบุว่าขนมจีน และก๋วยเตี๋ยวที่ลำปางอร่อยมาก

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ควรเพิ่มจำนวนร้านอาหารเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวระบุว่าร้านอาหารในจังหวัดลำปางมีน้อย ราคาแพง ไม่อร่อย และมีความไม่สะอาด อาหารเป็นแบบเดิมๆ อยากทานของใหม่ๆ บ้าง (จำนวน 10 คน) ควรมีการพัฒนาอาหารสำหรับชาวอิสลามด้วย

7. ของที่ระลึก

ความประทับใจ ของที่ระลึกมีความหลากหลาย มีให้เลือกมาก มีความสวยงามต่างจากที่อื่น ของที่ระลึกที่มีความประทับใจและชื่นชอบ คือ เซรามิกส์ รองลงมา คือ ข้าวแต่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ควรเพิ่มความหลากหลาย เนื่องจากของที่ระลึกจังหวัดลำปางส่วนใหญ่มีแต่เซรามิกส์

8. พนักงานบริการ

ความประทับใจ มีนักท่องเที่ยวจำนวน 20 คน (จาก 100 คน) ระบุว่าได้พบกับการบริการที่ดีให้การต้อนรับดี มีอัธยาศัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง มีนักท่องเที่ยว 1 คน ระบุว่าได้รับการเอาเปรียบจากการบริการในจังหวัดลำปาง

9. ไม่ตรีจิตและการต้อนรับของประชาชน

ความประทับใจ นักท่องเที่ยวร้อยละ 40 ประทับใจกับการทักทาย การให้ความเป็นกันเองแก่นักท่องเที่ยวของประชาชนชาวลำปาง ที่ทักทายนักท่องเที่ยวด้วยความยิ้มแย้ม และมีอัธยาศัยที่ดี สุภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ควรพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษให้แก่ประชาชน เพื่อให้สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีกว่านี้

10. เอกสารประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว

ความประทับใจ นักท่องเที่ยวเพียง 4 คน ที่ให้ความเห็นสั้นๆ ว่า “ดี”

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ควรเพิ่มเอกสาร และป้ายประชาสัมพันธ์ แนะนำแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวระบุว่าไม่สามารถหาเอกสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางได้ เอกสารที่มีอยู่ไม่น่าสนใจ ไม่ระบุแหล่งท่องเที่ยวเด่นๆ หรือมีการจัดตั้งสถานที่หรือจุดประชาสัมพันธ์เด่นๆ เห็นได้ชัดเจน หรือมีการประชาสัมพันธ์โดยระบบอินเตอร์เน็ตให้มากกว่านี้ (จำนวน 26 คน)

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 82.1 นั้น ไม่รู้จักจังหวัดลำปาง ไม่ทราบว่าเป็นอะไร อยู่ที่ไหน มีความสำคัญอย่างไร และในจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมดที่ให้ข้อมูลครั้งนี้มีเพียงร้อยละ 14.3 เท่านั้น ที่ระบุว่าตนเองเคยมาเที่ยวที่จังหวัดลำปาง และเมื่อได้ทำการสำรวจข้อมูลครั้งนี้ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดลำปางทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนร้อยละ 29.5 แสดงความคิดเห็นว่าตนเองจะได้หาโอกาส และวางแผนมาเที่ยวจังหวัดลำปางในการครั้งต่อไป และคิดว่าจะกลับมาเที่ยวจังหวัดลำปางอีกร้อยละ 47.8

1.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้นำทางการท่องเที่ยว

แผนงานวิจัย เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ อุตสาหกรรมชุมชนลำปาง ประกอบด้วย โครงการวิจัยย่อยจำนวน 6 เรื่อง ที่มุ่งหวังจะให้ได้องค์ความรู้สำคัญ สำหรับประกอบกันเป็นองค์รวมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์สำหรับจังหวัดลำปางได้มากที่สุด โดยในระยะเริ่มต้นของแผนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจากโครงการย่อยทุกโครงการได้ร่วมกันสัมภาษณ์ ผู้นำที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว รวมจำนวน 20 ท่าน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นหนึ่งเดียวกันในด้านของ ตำแหน่งทางการท่องเที่ยว จุดเด่น จุดอ่อน และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และ เพื่อให้ผู้นำต่างๆ ทุกระดับดังกล่าวได้ทำการทบทวน สภาพความเป็นจริงของปัจจัยในการท่องเที่ยวจังหวัด ลำปาง มีความเข้าใจ และยอมรับในบทบาทซึ่งกันและกัน ทั้งในองค์กร และระหว่างองค์กร ที่จะนำไปสู่การ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางต่อไป

ผลการสัมภาษณ์ผู้นำทั้ง 20 ท่าน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เกี่ยวกับจุดเด่น และตำแหน่งทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง รวมทั้งเครือข่ายสำคัญที่มีบทบาทในการบริหารจัดการด้าน การท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติ และระดับจังหวัด ทำให้ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ของกิจกรรม/แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดลำปาง มีดังนี้

1. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญและมีชื่อเสียง ได้แก่ น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย บ้านแสนรัก วัดพระธาตุลำปางหลวง และวัดเก่าอื่นๆ ถึงแม้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้จะเป็นที่นิยมของ นักท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่องด้วยความเป็นธรรมชาติที่สวยงามและมีชื่อเสียง แต่ก็มีคามจำเป็นที่จะต้อง ทำการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีเครื่องอำนวยความสะดวก และสร้างความ ประทับใจแปลกใหม่อย่างต่อเนื่อง เช่น น้ำพุร้อนแจ้ซ้อนได้พัฒนาให้มีความครบครันทั้งน้ำร้อนและน้ำเย็น และมีความพร้อมต่างๆ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สปา และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น

2. สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความทรุดโทรมมาก ได้แก่ แปกัวลม ไร่สับปะรด ตาบลดัดจ ภาพเขียนสี ประตูลา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีสภาพทรุดโทรมลงไปมากและไม่ได้รับการโปรโมทหรือให้ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง คุณภาพการบริการไม่ดี ที่พักไม่สะอาด อาหารไม่อร่อย

3. สถานที่ท่องเที่ยวใหม่ เช่น ป่าเหมี้ยง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในเรื่องของการสร้างสิ่ง อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้สามารถเข้าถึงสถานที่ มีการจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน สร้างความ ประทับใจ และการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลมากที่สุด

4. การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น พิพิธภัณฑ์ลำปาง

5. กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น

งานเซรามิกแฟร์ เป็นงานที่สร้างความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวและธุรกิจ เพราะเซรามิกเป็นสินค้าที่มีศักยภาพมากเพียงพอที่จะพัฒนาเข้าสู่ตลาดอาเซียนได้ เพราะเจ้าของธุรกิจมีพื้นฐานในการค้าต่างประเทศอยู่แล้ว และเซรามิกลำปางมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เนื้อดินที่มีคุณภาพดี และพัฒนาเรื่องการออกแบบให้สอดคล้องกับการใช้งาน

งานเดิน-วิ่งแม่เกาะฮาร์ฟมาราธอน ได้รับการโปรโมทอย่างต่อเนื่อง และได้รับการตอบรับจากคนทั่วประเทศ

มหรสพด้านวัฒนธรรม เช่น มหรสพกองปู่จา งานแสงสีเสียงวัดพระธาตุลำปางหลวง และวัดพระแก้วดอนเต้า เป็นกิจกรรมที่มีจุดเด่น และน่าสนใจ แต่เป็นการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาที่รวมกิจกรรมหลายๆกิจกรรมไว้ในช่วงเดียวกัน และเป็นการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่ไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมประเพณีนี้ควรต้องสร้างความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านด้วย เช่น ประเพณีแห่ครัวตวล ก็เอาชาวบ้านไปนั่งดู จริงๆแล้วพิธีกรรมต่างๆ มันต้องเชื่อมโยง มันเป็นวิถีของเขาที่ต้องมาทำโดยธรรมชาติ ไม่ใช่เอาไปแห่ทำรูปแบบการแสดงแบบนั้น ตอนหลังมันไม่ใช่วิถีในชีวิต มันซึมซับเฉพาะเวลามีแขกมา

จากสภาพของกิจกรรม และสถานที่ทางการท่องเที่ยวดังกล่าวทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงจุดเด่น และตำแหน่งทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ดังจะได้แสดงตามลำดับ คือ

1. ตำแหน่งทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง
2. จุดเด่นทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง
3. จุดอ่อนทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง
4. แนวทางการเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัดลำปาง

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ตำแหน่งทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง

ผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งเครือข่ายสำคัญที่มีบทบาทในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติ และระดับจังหวัด ได้ร่วมกันลงความเห็นให้จังหวัดลำปางจากตำแหน่งทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง มีสภาพเป็นจังหวัดรอง โดยเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวจากจังหวัดหลักที่สำคัญในภาคเหนือที่ได้พัฒนาไปแล้ว และกำลังจะเร่งการพัฒนาตามแผนการพัฒนาประเทศ และกลุ่มประเทศอาเซียน อันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ และ จังหวัดเชียงราย ซึ่งจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่อยู่บนเส้นทางการเดินทางโดยเส้นทางรถยนต์ (เส้นทางการคมนาคมที่นักท่องเที่ยวใช้ในการเดินทางเป็นจำนวนมากที่สุด) เพื่อผ่านไปยังเมืองท่องเที่ยวหลักทั้งสอง ดังนั้น จึง

เป็นโอกาสสำหรับจังหวัดลำปางที่จะต้องพัฒนาจุดเด่นของตนเองที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและแวะเข้าชม หรือท่องเที่ยวให้ได้ในระยะเวลาที่มากขึ้น หรือมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อันเนื่องมาจากอ่อนของของเมืองท่องเที่ยวหลัก เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมานานแล้ว และความแออัดของประชากรที่มีเพิ่มขึ้นมาก มีความจำเป็นต้องสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆเหมือนอาหารจานใหม่เรื่อยๆ ในขณะที่ จังหวัดลำปางสามารถที่จะสร้างความเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีเนื่องจากอยู่ในตำแหน่งทางภูมิศาสตร์สำหรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปยังเชียงใหม่และเชียงรายได้ ความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาการสถานที่และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางเอง จากจุดเด่น และจุดอ่อนของจังหวัดลำปาง เช่น การสร้างสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญเพิ่มขึ้นจากการกระทำของคน (Human made) ดังที่ได้ปรากฏมาบ้างแล้ว ได้แก่ กาดกองต้า และในอนาคตที่ได้ดำเนินการมาแล้วบ้าง คือ สถานที่รอบอนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรที่อำเภอเกาะคา หอดูดาว และอาคารพิพิธภัณฑ์เครื่องเคลือบในศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา

2. จุดเด่นทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

จังหวัดลำปางมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่า 1,300 ปี โดยตลอดระยะเวลาแห่งความเป็นเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางด้านสินแร่ และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติทำให้น่าสนใจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งเครือข่ายสำคัญที่มีบทบาทในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและระดับจังหวัด ได้ร่วมกันลงความเห็นให้จังหวัดลำปางมีความโดดเด่นสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม และเชิงธรรมชาติ ดังต่อไปนี้

2.1 จุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับจังหวัดลำปาง นับว่าเป็นความได้เปรียบเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้จังหวัดลำปาง โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครลำปางที่มีความโดดเด่นของอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผสมกับความสงบเงียบแห่งเมืองลำปางอันเกิดจากการที่ความเจริญทางวัตถุและประชากรยังไม่หนาแน่นเท่ากับเมืองใหญ่ในภาคเหนืออื่น สามารถสร้าง และคงเสน่ห์แห่งความเป็นคนเมืองได้มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกลักษณ์เพียงหนึ่งเดียวที่มีอยู่ในตัวเมือง คือ การบริการรถม้าสำหรับนักท่องเที่ยวที่สามารถอยู่ร่วมกับการใช้ชีวิตของประชาชนในเมืองลำปางได้อย่างเป็นปกติ ดังนั้น จังหวัดลำปางควรนำสิ่งที่มีอยู่และเป็นอัตลักษณ์นี้มาร่วมกันสนับสนุนให้มีความโดดเด่นและเพิ่มคุณค่าโดยการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมความเป็นคนเมืองในด้านภาษา อาหาร เครื่องแต่งกาย และวิถีชีวิตในประเพณีของชาวพุทธที่มีต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้คงความงดงามไว้มากที่สุด

2.2 จุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ อัตลักษณ์ของชุมชนจังหวัดลำปางที่นับได้ว่าเป็นหนึ่งเดียวของประเทศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ในบางประการได้ถูกนำไปลอกเลียนแบบ และทำให้ได้รับความนิยมมากไปกว่าที่เป็นจริงในจังหวัดลำปาง จังหวัดลำปางจึงควรทบทวนวิธีการ และกระบวนการในการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

3. จุดอ่อนทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง มีหลายประการ ได้แก่

3.1 ลำปางเป็นลักษณะเมืองผ่าน ซึ่งทัวร์ส่วนใหญ่จะไปเที่ยวเชียงใหม่และเชียงราย ซึ่งเป็นจังหวัดปลายทาง อีกทั้งเส้นทางที่ตัดใหม่ก็ทำให้นักท่องเที่ยวไม่แวะลำปาง ในอดีตนักท่องเที่ยวนิยมไปเชียงใหม่เพราะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ พยายามดึงนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวเชียงใหม่ให้มาเที่ยวลำปาง ในขณะที่นักท่องเที่ยวจากจังหวัดเชียงรายให้เดินทางผ่านจังหวัดพะเยาเข้าสู่จังหวัดลำปาง ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามที่จะสร้างความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดให้ได้

3.2 ลำปางไม่มีการพัฒนา หรือนำเสนอกิจกรรม/แหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อจูงใจนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งเดิมๆ เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง ไม่มีการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ไม่มีใครมาเที่ยวลำปางทุกปีเพื่อมาเจอสถานที่เดิมๆ จากความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากที่อาจจะยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความต่อเนื่อง และสามารถเชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างเป็นเนื้อเดียวกันได้ อันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างศักยภาพ และการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว/สิ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นๆ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องสร้างเรื่องใหม่ ๆ ขึ้นมา โดยการลงไปสำรวจพื้นที่และพูดคุยกับชาวบ้าน เพื่อเตรียมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้นักท่องเที่ยว

3.3 ลำปางซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาคเหนือ ที่มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวมากเพียงระยะเวลา 3 เดือนในช่วงฤดูหนาวเท่านั้น และนักท่องเที่ยวชาวจีนจะเข้ามามากขึ้น นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวที่จะมาลำปางส่วนมากจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ซื้อทัวร์ใน packet around Thailand ซึ่งจะแบ่งเป็น 4 ภาค ภาคละ 7 วัน ซึ่งลำปางจะอยู่ในกลุ่ม Around north และจะใช้เวลาอยู่ในลำปางแค่ 1 วันเพราะลำปางเป็นทางผ่าน

3.4 ลำปาง การขาดความรับผิดชอบในอันที่จะบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจัดองค์ประกอบสำหรับการท่องเที่ยวให้ครบวงจร นับตั้งแต่การวางแผนงาน การดำเนินงานกระทั่งการประเมินผลเพื่อให้จังหวัดลำปางสามารถมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เช่น การติดตั้งป้ายบอกทางสู่แหล่งท่องเที่ยว/สถานที่ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด การมีระเบียบปฏิบัติ หรือ กฎเกณฑ์ของ

หน่วยงานที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการวางแผนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การรายงานสถิตินักท่องเที่ยว และการขาดการจัดทำ เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์สารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวอย่างครบถ้วน ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้งานได้จริง

4. แนวทางการเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัดลำปาง ผู้นำทั้ง 20 ท่าน ได้ให้แนวคิดสำหรับแนวทางการเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัดลำปางว่า มีปัจจัย/องค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

4.1 การวิเคราะห์ กลุ่ม Target สำคัญ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ก่อนที่จะทำการพัฒนาใดๆ ก็ตามให้กำหนดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย หรือชาวต่างประเทศ เช่น

นักท่องเที่ยวชาวไทย ยังคงเป็นนักท่องเที่ยวหลักที่จะเดินทางมาเยือนจังหวัดลำปาง

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ กลุ่มเป้าหมายหลักน่าจะเป็นกลุ่มคนจีน เพราะคนจีนมีจำนวนมาก และเศรษฐกิจของประเทศจีนก็ดีขึ้น คนจีนจึงท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะท่องเที่ยวในประเทศไทยที่มีราคาถูก ไม่ไกล และใช้เวลาไม่มากโดยเฉพาะเมื่อเปิดเส้นทาง R3A ต้องเตรียมเรื่องการท่องเที่ยวแบบ Eco-tourism ซึ่งทางแถบสิบสองปันนาของจีนได้เตรียมสำหรับนักท่องเที่ยวของคนจีนด้วยกัน ดังกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนภาคเหนือ ให้ชมป่าเขตร้อน โดยดึงดูดกลุ่มมาชมบ้านเรา โดยค้นหาให้พบและส่งเสริมทำขึ้นมาให้ได้ นักท่องเที่ยวฝรั่ง ยุโรป โดยเฉพาะฝรั่งเศส จะเข้ามาชมเรื่องวัดพระธาตุลำปาง วัดปงสนุก วัดไหล่หิน กลยุทธ์ ต้องจัดเตรียมสถานที่ พร้อมไกด์ท้องถิ่นพูดภาษาต่างประเทศได้ นักท่องเที่ยวจากญี่ปุ่นก็สนใจวัฒนธรรมเช่นกัน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายควรเข้าถึงโดยผ่านสื่อ โดยเฉพาะสื่อของประเทศนั้นๆ

ในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่คาดหวังนั้น จังหวัดลำปางควรจะได้มีการหารือและสร้างข้อตกลงร่วมกันที่จะมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งทำหน้าที่จะเป็นเจ้าภาพหลักในการประชาสัมพันธ์ที่จะต้องทำหน้าที่

- 1) การมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับการบริการด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก สถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง(สถานที่ เวลา และค่าใช้จ่าย) การควบคุมราคา ฯลฯ
- 2) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลถึงนักท่องเที่ยวจากฐานข้อมูลเดียวกันทั้งจังหวัดที่มีลักษณะบริการแบบเบ็ดเสร็จในจุดเดียว
- 3) การทำป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อการเดินทางถึงสถานที่ท่องเที่ยว
- 4) การรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ทั้งนี้ การใช้สื่อ

ออนไลน์ และการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) เพื่อการประชาสัมพันธ์ จะมีความกว้างขวางและเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้ดี - ที่สุดในโลกปัจจุบัน

4.2 การสร้างแหล่งท่องเที่ยวจากประวัติศาสตร์ที่ตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว ตำนานหลายอย่าง ยังไม่ถูกนำมาใช้ในแง่ของการท่องเที่ยวสักเท่าไรไม่ได้เอามาชูโรงมันอาจจะยังไม่เด่นพอก็ได้ หรืออาจจะมีย่านที่ทางสังคมอีกแบบหนึ่งก็ได้ มันอาจจะไม่ได้มีหน้าที่สำหรับท่องเที่ยวก็ได้เช่น ประวัติศาสตร์การสร้างเมืองลำปาง เรื่องเจ้าแม่สุชาดา เรื่องเจ้าพ่อขุนตาล อ.ห้างฉัตร เรื่องหมาขนคำ ที่ อ.แม่ทะ เรื่องหนานทิพย์ช้าง ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง เรื่องเจ้าพ่อประตู่ผา อ.เมือง เรื่องเถินบุรี ที่อ.เถิน ประวัติบ้านสามขา และหนองหล่ม ที่ อ.แจ้ห่ม

4.3 พยายามผลักดันการท่องเที่ยวไปที่ละเรื่อง ที่ละสถานที่ หรือที่ละเส้นทาง อย่าทำหลายแหล่งพร้อมกัน ควรจัดปฏิทินท่องเที่ยวใหม่ โดยรวมเอากิจกรรมหลายๆกิจกรรมไว้ในช่วงเดียวกัน เน้นการจัดกิจกรรมใหญ่ๆ ให้มีคุณภาพและมีความโดดเด่น มากกว่ากิจกรรมเล็กและแต่กระจัดกระจาย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี มิใช่กระจุกอยู่เฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

4.4 การพัฒนาที่ด้านบุคลากรในงานบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและส่งเสริมให้บุคคลเหล่านี้มีใจที่รักในงานบริการ สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อจะให้นักท่องเที่ยวได้กลับมาเยือนอีกครั้ง ส่วนด้านอื่นๆก็ต้องปรับปรุงให้ได้มาตรฐานเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ และแนวทางการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดำเนินการอยู่แล้ว ในขณะที่สถาบันการศึกษาทุกแห่งเปิดหลักสูตรท่องเที่ยว แต่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางยังมี ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะไกด์นำเที่ยว และไกด์ที่มีอยู่ก็ยังขาดทักษะหลายด้าน เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ทักษะการดูแลและการบริการลูกค้า

4.5 การพัฒนาโดยอาศัยความร่วมมือที่ยั่งยืน และเข้มแข็ง ของทุกภาคส่วน
รูปแบบความร่วมมือโดยโมเดล 355 ประกอบด้วย 3 องค์กร 5 อัครวิ และบันได 5 ขั้น คือ กระบวนการและกลไก ที่ประกอบกันเป็นโมเดลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

3 อรรถนัย ประกอบด้วย

- 1) ภาครัฐ (แบ็คอัฟ) โดยภาครัฐจะต้องเป็นฝ่ายสนับสนุนเงินทุนและงบประมาณต่างๆ
- 2) นักวิชาการ (ฝ่ายปุ่น) นักวิชาการจะต้องเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านความรู้หรือการขอข้อมูลจากนักปราชญ์ชาวบ้านที่จะต้องมาร่วมมือด้วยเพื่อผูกเรื่องราวเพื่อนสร้าง Story ของแหล่งท่องเที่ยวขึ้นๆ
- 3) องค์กรและสมาคม (ฝ่ายบู๊) องค์กรและสมาคมหรือหน่วยงานต่างๆที่ได้ผลประโยชน์ด้วยกัน เช่น นายกสมาคมรถเช่า นายกสมาคมโรงแรม เพื่อผลักดันให้เป็นรูปธรรมได้มากขึ้น ส่วนมากหลายๆ งาน หลายๆ โครงการมักจะเป็น รายงานที่เป็นรูปเล่มตำราโดยไม่เกิดเป็นรูปธรรมจริงและหมดเงินไปโดยเปล่าประโยชน์

สิ่งสำคัญในการดำเนินงานของทั้ง 3 ฝ่าย ภายใต้โมเดล 355 คือ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังครบทุกฝ่ายขาดใครไปไม่ได้เด็ดขาดเพราะจะไม่ประสบความสำเร็จ เช่น หน่วยงานภายในจังหวัดลำปาง โดยเฉพาะผู้ว่าราชการจังหวัด และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ควรต้องสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นของตนและโปรโมทให้มากๆ เนื่องจากมีงบประมาณและมีหน่วยที่ทำด้านนี้อยู่ด้วยและอบจ.ก็ไม่ได้มีภาระอะไรมาก หน่วยงานก็มีบุคลากร และสำคัญก็คืออาจจะยังไม่มีความรู้ เรื่องนี้พอ ก็คงจะต้องทำการศึกษาวิจัย และพัฒนา อาจจะต้องสร้างเวทีให้ชาวบ้านได้มาร่วม อาจจะทำบรณลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันเช่นเดียวกับ สกว. มาแลกเปลี่ยนว่าแต่ละที่มีอะไรดีๆ มั้ย ซึ่งโดยองค์กรแล้ว อบจ. สามารถทำได้ เพราะมีทั้งงบประมาณ และเครือข่ายจำนวนมาก ในขณะเดียวกัน สมาคมท่องเที่ยวก็ควรที่จะได้เพิ่มบทบาทให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรให้ความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ พร้อมๆ กับการที่หอการค้าฯ และสภาอุตสาหกรรมฯ ก็ควรที่จะได้ร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรทำการส่งเสริมเฉพาะงานใดงานหนึ่งโดยไม่กล่าวถึงการท่องเที่ยวในภาพรวม แนวทางการดำเนินงานสำหรับจังหวัดลำปางโดยภาพรวมจึงควรที่จะเชิญผู้เกี่ยวข้องมาระดมความคิดเห็น มีการมอบหมายงาน และติดตามงานอย่างเป็นระบบอยู่ตลอดเวลา ดังนี้

- 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ คือ มีการจัดทำและวางแผนเพื่อการพัฒนาเขตพื้นที่การท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวเมืองนครลำปาง ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการต้อนรับนักท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง อันเนื่องมาจากตัวเมืองนครลำปางนั้นมีพื้นที่ที่ชัดเจนแล้วสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างไรก็ตาม การจัดการท่องเที่ยวในช่วงเวลาเย็น หรือยามค่ำคืนอาจจะมีน้อย

2) การดำเนินกิจกรรมใดๆ ในการพัฒนาจังหวัดลำปางควรดำเนินการด้วยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามความรับผิดชอบในขอบเขตและหน้าที่ของตนเองเพื่อส่งเสริมให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างครบวงจร

3) การสร้างระเบียบหรือข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่จะร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยว คือ มาตรการที่จะร่วมกันรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว โดยความร่วมมือของชุมชน

องค์กรภาคี เครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางที่สำคัญที่ควรจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินการเพื่อการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ

1. หน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดลำปาง สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สาขาจังหวัดลำปาง สมาคมท่องเที่ยว จังหวัดลำปาง สมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัดลำปาง
2. หน่วยงานที่มีบทบาทเสริมเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ได้แก่ สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สมาคมรถม้า ชมรมผู้ประกอบการโรงแรม ชมรมผู้ประกอบการร้านอาหาร และแผงลอย สมาคมสหพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัดลำปาง หอการค้าจังหวัดลำปาง สมาคมเครื่องปั้นดินเผา ชมรมผู้สื่อข่าวนครลำปาง และ สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานพัฒนาฝีมือแรงงานในจังหวัดลำปาง
3. หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ที่มีการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานจังหวัดลำปาง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำปาง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง สำนักงานเกษตร และสหกรณ์ จังหวัดลำปาง และคณะสงฆ์ จังหวัดลำปาง

5 อัครวิน คือ กลุ่มคน 5 กลุ่ม ที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำหน้าทีเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง ประกอบด้วย

- อัครวินคนที่ 1 คือ เจ้าของพื้นที่นั้นๆเช่น องค์กรบริการส่วนตำบล ให้ อบต. มีส่วนร่วมมากที่สุด
- อัครวินคนที่ 2 คือ คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว
- อัครวินคนที่ 3 คือ ผู้ประกอบการที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ เช่นร้านขายของ ที่พัก หรือการบริการรถม้า
- อัครวินคนที่ 4 คือ ผู้ชำนาญการ (นักพัฒนา?) ที่จะสามารถพัฒนาอะไรก็ตามในท้องถิ่นนั้นๆ
- ให้เกิดมูลค่าเพิ่มของสินค้าการท่องเที่ยว เช่น อาหาร 1 งานที่ทำมาวางขาย และอาหาร 1 งานนี้จะต้องพัฒนาคุณค่าขึ้นเช่นให้ เชลล์มาชวนชิม พอเชลล์มาชวนชิมแล้วจัดบริหาร ส่งให้ถึงบ้านหรือDelivery เลยก็ได้

อัศวินคนที่ 5 คือ นักวิชาการท้องถิ่นในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อสร้างให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพราะการที่พานักท่องเที่ยวมายังชุมชนเพื่อความยั่งยืน

บันได 5 ขั้น เป็นกระบวนการดำเนินงานที่สามารถบ่งบอกถึงระดับความสำเร็จของการส่งเสริมงานด้านการท่องเที่ยว มีดังต่อไปนี้

- 1) การดำเนินงานของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ทุกคนที่เกี่ยวข้อง (กองร้อย) เปรียบเสมือนการสร้างกองพันทหารเพราะต้องให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจ
- 2) การดำเนินงานของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว (แบ่งเป็นกองพัน) เป็นแต่ละประเภทๆ เช่น กลุ่มร้านอาหาร กลุ่มรถเช่า กลุ่มโรงแรม กลุ่มร้านขายของที่ระลึก จากประสบการณ์แบ่งได้เต็มที่ไม่เกิน 9 กลุ่ม เพื่อคัดเลือกหัวหน้าและสร้างความเข้าใจและความร่วมมือและทำสัญญา MOU. ในขณะที่สถานการณ์ปัจจุบันของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง มีดังนี้

โรงแรม มีเกิดขึ้นหลายแห่ง ซึ่งราคาไม่แพงมาก ในขณะเดียวกันมาตรฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ค่อยมาก ห้องพักรับรองที่พอจะต้อนรับลูกค้าระดับสูงไม่ค่อยมี

ร้านอาหารอร่อยๆ นึกไม่ออก แต่ถ้าเป็นตนเองเลือกจะเป็นร้านป๊อปปูล่าที่พอจะรับ

ลูกค้าระดับกลาง อาหารพื้นเมืองไม่ค่อยมีใครพูดถึง สำหรับเมนูอาหารของจังหวัดลำปางที่เป็นที่กล่าวถึงกัน คือ ความเป็นเมืองก๋วยเตี๋ยว บะหมี่เกี๊ยว เป็นสูตรดั้งเดิม (ชื่อร้าน บะหมี่เกี๊ยวรสดี)

การเดินทาง-ขนส่ง การเดินทางทั้งภายในตัวเมือง ระหว่างอำเภอ ระหว่างแหล่งท่องเที่ยว และระหว่างจังหวัด ของจังหวัดลำปางถึงแม้ว่าจะมีการให้บริการ แต่เป็นการบริการที่มีจุดอ่อนอยู่สูงมาก หรือไม่มีการอำนวยความสะดวกที่น่าพึงพอใจในทุกๆ เส้นทาง และวิธีการดังนี้

เครื่องบิน ถือว่าเครื่องบินมีวันละ 1 เที่ยวบิน ก็คงจะถือว่าสะดวกระดับหนึ่ง ระดับที่ดีกว่าเมื่อก่อน คือ ไม่ต้องมาวันเดียวแล้วกลับอีกวันหนึ่ง เติมน้ำมันไปเข้า เียนกลับได้ (ถ้าจะเอาหลายเที่ยวดีกว่านั้น ไม่ทราบว่าคุณลำปางจะทำได้ไหม) เพราะลำปางไม่ใช่เมืองท่องเที่ยวขนาดใหญ่

ขนส่งมวลชนในตัวเมือง มีบริการรถ 4 ล้อ ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนที่สำคัญมาก เนื่องจาก ไม่มีรถเมล์ประจำทาง(ภายในตัวอำเภอเมือง) มีเฉพาะรถสองแถว ซึ่งมีราคาแพงมากเพราะจะไม่มีการระบายละเอียดเกี่ยวกับเวลาการเดินทาง และราคาที่เป็นมาตรฐานตามเส้นทาง โดยไม่มีทางเลือกอื่นให้แก่ผู้เดินทาง หรือแม้แต่ผู้ที่ประสงค์จะเดินทางโดยรถรับจ้าง ต่างจากจังหวัดอื่น เช่น จังหวัดพิษณุโลก จะไปในเมืองจากรถไฟไปมหาวิทยาลัยนเรศวร สามารถขึ้นรถบัสได้ ถึงแม้ว่าในอดีต

ลำปางจะมีรถบัสในเมือง แต่เลิกกิจการไปนานแล้ว ในขณะที่จังหวัดเชียงใหม่เองถ้าไม่เอารถไปเองก็จะไปขึ้นรถบัสของเทศบาล รอนานมากเป็นครึ่งชั่วโมงเลย แต่ว่าคนไปเชียงใหม่ อย่างนักท่องเที่ยว นั่ง 4 ล้อแดงมันเร็วแต่ 4 ล้อแดงมันก็แพงนะ อาจจะเป็นเพราะวัฒนธรรมของคนภาคเหนือชอบความสะดวกสบายที่ดีกว่า 4 ล้อแดงมุดไปตามซอกตามซอยได้ ไปไหนก็ไปถึงที่แต่ถ้าถ้าเป็นระบบขนส่งมวลชนแบบรถเมย์ ก็จะไปตามจุด ตามป้าย และต้องเดินเข้าไปอีก ถ้าระบบมวลชนของเราก็อธิบายว่า ไม่ค่อยสะดวก เพราะว่าอย่างนักท่องเที่ยวต้องการไปพระธาตุลำปางหลวงไปยังไงละ ขึ้น 4 ล้อไป ไม่รู้กี่เที่ยวแล้ว คิดราคาแพง ยกเว้นเหมาไปแล้ว 300 บาท (ยกตัวอย่าง) ถ้าเป็นชาวต่างชาติที่ไม่มีความรู้ก็อาจจะต้องจ่ายเงินเพิ่มมากขึ้น

เส้นทางถนนถือว่าอยู่ในระดับดี คุณภาพถนนดียกเว้นสายใต้ อ.สบปราบ อ.เถิน และอ.แม่พริกที่สภาพถนนไม่ค่อยดี

ทางรถไฟ มีคุณภาพที่ไม่ดี ไม่สะอาด และที่สำคัญขบวนรถไฟมีความล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนดมากและไม่แน่นอน ถึงแม้ว่าจะมีเส้นทางรถไฟจะผ่านจุดท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งคือ อุทยานแห่งชาติขุนตาล แต่ความไม่แน่นอนในเรื่องเวลาเป็นข้อจำกัดสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก สำหรับอนาคตของการสร้างทางรถไฟรางคู่หรือรถไฟความเร็วสูงก็จะเป็นส่วนสำคัญในการขยายโอกาสทางการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัดลำปาง พื้นที่สำคัญที่จะรองรับการพัฒนาจุดนี้คือ อำเภอห้างฉัตรที่มีทางรถไฟผ่าน ที่เป็นเส้นทางคมนาคมโดยรถยนต์ R3A จากเชียงใหม่มาลำปาง แต่จุดอ่อนที่อาจจะเกิดขึ้นพร้อมกันด้วย คือ การมีเส้นทางรถไฟสายเด่นชัย-เชียงราย

ดังนั้น การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวควรมีความชัดเจนในงานบริการด้านการท่องเที่ยว โดยภาพรวม ได้แก่ รถโดยสาร ที่พัก เช่น การนำเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยวน้ำตกแจ้ซ้อนควรมีความชัดเจนในเรื่องเวลาและราคาของรถโดยสาร ที่พัก รวมถึงการมีบุคคลที่อยู่ในงานบริการที่มีใจรักในการบริการด้วย

สินค้าหัตถกรรม/ของที่ระลึก ผู้นำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เด่นที่มีอยู่บนเส้นทางกลุ่มพื้นที่ที่ระบุไว้ในงานวิจัย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ได้แก่ อำเภอห้างฉัตร เกาะคา และแม่ทะ มี ข้าวแต่น

ผลิตภัณฑ์กะลา และไม้แกะสลัก

กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ได้แก่ อำเภอ สบปราบ เถิน เสริมงาม แม่พริก มี

ส้มเกลี้ยง มะเม่า แก้วโป่งข่าม แถวอำเภอลำปาง

กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย ได้แก่ แจ้ห่ม เมืองปาน วังเหนือ แจ้ห่ม มี สับปะรด

มะขามหวาน ผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยสีธรรมชาติ และ กล่องข้าวเมืองมาย อ.เมืองปาน

เป็นก่องข้าวแปลกไม่เหมือนกล่องข้าวอีสาน กล่องข้าวเมืองมายเป็นก่องข้าวมีฐาน

มีไม้ส้เหลียมรอบทรง มีลายเป็นเอกลักษณ์มา 100 กว่าปี

กลุ่มที่ 4 บนเส้นทาง ลำปาง-พะเยา ได้แก่ เมือง แม่เมาะ และ งาว มีผลิตภัณฑ์สำคัญ คือ
เซรามิก กระเป๋ากจากหนังสัตว์ และก่องปู้จา (ทั้งจริง และจำลอง)

3) การดำเนินงานของกลุ่มพัฒนาสินค้า/ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว : การพัฒนา
สินค้า การสร้างสินค้า การพัฒนาบุคลากร หรือทำเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ จากความร่วมมือของทุกฝ่าย
ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เช่น การทำโปรแกรมทัวร์พระธาตุ 9 จอม ถามว่าใครเป็นเจ้าของสินค้า คำตอบก็คือ
ทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทุกคน ทุกฝ่ายได้ วัดได้คนไปร่วมทำบุญ ชาวบ้านได้ขายของ อบต.ได้ค่าบำรุงสถานที่
การจะสร้างความร่วมมือต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีผลประโยชน์ด้วยกัน และโปรแกรมทัวร์ที่ผมสร้าง
ขึ้นใครจะเอาไปก็ได้ ใครจะเป็นเจ้าของก็ได้

4) TEST Product หรือทดสอบสินค้า หลังจากที่ได้ทำแผนการท่องเที่ยวมาแล้ว หรือ
พัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวมาแล้ว ขั้นตอนนี้จะต้องเชิญบริษัททัวร์ (ต้องเป็นระดับผู้จัดการ เจ้า
ของ หรือเซลล์) มาร่วมทดสอบสินค้าซึ่งหมายถึง การจัดโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อมาในสถานที่ท่องเที่ยววันนั้นๆ
มาใช้ชีวิต 2-3 วัน อย่ามาท่องเที่ยวแบบผ่านๆ โดยเมื่อจบทริปแล้วให้แต่ละ Agency ทัวโรจการณ์สถานที่
ท่องเที่ยวนั้น เพื่อปรับปรุง เนื่องจากคนพวกนี้รู้ได้เห็นแหล่งท่องเที่ยวมาเยอะ แล้วจะมองภาพรวมออก

5) การดำเนินงานด้านตลาด เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเมื่อมีทุกอย่างครบแล้ว แต่ไม่มีการทำ
ตลาดสินค้าที่มีก็ไม่มีใครรู้จัก เช่น ลำปางเป็นจังหวัดรองเป็นทางผ่าน ซึ่งต้องอาศัยการทำตลาดของจังหวัด
เชียงใหม่และพ่วงกิจกรรมที่น่าสนใจในลำปางลงไปด้วย ซึ่งทำได้โดย

5.1) การขอความร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการออกไปจัดโรดโชว์
ต่างประเทศโดยให้จังหวัดลำปางฝากโปรแกรมการท่องเที่ยวในเส้นทางใหม่นี้
นำเสนอไปด้วย

5.2) การเชิญตัวแทนของ Agency ทัวร์ต่างประเทศ ให้เดินทางเข้ามาร่วมทดสอบ
เส้นทางการท่องเที่ยวก็น่าจะได้ผลมากกว่าเพราะบริษัทเหล่านี้จะนำนักท่องเที่ยว
ชาวต่างชาติเดินทางมาเที่ยวในประเทศไทย การให้ Agency ทัวร์ได้สัมผัสจริง ก็
อาจจะได้คำแนะนำดีๆมาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นได้ เช่น ทำห้องน้ำให้
สะอาดได้มาตรฐาน ที่พักปลอดภัยสะอาดถูกสุขลักษณะ

ในขณะที่สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางมี
ข้อขัดข้อง และเป็นภาวะความยากลำบาก ดังนี้

1. ความร่วมมือระหว่างสื่อด้วยกันเองมีน้อย มักจะมีข้อขัดแย้งกันบ่อย ทำงานไม่เต็มที่ และยังมีข้อ
ขัดแย้งระหว่างธุรกิจสื่อและธุรกิจบริหารจัดการแสดง (หรือ Organizer)

2. ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐ เช่น เทศบาลนครลำปาง-อบจ. ที่จัดงานซ้ำซ้อนกันบ่อยครั้ง การประชาสัมพันธ์กิจกรรม/สถานที่ท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของกิจกรรมหรือสถานที่ท่องเที่ยวไม่ได้ทำงานในลักษณะของบูรณาการเชื่อมโยงกัน เช่น บ้านไหล่หินจะมีถ้ำ น้ำตก บ้านนาแก้ว ก็จะมีโซนประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ แต่คนไม่รู้จักอาจจะเป็นเพราะอบต. แห่งนั้นไม่ได้มาเชื่อมโยงในระดับจังหวัด ความรู้ความเข้าใจในกิจกรรม/สถานที่ท่องเที่ยวก็รู้เฉพาะในเขตพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ คือ เทศบาลนครลำปางก็มีการใช้สื่อ อินเทอร์เน็ต ใบปลิว หรือมีการจัดกิจกรรม มีการจัดงานต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ก็ทำให้มีกิจกรรมประชาสัมพันธ์หลายอย่าง แต่ถ้าในระดับภาพรวมของจังหวัด ยังไม่พบการประชาสัมพันธ์ที่มีการเชื่อมโยงจัดอบรม หรือจัดอีเว้นท์ ให้มีการประชาสัมพันธ์สร้างเครือข่ายร่วมกัน
3. การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ยังไม่กว้างขวาง มีเฉพาะภายในจังหวัด นอกจังหวัดมีน้อยมาก ในขณะที่การประชาสัมพันธ์โดยหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยราชการจะทำหน้าที่หลักตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งภารกิจส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินงานในภารกิจเร่งด่วนของรัฐบาลเสมอมา จากการดำเนินงานของตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ และยุทธศาสตร์จังหวัด ไม่สามารถทำการประชาสัมพันธ์ในส่วนงานท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะได้ ประชาสัมพันธ์จังหวัดจึงเป็นเพียงงานสนับสนุนในการท่องเที่ยวเท่านั้น

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้นำทั้งหมดดังกล่าวจะได้ถูกนำไปเสนอต่อประชาคมลำปาง และใช้เป็นองค์ประกอบเพื่อการสังเคราะห์แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์ชุมชนลำปางต่อไป

1.3 ผลการสัมมนาผู้นำ ผู้ประกอบการ ชุมชน ฯลฯ

การสัมมนา เรื่อง การบริหารจัดการอัตลักษณ์ของตนเองอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง เป็นการสัมมนาภาคีเครือข่าย และผู้นำทางการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจาก 13 อำเภอ ในจังหวัดลำปาง ด้วยความร่วมมือของทุกโครงการในแผนงาน โดยมีโครงการที่ 1 เป็นแกนหลักในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ได้อัตลักษณ์ชุมชนลำปางที่สามารถใช้เป็นทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และได้ภาคีเครือข่ายด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ซึ่งในการจัดการสัมมนาครั้งนี้ นอกจากจะทำให้ได้ผลตามที่ต้องการทั้ง 2 ประการ ดังกล่าวแล้ว ยังก่อให้เกิดผลลัพธ์และผลกระทบที่ดีต่อการพัฒนางานท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางให้เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงได้อีกเป็นจำนวนมาก ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การสัมมนาครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้งสิ้น 237 คน ประกอบด้วย

1. ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน ผู้แทนภาครัฐ ผู้แทนภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ประชาชนจากชุมชน สื่อมวลชน อาจารย์ และนักศึกษา เข้าร่วมการสัมมนาจำนวน 210 คน
2. นักวิจัย และทีมงาน รวม 22 คน
3. วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

กิจกรรมการสัมมนาครั้งนี้สร้างความสนใจจากผู้เข้าร่วมการสัมมนาเป็นอย่างมาก ทั้งรายการในภาคเช้า และภาคบ่าย เนื่องจากกิจกรรมในช่วงเช้านับตั้งแต่พิธี โดยท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยเนชั่น และวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาร่วมรายการในช่วงเช้าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงสามารถถ่ายทอด และจุดประกายความคิดให้ผู้เข้าร่วมการสัมมนาได้มีความเข้าใจถึงความสำคัญ และความเป็นไปได้ในการที่จะพัฒนาให้วัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนของตนได้เกิดมีคุณค่าร่วมทั้งระหว่างคนในชุมชนของตนเอง และมีความภาคภูมิใจที่จะได้นำเสนอสิ่งต่างๆ ดังกล่าว แก่ นักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณค่า และเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม สำหรับชุมชนของตนเอง และในช่วงบ่ายสัมมนาสมาชิกได้ร่วมกันนำเสนอวัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชนที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พร้อมเสนอแนวทางการพัฒนาทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองโดยภาคีเครือข่ายในชุมชน และภาคีเครือข่ายที่จะได้แสวงหาเพิ่มขึ้น ดังแสดงรายละเอียดในวีดิทัศน์แบบการรายงาน และข้อสรุปโดยสังเขปถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการสัมมนา ตามลำดับคือ

1. อัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปางเพื่อการท่องเที่ยว
2. ภาควิชาการพัฒนาศูนย์พัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง
3. กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนลำปางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. เครือข่ายชุมชนที่มีศักยภาพการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. **อัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปาง** ที่สามารถใช้เป็นทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ มี 2 ลักษณะ คือ
 - 1) อัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปางที่เป็นของดั้งเดิม ซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป
 - 2) อัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ที่เป็นอัตลักษณ์โดยแท้จริงของชุมชน และมีศักยภาพเพื่อการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรใหม่ทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

และเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงอันเนื่องจากการเดินทางโดยเส้นทางรถยนต์ได้อย่างต่อเนื่องซึ่งกันและกันระหว่างอำเภอทั้ง 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง สามารถแบ่งเป็นกลุ่มอำเภอที่อยู่ต่อเนื่องกัน 4 กลุ่มตามเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำปางตามเส้นทางการคมนาคมโดยรถยนต์ เส้นทาง R3A ซึ่งมีเส้นทางถนนสายสำคัญพาดผ่านจังหวัดลำปาง 4 เส้นทาง แบ่งพื้นที่ชุมชนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

- พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วยอำเภอห้างฉัตร เกาะคา ต่อเนื่อง อ.แม่ทะ
- พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพ ประกอบด้วย อำเภอสบปราบ เถิน เสริมงามและแม่พริก
- พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงรายประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ
- พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา จำนวน 5 ชุมชน ประกอบด้วย อำเภอ เมือง แม่เมาะ

และงาว

พื้นที่แต่ละกลุ่มดังกล่าวประกอบด้วยชุมชนที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ สถาปัตยกรรม ประเพณีและวัฒนธรรม บนเส้นทางการท่องเที่ยวนั้นๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 อนุสาวรีย์เจ้าพ่อขุนตาน และพิธีบวงสรวงสักการะ พร้อมด้วยนาฏศิลป์การแสดง
ที่มีเป็นประจำทุกปี

ในพื้นที่ชุมชนเดียวกันนี้ของอำเภอห้างฉัตรก็เป็นจุดที่เกิดเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ การพัฒนาชาติไทย คือ การก่อสร้างอุโมงค์เพื่อให้ทางรถไฟลอดผ่าน เรียกว่า อุโมงค์ขุนตาล ซึ่งอุโมงค์นี้ นอกจากจะเป็นอุโมงค์รถไฟแห่งแรกของประเทศไทยแล้ว แม้กระทั่งปัจจุบันอุโมงค์แห่งนี้ก็ยังคงได้ชื่อว่าเป็น อุโมงค์ลอดทางรถไฟที่ใหญ่ และยาวที่สุดของประเทศไทยอีกด้วย (กว้าง 5.20 เมตร สูง 5.50 เมตร และ ยาว 1,352.15 เมตร) ณ สถานที่เดียวกันนี้เป็นจุดท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีสถานที่ พักผ่อนที่ขึ้นชื่อที่สุดแห่งหนึ่งในภาคเหนือ คือ พื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล ซึ่งได้จัดให้เป็นสถานที่ พักผ่อนในแต่ละระดับความสูงของดอยขุนตาล เรียกว่า ย.ย่อมาจากยอด มีตั้งแต่ ย.1 – ย.5 แต่ละ ย. ก็มี ที่สถานที่พักที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าพักได้ โดยที่ ย.3 เป็นสถานที่พักผ่อนของบุคคลสำคัญของไทยและ ของโลกท่านหนึ่ง คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ ที่ท่านใช้เป็นสถานที่พักผ่อน และสร้างสรรค์ผลงานการเขียน ที่มีชื่อหลายเรื่อง สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่ตั้งอยู่ในลำดับต่อเนื่องมาจากยอดดอยขุนตาล ได้แก่ ศูนย์ อนุรักษ์ช้างไทย สวนป่าทุ่งเกวียน และตลาดทุ่งเกวียน ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเป็นอย่างดี นอกจากจะมีสถานที่ที่เป็นทรัพยากรทางการ ท่องเที่ยวที่สำคัญดังกล่าวมาโดยสังเขปแล้วนั้น ชุมชนบนเส้นทางดังกล่าวเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีผู้คนอาศัยกัน มานานกว่าพันปี (ยกเว้นชุมชนบริเวณอุโมงค์ลอดทางรถไฟ หมู่ 8 และ หมู่ 9 ต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร เป็น กลุ่มคนส่วนใหญ่ที่มีต้นตระกูลเป็นกลุ่มผู้รับจ้างขุดทางรถไฟมาตั้งแต่ พ.ศ.2450-2461) จากหลักฐาน คือ

วัด โบราณสถาน และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนยังคงจัดให้มีเทศกาลเพื่อการแสดงความสามารถสักการะมาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี และมีการผลิตหัตถกรรมประจำชุมชนที่มีเรื่องราวจากประวัติศาสตร์มาเป็นเรื่องเล่าสำหรับสินค้าอื่นๆ อาทิ มีดดาบโบราณ เป็นต้น

ภาพที่ 2.2 สถานีรถไฟขุนตาน และอุโมงค์ลอดทางรถไฟ อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง

ภาพที่ 2.3 ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และกิจกรรมการแสดงของช้างที่มีเป็นประจำทุกวัน พร้อมกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกจำนวนมาก

ภาพที่ 2.4 ตลาดทุ่งเกวียน หรือตลาดทุ่งเกวียน ซึ่งนักท่องเที่ยวบนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง นิยมแวะซื้อของฝากจากภาคเหนือ และผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ หัตถกรรมจากไม้ และมีตลาดโบราณ

เมื่อเดินทางผ่านอำเภอหางฉัตร โดยใช้เส้นทางหมายเลข 1034 ที่แยกออกมาจากเส้นทางหลวงหมายเลข 11 ก็จะได้พบกับสถานที่สำคัญที่เลื่องชื่อมากที่สุด ที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง คือ วัดพระธาตุลำปางหลวง (จากการสัมภาษณ์ผู้นำ และการสอบถามนักท่องเที่ยว)

ภาพที่ 2.5 วัดพระธาตุลำปางหลวง ที่ตั้งตามด้วยสถาปัตยกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ และเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับผู้ที่เกิดในปีฉลู (สัญลักษณ์เป็นรูปวัว)

นอกจากนี้ที่อำเภอเกาะคายังมีวัดสำคัญในประวัติศาสตร์อีกจำนวนมาก ได้แก่ วัดไหล่หิน และวัดที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในกลุ่ม ผู้ปฏิบัติธรรมในปัจจุบัน ได้แก่ วัดสันป่าสัก และในปัจจุบันอำเภอเกาะคาได้เป็นที่ตั้งของหน่วยงานสำคัญหลายหน่วยงานอาทิ ศูนย์พัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมเซรามิก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย องค์การบริหารส่วนจังหวัด ฯลฯ และมีสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่กำลังอยู่ระหว่างการพัฒนาให้เต็มรูปแบบ คือ อนุสรณ์สถานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งบริเวณโดยรอบอนุสรณ์สถานนี้ได้รับการจัดสรรให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนอีกด้วย

ภาพที่ 2.6 อนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวร อำเภอเกาะคา และพื้นที่โดยรอบที่กำลังอยู่ระหว่างการพัฒนา เพื่อสร้างเป็นจุดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

สถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของอำเภอเกาะคาที่มีต้องได้รับการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์การพัฒนอุตสาหกรรมไทย คือ โรงงานน้ำตาลไทยลำปาง ซึ่งเป็นโรงงานผลิตน้ำตาลทรายขาวแห่งแรกของประเทศไทย (พ.ศ.2479) ที่ได้ถูกพิจารณายกเลิกการดำเนินงานในปี พ.ศ.2555 และอยู่ในระหว่างการพิจารณาว่าจะใช้พื้นที่และโรงงานเก่าเพื่อประโยชน์อย่างไรต่อไป

ภาพที่ 2.7 ส่วนหน้าของโรงงานน้ำตาลเกาะคา

นอกจากนี้ ที่อำเภอเกาะคาได้มีการสร้างสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ (Human made) และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งภายในจังหวัด และต่างจังหวัดด้วย คือ ร้านฮักยู /ลำปางหนาวมาก ที่ใช้สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ สถานที่สวยงาม มีกิจกรรมร่วมกับแกะ พร้อมทั้งอาหารและผลิตภัณฑ์จากแกะ รวมถึงของที่ระลึกอื่นๆ ของจังหวัดลำปาง

ภาพที่ 2.8 แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นจากความคิดในเชิงธุรกิจ

ต่อจากอำเภอเกาะคาไปด้านทิศตะวันตกเข้าสู่อำเภอเสริมงามด้วยระยะทางเพียง 30 กม. คือ อ.เสริมงาม ซึ่งเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่เชิงเขาที่ต่อเนื่องมาจากทิวเขาผีปันน้ำตอนกลาง ไม่มีแม่น้ำวังไหลผ่าน ทำให้ได้รับพระเมตตาจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถให้มีการจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพแม่ต้า เพื่อให้ความรู้และพัฒนาฝีมือแก่ชุมชนในถิ่นนั้นได้มีอาชีพ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่สำคัญขึ้นชื่อของศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้ คือ ผลิตภัณฑ์เซรามิก ที่มีการออกแบบ และตกแต่งที่สวยงาม และมีน้ำพุร้อนที่มีศักยภาพส่งเสริมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานในลำดับต่อไป

ภาพที่ 2.9 ศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต้า อ.เสริมงาม

พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพ ประกอบด้วย อ.สบปราบ เถิน และแม่พริก

พื้นที่กลุ่มที่ 2 นี้ เป็นพื้นที่ที่อยู่บนเส้นทางการเดินทางเข้าสู่จังหวัดลำปางต่อเนื่องมาจากจังหวัดตาก หรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากภาคกลางของประเทศ และในขณะเดียวกันก็เป็นเส้นทางการเดินทางกลับ จึงเป็นโอกาส 2 ประการ หากสามารถพัฒนาให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวได้ กล่าวคือ หากพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ที่นักท่องเที่ยวจะมุ่งมาท่องเที่ยวโดยตรง หรือนักท่องเที่ยวจะแวะพักท่องเที่ยวก่อนการเดินทางกลับจากภาคเหนือ

ศักยภาพพื้นฐานของพื้นที่ชุมชนในกลุ่มนี้ทั้งหมดมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ อำเภอทั้ง 4 อำเภอเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากโดยมีอุทยานแห่งชาติต่อเนื่องกัน 2 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติดอยธง อ.สบปราบ อุทยานแห่งชาติแม่วะ อ.เถิน และ อ.แม่พริก และจากการที่ลำน้ำวังซึ่งเป็นเส้นทางยาวได้ไหลผ่านตั้งแต่ อ.สบปราบ ผ่าน อ.เถิน ถึง อ.แม่พริก ทำให้เมืองทั้งหมดที่ตั้งอยู่บนเส้นทางลำน้ำนี้มีประวัติและสิ่งก่อสร้างที่เป็นหลักฐานของความเจริญทั้งในด้านของการค้าขาย ที่มาพร้อมกับการเผยแผ่วัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น การท่องเที่ยวบนเส้นทางนี้จึงเป็นเส้นทางที่สามารถสร้างขึ้นได้ใน

3 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวโดยทางน้ำ การท่องเที่ยวโดยเส้นทางภูเขา และการท่องเที่ยวโดยการผจญภัยทางน้ำ และภูเขา โดยมีวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว และมีสิ่งสนับสนุนสำคัญของการท่องเที่ยวบนเส้นทางนี้ คือ ผลไม้ซึ่งเป็นที่เลื่องชื่อ ได้แก่ ส้มเกลี้ยง และผลไม้نانาชนิดที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างยิ่งจากความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินลุ่มน้ำ และสินแร่จากภูเขาที่โด่งดังแห่งเดียวของประเทศไทย คือ โป่งข่าม ซึ่งมีอยู่จำนวนมากในพื้นที่อ.เถิน และได้ถูกนำมาทำเป็นเครื่องประดับรูปแบบต่างๆ เป็นสินค้าโอท็อปของชุมชน รวมถึงผลผลิตจากป่าที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับของประชาชนจังหวัดลำปาง ตลอดจนผู้ที่ได้เคยมีโอกาสนลิ้มลอง ได้แก่ เห็ดถอบ หน่อไม้ และอึ่งอ่างภูเขา นอกจากนี้

ภาพที่ 2.10 วัดอุมลอง อ.เถิน จ.ลำปาง

ภาพที่ 2.11 ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากโป่งข่าม อ.เถิน

ภาพที่ 2.12 เห็ดถอบ จำนวนมากในฤดูฝน

พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อ.แจ้ห่ม เมืองปานและวังเหนือ

พื้นที่กลุ่มนี้เป็นพื้นที่ที่อยู่บนเส้นทางเลือกที่นักท่องเที่ยวดำเนินการพบแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่อยู่ นอกเส้นทางหลัก จุดเด่นของชุมชนเหล่านี้ คือ การเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยังมีความเป็นวิถีชุมชนอยู่ สูงมาก เนื่องจากเส้นทางของการเดินทางผ่านชุมชนเหล่านี้ไม่ใช่เส้นทางหลักสำหรับการเดินทางไปยัง จังหวัดอื่นๆ ถึงแม้ว่าเส้นทางนี้จะสามารถเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และพะเยาได้ก็ตาม และใน พื้นที่กลุ่มนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นของทางราชการเพียงแห่งเดียว คือ อุทยานแห่งชาติแจ้ห่ม ต.แจ้ ห่ม อ.เมืองปาน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก คือ ในสถานที่เดียวกันนั้นมีทั้ง น้ำตกที่มีน้ำไหลเย็น และน้ำพุร้อนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ เช่น ต้มไข่ให้สุก และเป็นที่อาบน้ำได้ ทั้งหมดนี้ได้รับการพัฒนามาแล้วระดับหนึ่ง ส่วนของทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่นๆ ทั้งหมด เป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่คงความเป็นธรรมชาติสูง เช่น หมู่บ้านป่าเหมี้ยง กว๊านฝั้น ของอ.เมืองปาน หมู่บ้านปลา ที่ ต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม และน้ำตกวังแก้ว วัดพระเกิด อ.วังเหนือ ที่เป็นตำนานของพระเจ้าห้าพระองค์ในภัทร กัปนี้ และมีตำนานเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญบนเส้นทางนี้ตั้งแต่ วัดอักษะชัยคีรี อ. แจ้ห่ม ผ่าน อ.วังเหนือไปถึงวัดเวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

ภาพที่ 2.13 อุทยานแห่งชาติน้ำตกแจ้ซ้อน/น้ำพุร้อน

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติจำนวนมากแล้ว บนเส้นทางแห่งนี้ได้มีสถานที่สวยงามอันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการพัฒนาของมนุษย์ที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำบ้านสา ต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม จ.ลำปางอันเนื่องมาจากการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำมาตั้งแต่ พ.ศ.2515 ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่เหนือเขื่อน คือ ต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม นอกจากจะมีทักษะและความสามารถในการใช้ชีวิตอยู่กับป่าได้ตามรูปแบบเดิมแล้ว ประชาชนในชุมชน ต.บ้านสายังมีการพัฒนาทักษะการยังชีพร่วมกับแม่น้ำ ทำให้เกิดการสรรค์สร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สำคัญ คือ การทำอาหารจากปลาและสัตว์น้ำ ที่จับได้จากอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนกักเก็บ รวมถึงการสร้างแพขนานยนต์ และการใช้เรือหางยาวในการหาอาหาร และนำเที่ยวอีกด้วย รูปแบบความสัมพันธ์โดยวิถีชีวิตธรรมชาติระหว่างน้ำกับป่า จึงน่าจะเป็นจุดสำคัญให้กับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวใหม่ที่มุ่งหวังจะให้คนอยู่กับธรรมชาติได้อย่างสร้างสรรค์

ภาพที่ 2.14 เขื่อนกิ่วลม อ่างเก็บน้ำบ้านสา/ตลาดปลาบ้านสา

ความเชื่อมโยงที่สำคัญอีกประการหนึ่งบนเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มนี้ คือ เส้นทาง การเดินทางพัฒนาวัดของครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา ที่ได้จาริกผ่านมาทำการพัฒนาวัดทั้งที่ อ.แจ้ห่ม อ.เมืองปาน และ อ.วังเหนือ ก็อาจจะสร้างจุดสนใจเพื่อการท่องเที่ยวให้แก่ผู้แสวงบุญที่มีความศรัทธาใน ปฏิบัติของครูบาศรีวิชัยได้ นอกจากนี้ ยังมีวัดสำคัญที่มีความงดงามตามธรรมชาติที่ได้รับการพัฒนาจาก พลังศรัทธาของประชาชนอยู่ในแต่ละพื้นที่ เช่น วัดเฉลิมพระเกียรติ ต.บ้านใหม่เหล่ายาว อ.แจ้ห่ม วัดพระ บาทห้วยลูด ต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม เป็นต้น

ภาพที่ 2.15 วัดพระบาทห้วยหลอด ต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง

ภาพที่ 2.16 วัดอักโขชัยคีรี ต.วิเชตวัฒนา อ.แจ้ห่ม

ภาพที่ 2.17 วัดพระเกิด ต.ทุ่งฮั่ว อ.วังเหนือ

ภาพที่ 2.18 วัดเวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

จุดเด่นทางการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่งบนเส้นทางท่องเที่ยวพื้นที่กลุ่มนี้ ด้วยพระเมตตาจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มจากการทำการเกษตรตามปกติแล้ว จึงได้จัดสร้างศูนย์ศิลปาชีพบ้านทุ่งจี ต.หัวเมือง อ.เมืองปาน ซึ่งเน้นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ คือ การทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง ทำให้อ.เมืองปาน เป็นแหล่งการผลิต และทอผ้าฝ้ายด้วยภูมิปัญญาพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง

ภาพที่ 2.19 ศูนย์ศิลปาชีพบ้านทุ่งจี

จากการที่แหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่กลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของธรรมชาติ และวิถีชีวิต ไม่ใช่ของหน่วยงานราชการ ระดับการพัฒนาจึงมีน้อย และโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาจึงขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนโดยมีผู้นำชุมชน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแกนนำ โดยมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน โดยใช้ความคิด และความร่วมมือของครูและภูมิปัญญา พร้อมการสนับสนุนจากประชาชนในชุมชนอีกด้วย

พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อ.เมือง แม่เมาะ และงาว

ชุมชนที่อยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวเส้นทางนี้ เป็นชุมชนที่มีความร่ำรวยด้วยสินทรัพย์ทั้งทางธรรมชาติ หลักฐานของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ และร่องรอยสิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตของคนในยุคประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องกันมาโดยตลอด นับตั้งแต่พื้นที่ชุมชน อ.เมือง จ.ลำปาง ที่ยังคงเอกลักษณ์แห่งสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน และร้านค้า ตลอดจนถึงวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน นับตั้งแต่การใช้ภาษาพื้นเมือง การขับร้อง ดนตรี และอาหาร การใช้ธำมั่วเป็นพาหนะนำนักท่องเที่ยวชมความงามของตัวเมือง และสถานที่สำคัญในจังหวัดลำปางในสภาพจริงร่วมกับการเดินทางโดยยวดยานสมัยใหม่ของคนเมือง

ภาพที่ 2.20 ภาพลำน้ำวังบริเวณกลางตัวเมืองลำปาง เห็นทัศนียภาพสะพานรัชฎาที่ก่อสร้างมาตั้งแต่ พ.ศ.2460 และยังใช้ได้จริงมาถึงปัจจุบัน

สถานที่สำคัญทางการท่องเที่ยวในตัวเมือง เช่น วัดพระแก้วดอนเต้า และวัดที่มีศิลปะแบบพม่าจำนวนมากในตัวเมือง อาทิ วัดศรีชุม วัดศรีรองเมือง วัดม่อนปู่ยักษ์ และอาคารสถานีรถไฟ เป็นต้น จ.ลำปางมีสินแร่ดินขาวที่ได้ถูกนำมาใช้ในผลิตภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่เรียกว่า เซรามิก ทำให้มีการจัดงานเซรามิกแฟร์เป็นประจำทุกปีในต้นเดือนธันวาคม ของทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลนครลำปางได้ตื่นตัวที่จะพัฒนาเมืองโดยนโยบายส่วนหนึ่งให้คงพื้นที่ที่แสดงความเป็นเมืองเก่าของจังหวัดลำปางไว้ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการค้าตามรูปแบบเดิมทั้งในพื้นที่ที่เรียกว่า กาดกองต้า การสร้างถนนสายวัฒนธรรม การพัฒนาช่วงนครให้เป็นที่จัดงานรื่นเริงประจำเมืองในแต่ละเทศกาล การจัดกิจกรรมโดยส่วนงานราชการที่เกี่ยวข้องให้เป็นสัญลักษณ์ของเมือง ได้แก่ งานรถไฟธำมั่ว งานมหรหรรคมก๋องปู่จา เป็นต้น

ภาพที่ 2.21 วัดศรีชุม หนึ่งในวัดที่มีศิลปะพม่าเป็นหลักฐานที่ชัดเจนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ภาพที่ 2.22 กิจกรรมการท่องเที่ยวตัวเมืองลำปางโดยพาหนะ คือ รถม้า แห่งเดียวในประเทศไทย

ภาพที่ 2.23 เซรามิก หัตถกรรม ที่เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอันโดดเด่นกลางตัวเมือง

วัดพระแก้วดอนเต้า

วัดพระธาตุเสด็จ

วัดเจดีย์ขาว

ภาพที่ 2.24 กลุ่มวัดสำคัญในทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดลำปาง

การเดินทางออกจากอ.เมือง จ.ลำปาง โดยเส้นทางหลวงหมายเลข 1 พหลโยธิน มุ่งหน้าขึ้นเหนือไปสู่ จ.พะเยา ก็จะมีชุมชนที่น่าจะได้มีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวได้จากความมีอัตลักษณ์ของชุมชนด้วยวิถีชีวิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติตลอดเส้นทางจนถึงสุดเขตแดนของจังหวัดลำปาง โดยเริ่มต้นนับตั้งแต่ บ้านม่อนเขาแก้ว ต.พิชัย ที่อยู่ห่างจากตัวเมืองเพียง 3 กม. ที่หมู่บ้านนี้มีการทำการเกษตร และหัตถกรรมการปั่นหม้อ และภาชนะในครัวเรือนโดยใช้ดินแดงที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (ขณะนี้ได้รับการสนับสนุนการพัฒนารูปแบบหัตถกรรมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง) และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

เมื่อเดินทางต่อไปอีกประมาณ 10 กม. ก็จะถึงวัดพระธาตุเสด็จ ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองร่วมสมัยกับ วัดพระแก้วดอนเต้า และวัดพระเจดีย์ขาวหลัง ต่อจากนั้นจะพบกับชุมชนที่มีการปลูกสับปะรดกันเป็นจำนวนมากทั้งเพื่อส่งเข้าโรงงานอาหารกระป๋องในตัวเมือง และการรับประทานสด และกม.ที่ 30 ท่านจะพบทางแยกเข้าสู่เขื่อนกิ่วลม ตั้งอยู่ ต.บ้านแลง อ.เมือง บริเวณเขื่อนจะมีการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว คือ แพขนานยนต์ที่มีบริการอาหารและที่พักทั้งบนแพ และบนเกาะที่อยู่เหนือเขื่อน เมื่อเดินทางโดยทางน้ำนี้ก็จะไปถึงต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม ที่อยู่บนเส้นทางทางท่องเที่ยวอีกเส้นทางหนึ่งได้ด้วย

ภาพที่ 2.25 สวนสับปะรด บ้านเสด็จ

ภาพที่ 2.26 เขื่อนกิ่วลม

นอกจากนี้ การเดินทางออกจากอ.เมืองลำปาง สามารถเดินทางได้เส้นทางหลวงหมายเลข 11 ในส่วนของเส้นทางลำปาง-เด่นชัย แล้วแยกเข้าสู่เส้นทางหมายเลข 1348 รวมระยะทาง 13.4 กม. เข้าสู่อำเภอแม่เมาะ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งแสดงถึงความร่ำรวยในสินทรัพย์แร่ธาตุ คือ การมีเหมืองลิกไนต์ที่เป็นเหมืองเปิดที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การขุดเหมืองเปิดเพื่อนำถ่านหินไปใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าสำหรับประเทศทำให้มีการใช้พื้นที่ดินโดยการขุดดินและการถมที่ดิน ก่อให้เกิดพื้นที่ที่เป็นบ่อ และเป็นเนินดินสูง ทั้งนี้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยผู้รับผิดชอบการดำเนินงานนี้ได้

จัดการพื้นที่ดังกล่าวให้มีความสวยงามและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เหมืองแร่ที่สามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และศึกษาเรียนรู้ของประชาชนอย่างกว้างขวางมีกำลังที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน รวมถึงได้ร่วมกับชุมชน และส่วนราชการของจังหวัดลำปางจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวได้แก่ มหกรรมกีฬาวิ่งมินิฮาล์ฟมาราธอน และมหกรรมดนตรีเป็นงานประจำปีทุกปีในเดือนสิงหาคม และธันวาคม ตามลำดับ

พิพิธภัณฑ์เหมืองแร่แม่เมาะ

ทุ่งบัวตองแม่เมาะ

ศาลาชมวิวแม่เมาะ

ภาพที่ 2.27 สถานที่ท่องเที่ยวสวยงามจากการสร้างของมนุษย์ในอำเภอแม่เมาะ

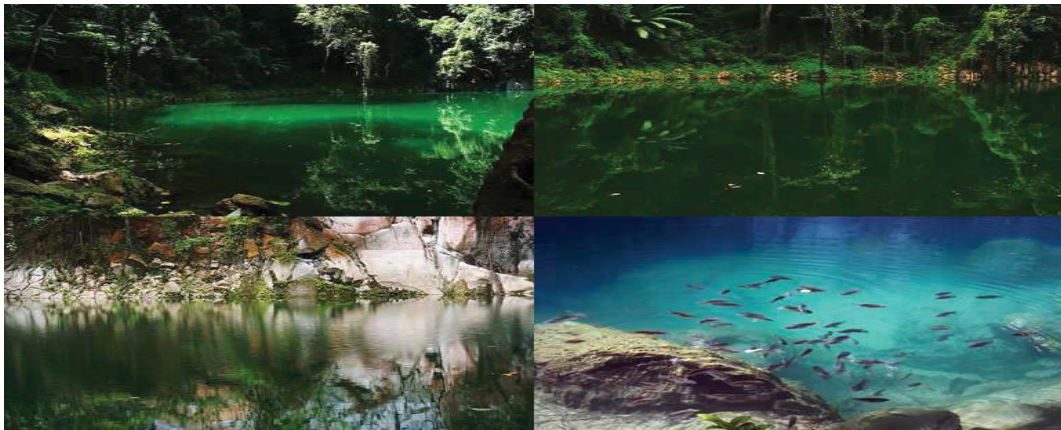
เมื่อออกเดินทางต่อไปบนเส้นทางเดิมอีก 23.5 กม. จะเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 1 พหลโยธิน ช่วงระหว่าง อ.เมือง และ อ.งาว จังหวัดลำปาง ในพื้นที่ของ ต.บ้านดง อ.แม่เมาะ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ และชาติพันธุ์ ได้แก่ ประตูลา และที่ตั้งของหมู่บ้านชาวไทยภูเขาหลายหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนยอดเขาสูงมีสภาพป่าที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เหมาะกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นอย่างยิ่ง การเดินทางบนเส้นทางนี้ต่อไป นักท่องเที่ยวก็จะได้พบกับความสมบูรณ์ตามธรรมชาติมากยิ่งขึ้น เช่น ถ้ำผาไท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะนี้ได้มีการเปิดสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มีความงามอย่างน่ามหัศจรรย์ของธรรมชาติ อาทิ บ่อสีเหลี่ยม หล่มภูเขียว ถ้ำราชคฤห์ น้ำตกแม่แก้ว เป็นต้น ในสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติเหล่านี้เป็นชุมชนของชาวไทยภูเขาจำนวนมากที่ยังคงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมเดิมของตนที่พร้อมจะอวดสู่สายตาบุคคลภายนอกได้ด้วยความรู้และความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของตน และในชุมชนพื้นที่ราบก็มีชุมชนท้องถิ่นที่ยังคงรักษาความงามแห่งวัฒนธรรมดั้งเดิมตลอดเส้นทางสายนี้ก็มีสถานที่สำคัญในทางศาสนา คือ วัดที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนอยู่เป็นจำนวนมาก อาทิ วัดบ้านโป่ง วัดม่อนทรายนอน วัดศรีมุงเมือง ฯลฯ ที่แต่ละวัดจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนให้ความเคารพบูชา และมีวัดที่ปฏิบัติศาสนกิจสืบทอดพระศาสนาที่มีชื่อเสียงมากระดับประเทศ ได้แก่ วัดจองคำ ที่มีการสอนภิกษุ และสามเณรอยู่เป็นจำนวนมากกว่า 200 รูป มีการพัฒนาวัดให้เป็นโรงเรียนที่ศึกษาทั้งของภิกษุสงฆ์ และฆราวาส บนเส้นทางนี้ก่อนที่จะเข้าสู่จังหวัดพะเยา จะมีสถานที่สำคัญที่สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ คือ พิพิธภัณฑ์หนังโบราณ ที่สร้างขึ้นโดยเจ้าของที่มีความรัก ผูกพัน และซาบซึ้งใจกับภาพยนตร์ไทยในอดีต และสามารถที่จะจำลองสถานที่ที่สามารถถ่ายทอดบรรยากาศความสนุกสนานของการฉายภาพยนตร์ไทยในอดีตให้แก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

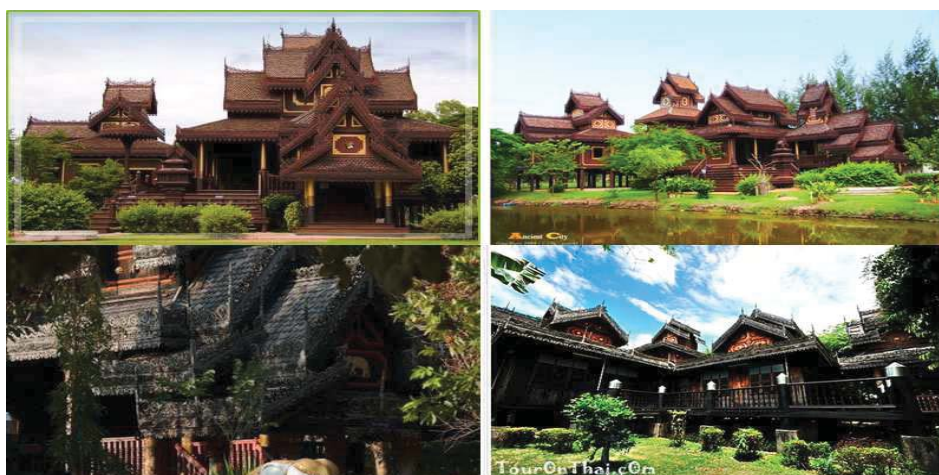
ภาพที่ 2.28 ประตูลา

ภาพที่ 2.29 ถ้ำผาไท อ.งาว

ภาพที่ 2.30 บ่อสีเหลี่ยม/หล่มภูเขียว อ.งาว

ภาพที่ 2.31 วัดจองคำ อ.งาว

จากข้อมูลโดยสังเขปเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวบนเส้นทางพื้นที่ทั้ง 4 กลุ่ม ดังกล่าวของ จังหวัดลำปางนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมากและมีความหลากหลายในด้านของความเป็นเจ้าของ/ความรับผิดชอบ ทั้งส่วนที่เป็นของรัฐ ของชุมชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของเอกชน และของสาธารณชน ทำให้ ศักยภาพของการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว และบุคลากรที่อยู่ในธุรกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันมากเช่นกัน

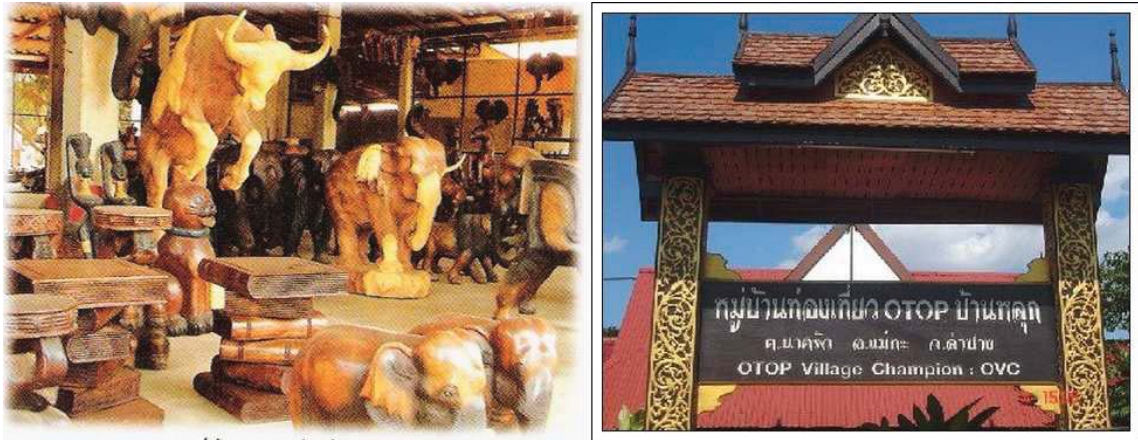
พื้นที่อำเภอแม่ทะ

เมื่อเดินทางออกจากอำเภอเกาะคา โดยเส้นทางหมายเลข 1036 มุ่งหน้าไปอำเภอแม่ทะด้วย ระยะทางเพียง 19.6 กม. มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม และการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ จำนวนมาก อาทิ วัดถ้ำพระสบาย วัดป่าเพิ่มพูน อำเภอแม่ทะเป็นอำเภอที่มีเคยมีความเจริญรุ่งเรืองของ ประเพณีและวัฒนธรรมในทางพระพุทธศาสนามากแห่งหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากการมีกรพบหีบธรรม (หีบบรรจูปี่ธรรม) และปี่ธรรม (ตำราโบราณที่ทำจากใบลาน และลงอักขรจารึกธรรมะในพระพุทธศาสนาด้วย อักษรตัวเมืองล้านนา) จำนวนมาก และยังคงมีการเทศนา และการถ่ายทอดวิธีการเทศนาด้วยภาษาและ ทำนองพื้นเมืองอยู่ในหมู่บ้านตามปกติ

ภาพที่ 2.32 วัดถ้ำพระสบาย อ.แม่ทะ

รวมถึงการถ่ายทอดทักษะฝีมือช่างล้านนาในการแกะสลักไม้ด้วยลวดลายพื้นเมืองเป็นที่เลื่องชื่อ คือ หมู่บ้าน แกะสลักไม้บ้านหลุก โดยมีฝีมือช่างโบราณที่คงเหลืออยู่เป็นหลักฐานของความสามารถทางการฝีมือของ ประชาชนอำเภอแม่ทะ คือ พระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์ อยู่ที่วัดป่าต้นหลวง ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ และ วัดปงหอศาล ตั้งอยู่ที่ ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 2.33 ผลงานการแกะสลักไม้ บ้านตุ๊ก อ.แม่ทะ

นอกจากนี้แล้วที่ บ้านสามขา ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ ยังเป็นหมู่บ้านชุมชนตัวอย่างของการพัฒนาในยุคปัจจุบันที่ประชาชนร่วมกันต่อสู้กับการพัฒนาในเชิงวัตถุ ทำให้มีคณะบุคคลเข้ามาเยี่ยมชมการทำงานร่วมกันของชาวบ้านอยู่เป็นประจำ ทำให้หมู่บ้านนี้มีการพัฒนาชุมชนของตนเองเป็นโฮมสเตย์สำหรับการมาพักของคณะผู้มาเยี่ยมชม และต้องการสัมผัสกับธรรมชาติที่มนุษย์ได้กลับคืนมาได้อย่างแท้จริง การเดินทางออกจากอำเภอแม่ทะ สามารถทำได้ถึง 3 เส้นทาง เส้นทางแรก คือ การเดินทางโดยเส้นทางหมายเลข 1036 เดิมกลับเข้ามาสู่ทางหลวงหมายเลข 1 พหลโยธินเพื่อแยกไปกรุงเทพหรือกลับเข้าสู่ตัวเมืองลำปางได้ หรือจะใช้เส้นทางหมายเลข 1037 เดินทางกลับไปท่ อ.เมือง จ.ลำปาง ก็ได้เช่นกัน แต่หากใช้เส้นทาง 1036 ต่อเนื่องจะสามารถเดินทางเข้าสู่เส้นทางหมายเลข 11 ที่ผ่านตัวเมืองลำปางมุ่งหน้าไปสู่อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ได้

ภาพที่ 2.34 บ้านสามขา อ.แม่ทะ จ.ลำปาง

2. ภาศึเครือข่ายการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

จากการสัมมนาร่วมกันของ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน ผู้แทนภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ประชาชนจากชุมชน สื่อมวลชน อาจารย์ และนักศึกษา ในครั้งนี้ ก่อให้เกิด ความรู้จักซึ่งกันและกันระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชน นักวิชาการกับชุมชน ซึ่งนำไปสู่การสร้าง ความร่วมมือในการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อให้สามารถใช้เป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ ชุมชน ได้มองเห็นแนวทางในการที่จะได้กลับไปสร้างภาศึเครือข่ายเพิ่มเติมทั้งในส่วนที่อยู่ในชุมชนเอง และภาศึ เครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อทำให้ชุมชนของตนเองมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น อาทิ นักวิชาการ และ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวได้ติดตามเข้าไปในชุมชนที่มีศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยว ที่แท้จริงได้ เช่น พื้นที่ตำบลแม่ละ อำเภอลี้ ที่ผู้ประกอบการได้ร่วมกับผู้แทนชุมชนไปจัดงานโรดโชว์ด้าน การท่องเที่ยวที่เมืองทองธานี รวมไปถึงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำแนวคิดการพัฒนาชุมชนเป็น โครงการที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากยุทธศาสตร์จังหวัดลำปาง 2557-2559 องค์การบริหารส่วน ตำบลนาแก อำเภองาวได้จัดการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภองาวเพื่อจัดทำ กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภองาวโดยใช้ภาศึเครือข่ายทั้งอำเภอส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภองาว และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปางเช่นกัน ผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวได้ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวโดยทางน้ำจากอำเภอสบปราบถึงอำเภอลี้ โดยใช้ภาศึเครือข่ายใน ชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ศูนย์สินค้าโอท็อปโป่งข้าม เกษตรกรไร่ส้มเกลี้ยง เป็นต้น

3. กลยุทธ์ในการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนลำปางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากการนำเสนอข้อมูลประกอบการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนครั้งนี้ พบกลยุทธ์สำคัญที่ได้นำมาใช้ เพื่อให้การพัฒนาอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นไปได้ด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่าง รวดเร็ว คือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงเทคโนโลยีใหม่อย่างอื่นๆ เข้ามาเป็นสื่อในการนำเสนอ ข้อมูลชุมชน ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีแผนที่ดาวเทียม การใช้เทคนิคการถ่ายภาพ การใช้เทคโนโลยีการ สื่อสารโดยวิทยุชุมชน ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้อย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละกรณี และก็พบ ได้ว่ามีภาศึเครือข่ายที่สามารถสนับสนุนให้การดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยี เหล่านี้เป็นไปได้โดยง่าย อาทิ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานเขต 10 ลำปาง ชมรมถ่ายภาพนครลำปาง และ สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดลำปางอีกหลายแห่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ กลยุทธ์สำคัญที่ได้รับจากแนวคิดของผู้นำในการร่วมสัมมนาครั้งนี้ คือ ความจริงใจของผู้นำในการที่จะทุ่มเททั้งกำลังกาย สติปัญญา และงบประมาณ เพื่อการพัฒนาชุมชนของตน คือ สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้งานพัฒนาเกิดความสำเร็จขึ้นได้ ดังนั้น ความสำเร็จของการพัฒนาครั้งนี้ จึงขึ้นอยู่กับความจริงใจของผู้นำชุมชนเป็นลำดับแรก

4. เครือข่ายชุมชนที่มีศักยภาพการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

จากการเข้าร่วมการสัมมนาของ ชุมชนทั้ง 13 อำเภอของจังหวัดลำปางนั้น ทำให้ทีมวิจัยได้พบว่า นอกเหนือจากการที่แต่ละชุมชนจะมีลักษณะที่เป็นส่วนร่วมอันเนื่องมาจากความเป็นคนเมืองเหมือนกัน ได้แก่ ภาษา อาหาร การขับร้อง และดนตรีพื้นเมือง และการที่แต่ละชุมชนมีอัตลักษณ์สำคัญของชุมชนที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัว ดังแสดงในตารางที่ 4.26 - 4.29 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า ศักยภาพหรือความพร้อมในการร่วมมือกันของเครือข่ายในชุมชนที่จะร่วมกันพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากความใส่ใจ ความร่วมมือร่วมใจ และความพร้อมเพรียงกันในการเข้าร่วมการสัมมนา การแสดงความคิดเห็นในเวทีสัมมนาและความพร้อมที่จะสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายนอกชุมชนที่มีศักยภาพในการสนับสนุนการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนของตนเอง นับตั้งแต่ผู้นำของชุมชนทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ นักวิชาการ และเยาวชน ในชุมชน รวมถึงผู้นำทางปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการสร้างภาคีเครือข่ายในการพัฒนาอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวประกอบด้วย

- 1) ชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลนาแก อ.งาว
- 2) ชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสา อ.แจ้ห่ม
- 3) ชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้ซ้อน อ.เมืองปาน
- 4) ชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อ.ห้างฉัตร
- 5) ชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลลำปางหลวง อ.เกาะคา
- 6) ชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทะ อ.เถิน

ซึ่งชุมชนเหล่านี้ผู้นำและประชาชนมีความพร้อมที่จะได้ร่วมกิจกรรมการวิจัยกับทีมวิจัยโดยลำดับต่อไป

อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเส้นทางการท่องเที่ยวสายหลัก
ตารางที่ 4.26 กลุ่มที่ 1 อำเภอเกาะคา ห้างฉัตร และแม่ทะ

ที่	อำเภอ	อัตลักษณ์ชุมชน	หมายเหตุ
1	เกาะคา	วัดพระธาตุลำปางหลวง	1
		เชรามิก	1
		ข้าวแต๋น	1
		วัดไหล่หิน/ วัดพระธาตุจอมปิง/ วัดดอยหาง	1
		ลำปางหนาวมาก	1
		โมบายกะลาผีเสื้อและคอมไฟแฉกกันไม้ บ้านลำปางหลวง	1
		วัดพระธาตุดอยน้อย (รอยต่อ 2 อำเภอ เกาะคา-ห้างฉัตร)	2
2	ห้างฉัตร	ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย	1
		สวนป่าทุ่งเกวียน	1
		ตลาดทุ่งเกวียน	1
		อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล	1
		หัตถกรรมจากกะลา	1
		กลุ่มติ่มด บ้านขามแดง	1
		กล้วยเตี้ยลูกทุ่ง	1
		วัดทุ่งบ่อแป้น	2
		เมืองโบราณ เวียงต้า - พระยาเบิก	2
		วัดพระธาตุดอยน้อย	2
		กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมกองปู่จา	2
		หมอมือ	2
		พืชผักสมุนไพร	2
		หัตถกรรมจากกะลา	1
		กล้วยเตี้ยลูกทุ่ง	1
3	แม่ทะ	หมู่บ้านแกะสลักไม้บ้านหลุก	2
		วัดพระธาตุดอยม่วงคำ/วัดถ้ำพระสบาย	2
		บ้านสามขา	1
		ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก บ้านนาคร้ว	1

- หมายเหตุ 1. อัตลักษณ์ชุมชนซึ่งเป็นที่รู้จักแล้วตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
2. อัตลักษณ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวใหม่
3. ทุกชุมชนมีทักษะความรู้พื้นฐานในเรื่องอาหารพื้นเมือง การขับร้องและดนตรี เหมือนๆ กัน

ตารางที่ 4.27 กลุ่มที่ 2 อำเภอเสริมงาม สบปราบ เถิน และ แม่พริก

ที่	อำเภอ	อัตลักษณ์ชุมชน	หมายเหตุ
1	สบปราบ	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายน้ำไหล บ้านใหม่วัฒนา	1
		อุทยานแห่งชาติดอยจง	2
		บ่อโฆ้ง	2
		แคมป์แม่วัง	2
		ผ้าทอบ้านน้ำหลง	2
		การล่องแพเชื่อม 2 อำเภอ สบปราบ – เถิน	2
2	เถิน	ส้มเกลี้ยง	1
		ประเพณีตานข้าวจีข้าวใหม่	1
		ผ้าพันคอและย่าม บ้านแม่วะ	1
		แก้วโป่งข่าม บ้านนาไร่	2
		ผ้าทอลายเกล็ดเต่า	2
		ข้าวแต่น	2
		อุทยานแห่งชาติแม่วะ (พื้นที่รอยต่ออำเภอเถิน-แม่พริก)	2
		เห็ดดออบ (พื้นที่รอยต่อ 2 อำเภอ เถิน-แม่พริก)	2
		อิงธรรมชาติ	2
		ไข่เยี่ยวม้าสีขาว	2
3	แม่พริก	ประเพณีตานข้าวจีข้าวใหม่	2
		อุทยานแห่งชาติแม่วะ	2
		เห็ดดออบ	2
		ผ้าทอมือ บ้านเกาะหัวช้าง	1
4	เสริมงาม	ศูนย์ศิลปาชีพแม่ตำ	2
		หมู่บ้านปากกะญอ	2
		โป่งน้ำร้อน	2
		ผ้าทอลายเม็ดฝน บ้านนาเดา	1

หมายเหตุ

1. อัตลักษณ์ชุมชนซึ่งเป็นที่รู้จักแล้วตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
2. อัตลักษณ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวใหม่
3. ทุกชุมชนมีทักษะความรู้พื้นฐานในเรื่องอาหารพื้นเมือง การขับร้องและดนตรี เหมือนๆ กัน

ตารางที่ 4.28 กลุ่มที่ 3 อำเภอเมืองปาน แจ้ห่ม และวังเหนือ

ที่	อำเภอ	อัตลักษณ์ชุมชน	หมายเหตุ
1	เมืองปาน	อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน	1
		ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ บ้านแจ้ซ้อน	1
		ไผ่ย่าน้ำแร่/ยาใบเหมียง	2
		ศูนย์ศิลปาชีพบ้านทุ่งจี้	2
		ก่องข้าวลายกำแป๋	2
		วัดดอยเต่า	2
		บ้านป่าเหมียง	2
		กิวฝืน	2
2	แจ้ห่ม	วัดอักษะชัยคีรี	2
		วัดบ่อส้ม(พระพุทธรูปสองรอย ต.บ้านสา)	2
		พระพุทธรูปหินแกะสลัก	2
		วัดพระพุทธรูปสองรอย	2
		ล่องแพบ้านสา-กิวลม	2
		วิถีชีวิตลำนํ้ากับขุนเขา	2
		อาหารปลาจากเขื่อน	2
		วัดร้างปางชัย (สังเวชนียสถานจำลอง)	2
		สวนสาธารณะริมอ่างเก็บน้ำบ้านสา	2
		ประเพณีชาตพันธ์ชาวลัวะ	2
		กระท้อน (ผลไม้)	2
		ผ้าถักโครเชต์ ไก่ฟ้าพญาลือ	1
3	วังเหนือ	น้ำตกวังแก้ว	2
		การร่อนทอง	2
		วัดพระเกิด	2
		วัดสบสัน	2
		ผ้าไหมแกมฝ้าย บ้านร่องเคาะ	1

หมายเหตุ

1. อัตลักษณ์ชุมชนซึ่งเป็นที่รู้จักแล้วตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
2. อัตลักษณ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวใหม่
3. ทุกชุมชนมีทักษะความรู้พื้นฐานในเรื่องอาหารพื้นเมือง การขับร้องและดนตรี เหมือนๆ กัน

ตารางที่ 4.29 กลุ่มที่ 4 อำเภอเมือง แม่เมาะ และงาว

ที่	อำเภอ	อัตลักษณ์ชุมชน	หมายเหตุ
1	เมือง	สถาปัตยกรรมเก่าของบ้านเรือน และวัด	1
		กาดกองต้า	1
		การนั่งรถม้าชมเมือง	1
		หอศิลป์ลำปาง	2
		ผลิตภัณฑ์จากเชรามิก	1
		ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา บ้านท่าล้อ	1
		ดอกไม้ประดิษฐ์แปรรูปจากผ้าใยบัวดอกสิวดี บ้านปงแสงทอง	1
		ตุ้งและโคมไฟศรีล้านนา	1
		เครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว	1
		ข้าวแต๋น	1
		สวนสัปะรด บ้านเสด็จ	1
		เชียน/แพกิวลม	1
2	แม่เมาะ	ศิลปะลายนูนต่ำบ้านทางสูง	2
		พิพิธภัณฑ์ถ่านหินแม่เมาะ	1
		ทุ่งบัวตอง	1
		กิจกรรมเดินวิงมินิมารathonแม่เมาะ	1
		ช้างเชิงเทียนดอกบัว บ้านสบป่าด	1
		ศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ	2
3	งาว	ประติมากรรม (พื้นที่รอยต่อ 2 อำเภอระหว่าง แม่เมาะ-งาว)	1
		อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท	1
		ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก บ้านท่าเจริญ	1
		กระเป๋านักวัวแท้ บ้านหลวงเหนือ	1
		ผ้าทอพื้นบ้านกะเหรี่ยง บ้านนาแก	1
		วัดจองคำ	2
		กองปู่ย่าใหญ่ที่สุดในโลก	2
		สะพานโยง	2
		หล่มภูเขียว	2
		คุ้มผีเสื้อ	2
		พิพิธภัณฑ์หนังโบราณ	2
		ศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขา	2

- หมายเหตุ 1. อัตลักษณ์ชุมชนซึ่งเป็นที่รู้จักแล้วตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
1. อัตลักษณ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวใหม่
2. ทุกชุมชนมีทักษะความรู้พื้นฐานในเรื่องอาหารพื้นเมือง การขับร้องและดนตรี เหมือนๆ กัน

เส้นทางการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปาง

จากการประมวลข้อมูลด้านเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของชุมชนจังหวัดลำปางเพื่อให้ได้เส้นทางการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์ และสอดคล้องกับโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A ที่สามารถเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียงที่ต่อเนื่องไปถึงประเทศเพื่อนบ้านได้พบว่า จังหวัดลำปางมีอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีศักยภาพ และความพร้อม ที่สามารถใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี หากได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายในการจัดการอย่างสร้างสรรค์ต่อไป ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งของจังหวัดลำปางในปัจจุบันสามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย แต่เพื่อให้เกิดความโดดเด่นในเชิงอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยขอเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวโดยใช้พาหนะที่แตกต่างอันจะทำให้ผู้ท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และประทับใจมากที่สุด 5 เส้นทาง และ 1 พื้นที่ คือ

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 1 นั่งรถม้าชมเมือง ศูนย์เฟื่องเรืองเซรามิกส์

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 2 ขึ้นรถไฟไปขี่ช้าง ทุ่งนางช้างฝีมือดาบโบราณ

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 3 ปั่นจักรยานเลาะน้ำวังชมถ้ำ ดมดำน้ำส้มหวาน โป่งขามงามตระการตา

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 4 ล่องเรือแพ อาบน้ำแร่ แช่น้ำตก ชมงานสาน(จากไม้ไผ่)

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 5 ใช้ไฟร์วอล์ก เลาะทิวดอย คุ้งร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์

และ การท่องเที่ยวบนพื้นที่ อ.แม่ทะ

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 1 นั่งรถม้าชมเมือง ศูนย์เฟื่องเรืองเซรามิกส์

การท่องเที่ยวในพื้นที่โดยรอบเขตเทศบาลนครลำปาง ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. รถม้า เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว

2. วัดสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ และศิลปกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม วัดปงสนุก และวัดที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพม่าจำนวนมากในตัวเมือง เช่น วัดศรีชุม วัดศรีรองเมือง ฯลฯ

3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ที่เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ และความเป็นของเมืองเก่าในแต่ละช่วงเวลาของเมืองลำปาง ได้แก่ กำแพงเมือง กาดกองต้า บ้านเสานัก สถานีรถไฟ สะพานรักษา

4. ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ และอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ได้แก่ ตลาด/ร้าน/โรงงานเซรามิกส์ (หน้าจวนผู้ว่าฯ หน้าโรงเรียนเทศบาล 4 ร้านอินทราเซรามิกส์ และพิพิธภัณฑ์ธนบดี)

5. อาหารแนะนำ ได้แก่ อาหารประเภทเส้น เช่น ก๋วยเตี๋ยวรัชฎา ขนมเส้นป้าบัวศรี ก๋วยเตี๋ยวบูโง่ง ขนมจีนมุกดา ขนมจีนล้านเส้น ก๋วยเตี๋ยวลดหน้ำป่าไม้ ข้าวซอยอิสลาม ข้าวซอยบุญยืน ก๋วยจั๊บรถไฟ ใส่อั่วศรีวัน ข้าวแต่นคุณมณี ข้าวแต่นบุญทวี ฯลฯ และร้านกาแฟสดอีกจำนวนมาก

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 ขึ้นรถไฟไปเชียงใหม่ ผ่านช่างฝีมือดาบโบราณ

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ ในขอบเขตพื้นที่ อ.ห้างฉัตร อ.เกาะคา และ อ.เสริมงาม ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

- 1. รถไฟ** เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว (เป็นช่วงของเส้นทางรถไฟที่ผ่านจังหวัดที่มีสถานที่สำหรับการท่องเที่ยวทั้งเชิงประวัติศาสตร์ และธรรมชาติที่สวยงาม)
- 2. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ** ได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนตาน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ตลาด/หมู่บ้านริมเส้นทางรถไฟ ตลาดทุ่งเกวียน อ.ห้างฉัตร ศูนย์ศิลปาชีพแม่ต๋ำ โป่งน้ำร้อนบ้านใหม่พัฒนา อ.เกาะคา และโป่งน้ำร้อนเสริมงาม อ.เสริมงาม
- 3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง** ที่เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ และความเป็นของเมืองเก่าในแต่ละช่วงเวลาของดินแดนแถบนี้ ได้แก่ อนุสาวรีย์เจ้าพ่อขุนตาน วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดไหล่หิน วัดพระธาตุจอมปิง
- 4. ผลิตภัณฑ์มีดดาบโบราณ** และแหล่งรวมหัตถอุตสาหกรรม ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้การตีดาบ อบต. เวียงตาน ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์กะลาตีไซน์ อ.ห้างฉัตร
- 5. อาหารแนะนำ** ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวลูกชิ้นยักษ์ ก๋วยเตี๋ยวซี่โครง ส้มตำแยกน้ำ ข้าวแต่นทวีพรรณ ฯลฯ

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 ปันจักรยานและน้ำวังชมถ้ำ ตี๋มดำน้ำส้มหวาน โป่งขามงามตระการตา

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-ตาก-สุโขทัย-อุตรดิตถ์ ในขอบเขตพื้นที่ อ.สบปราบ เถินและแม่พริก ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

- 1. จักรยาน** เป็นพาหนะที่โดดเด่นเป็นการเดินทางตามเส้นทางถนนโบราณที่เลียบเลาะลำน้ำวังผ่านธรรมชาติที่สวยงามเข้าไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญได้
- 2. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ** ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยจาง อุทยานประวัติศาสตร์ตนบุญนายาง (วัดพระบุญไธยง:วัดนายางร้าง) น้ำตกแม่เว ดอยผาแดง ถ้ำหีบธรรม ถ้ำยาตาคำและจุดชมวิวดอยแพะดอยครั้ง ดอยปากท่า (ถ้ำเจดีย์ ถ้ำช้าง ถ้ำกบแก้ว ถ้ำจาว ถ้ำอ้ว ถ้ำผ้าไหมผ้าแพร) ถ้ำน้ำผาผางาม
- 3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง** หมู่บ้านเมืองเถินโบราณ วัดเวียง วัดอุ้มลอง และวัดดอยตาล
- 4. ผลิตภัณฑ์โป่งขาม** ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมชุมชนโป่งขาม บ้านนาบ้านไร่ อบต.แม่ถอด
- 5. อาหารแนะนำ** ได้แก่ ข้าวแต่น(น้ำแดงโม น้ำส้มเกลี้ยง) เห็ดถอบ ส้มเกลี้ยง และผลไม้ตามฤดูกาล

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 ล่องเรือแพ อาบน้ำแร่ แช่น้ำตก ชมงานสาน(จากไม้ไผ่)

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-พะเยา และลำปาง-เชียงใหม่ ในขอบเขตพื้นที่ อ.เมือง แจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. **เรือ-แพ** การเดินทางทางน้ำ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับน้ำจะช่วยสร้างเสริมความสุข สนุก และประทับใจในการท่องเที่ยว เริ่มจากต้นทางที่เขื่อนกิ่วลมขึ้นไปถึงหมู่บ้านเหนือเขื่อนต่อด้วยน้ำตกน้ำแร่แจ้ซ้อน

2. **สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ** ได้แก่ เขื่อนกิ่วลม อ.เมือง-อ.แจ้ห่ม อ่างเก็บน้ำบ้านสาและหมู่บ้านปลา วัดผาแดงหลวง อ.แจ้ห่ม อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ศูนย์ศิลปาชีพทุ่งจี๋ วัดแจ้ซ้อนหลวง วัดบ้านขาม อ.เมืองปาน วัดสบสัน วัดพระเกิด (ตำนานที่เกิดแห่งพระเจ้าห้าพระองค์) อ.วังเหนือ

3. **สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง** วัดอักโขชัยคีรี วัดเฉลิมพระเกียรติ อ.แจ้ห่ม วัดพระเกิด ฯลฯ อ.วังเหนือ

4. **ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากไม้ไผ่** ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพทุ่งจี๋ บ้านไผ่งาม บ้านแจ้ซ้อน อ.เมืองปาน บ้านสา อ.แจ้ห่ม และบ้านทุ่งผุ่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ

5. **อาหารแนะนำ** ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวไก่เมือง อาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์จากปลา สับปะรด ฯลฯ

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 5 ใช้ไฟร์วิลล์ เลาะทิวดอย ตูร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-พะเยา ในขอบเขตพื้นที่ อ.เมือง แม่เมาะ และ งาว ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. **รถขับเคลื่อนสี่ล้อ (ไฟร์วิลล์)** เป็นความน่าตื่นเต้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบแอดเวนเจอร์ เพื่อให้ได้พบกับธรรมชาติที่บุคคลทั่วไปยังเข้าถึงได้ยากและร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์

2. **สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ** ได้แก่ ประตูด้า(ภาพเขียนสีโบราณ และวัฒนธรรมชนเผ่า) ถ้ำผาไท อ.แม่เมาะ หล่มภูเขียว บ่อสี่เหลี่ยม ถ้ำราชคฤห์ น้ำตกแม่แก้ว หมู่บ้านชาวไทยภูเขา และพิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์เก่า อ.งาว ฯลฯ

3. **สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง** วัดม่อนพญาแช่ วัดพระธาตุเสด็จ จุดชมวิวแม่เมาะ พิพิธภัณฑ์ถ่านหินลิกไนต์ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน วัดจองคำ ฯลฯ

4. **ผลิตภัณฑ์แกะสลักก่องปู่** ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ตำบลนาแก อ.งาว

5. **อาหารแนะนำ** ได้แก่ กาแฟชมดเช็ด หลามปลา ฯลฯ

หมายเหตุ การท่องเที่ยวบนพื้นที่ อ.แม่ทะ เป็นการท่องเที่ยวในขอบเขตระยะสั้นซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนที่ชัดเจน และมีความสวยงามเฉพาะตน ได้แก่ หมู่บ้านหลุก ต.บ้านหลุก ที่มีชื่อเสียงเป็นแหล่งผลิตไม้แกะสลักที่สำคัญของภาคเหนือ วัดน้ำโจ้ ต.น้ำโจ้ เป็นวัดโบราณที่มีอุโบสถกลางน้ำ หมู่บ้านสามขา ต.หัวเสือ เป็นหมู่บ้านที่สามารถอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างดีเยี่ยมเป็นตัวอย่างแห่ง

ความสำเร็จที่ชุมชนสามารถคืนผืนป่า และสายน้ำให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืนจากความร่วมมือของคนในชุมชนเอง และวัดถ้ำพระสบาย ต.แม่ทะ เป็นวัดป่าที่มีความสวยงามร่มรื่น สามารถรองรับการปฏิบัติธรรมให้แก่ประชาชนได้ตลอดปี แต่เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอแม่ทะไม่ได้ตั้งอยู่บนเส้นทางการเชื่อมต่อที่สำคัญจึงไม่นำมาเชื่อมโยงในเส้นทางหลักทั้ง 5 เส้นทาง หากนักท่องเที่ยวมีเวลามากเพียงพอก็สามารถเข้าไปชมความงามได้ และจะเกิดประโยชน์มากหากในการที่จะศึกษาหาประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะของชุมชนโบราณ

ดังแสดงภาพความงามของสถานที่ท่องเที่ยวทั้ง 5 เส้นทาง พร้อมจุดเด่นในอัตลักษณ์ชุมชนบนเส้นทางการท่องเที่ยวได้ ในภาพต่อไปนี้

[illegible][illegible]

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 1

นั่งรถม้าชมเมือง ดูเมืองร้อยรชนาภิศร

การท่องเที่ยวในพื้นทำให้เออรอบของศาสนาและส่นักา ประกอบด้วย
 วัฒนธรรมและประเพณีที่ส่นักาในการทอผ้าทอผ้าไหม

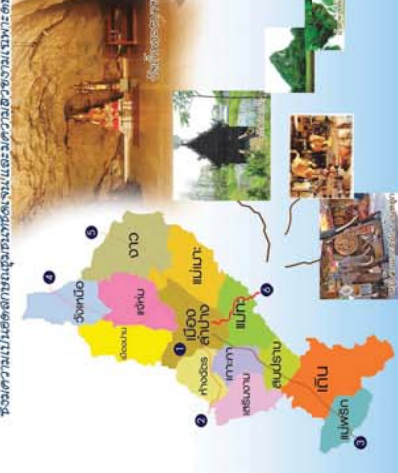
1. วัดป่าภามณี วัดส่นักาในบริเวณทุ่งส่นักา
 2. วัดส่นักาในบริเวณ วัดส่นักา และ วัดส่นักา
 3. วัดส่นักาในบริเวณ วัดส่นักา และ วัดส่นักา
 4. วัดส่นักาในบริเวณ วัดส่นักา และ วัดส่นักา
 5. วัดส่นักาในบริเวณ วัดส่นักา และ วัดส่นักา
 6. วัดส่นักาในบริเวณ วัดส่นักา และ วัดส่นักา
 7. วัดส่นักาในบริเวณ วัดส่นักา และ วัดส่นักา
 8. วัดส่นักาในบริเวณ วัดส่นักา และ วัดส่นักา

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 6

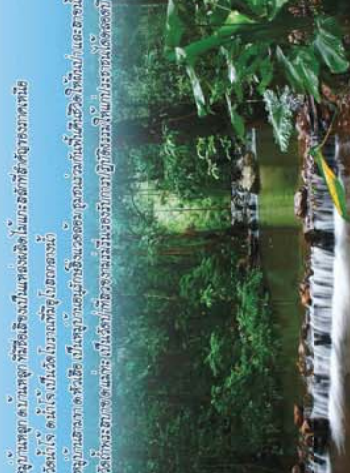
ท่องเที่ยวแม่ทะ

ชมวิถีธรรมชาติ และวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแม่ทะเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวจังหวัดลำปาง ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความโดดเด่นในด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

1. วัดพระธาตุลำปางหลวง
2. วัดพระธาตุลำปางหลวง
3. วัดพระธาตุลำปางหลวง
4. วัดพระธาตุลำปางหลวง
5. วัดพระธาตุลำปางหลวง
6. วัดพระธาตุลำปางหลวง

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 5

ใช้ไฟร์วอลล์ เลอะทิวดอย

ดูรอบเขื่อนก่อนประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวเขื่อนภูมิพลเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวจังหวัดลำปาง ซึ่งมีความโดดเด่นในด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

1. วัดพระธาตุลำปางหลวง
2. วัดพระธาตุลำปางหลวง
3. วัดพระธาตุลำปางหลวง
4. วัดพระธาตุลำปางหลวง
5. วัดพระธาตุลำปางหลวง

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 4

ล่องเรือแพ อาน้ำแร่

ชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแพอาน้ำแร่เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวจังหวัดลำปาง ซึ่งมีความโดดเด่นในด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

1. วัดพระธาตุลำปางหลวง
2. วัดพระธาตุลำปางหลวง
3. วัดพระธาตุลำปางหลวง
4. วัดพระธาตุลำปางหลวง

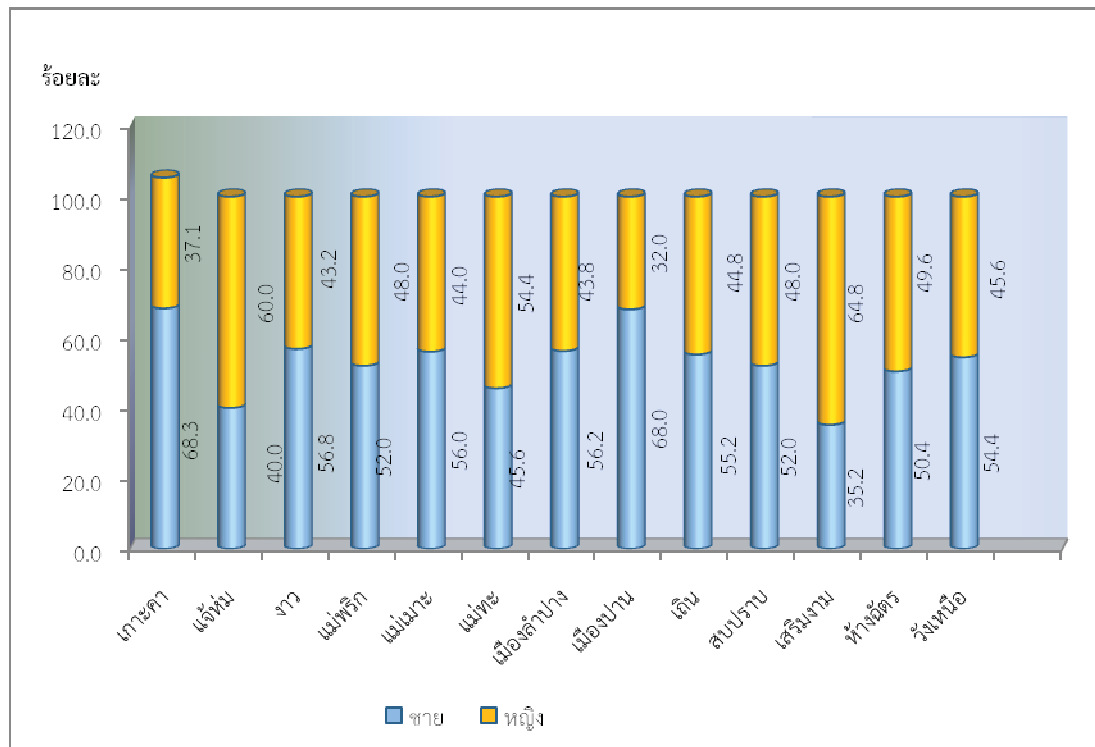
เมื่อได้นำเสนอแนวคิดเรื่องเส้นทางการท่องเที่ยวจากผลการวิจัยดังกล่าวสู่การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจังหวัดลำปางทั้ง 13 อำเภอ แล้วได้ประชาชนกลุ่มตัวอย่างได้มีความคิดเห็นต่อเส้นทางการท่องเที่ยวตามผลการวิจัย ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น เรื่องการพัฒนาศักยภาพ และความพร้อมของชุมชนบนเส้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนทั้ง 13 อำเภอในจังหวัดลำปาง รวมจำนวนรวม 1,615 คน ที่ร่วมรับฟังข้อมูลผลการวิจัยในเบื้องต้นของแผนงานวิจัยนี้ ดังแสดงจำนวน และลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้ให้ข้อมูลในตารางที่ 4.30 – 4.42 ตามลำดับต่อไปนี้

ตารางที่ 4.30 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนจำแนกตามเพศ

ที่	อำเภอ	เพศ		รวม
		ชาย	หญิง	
1	เกาะคา	82	38	120
		68.3%	31.7%	100.0%
2	แจ้ห่ม	46	69	115
		40.0%	60.0%	100.0%
3	งาว	71	54	125
		56.8%	43.2%	100.0%
4	แม่พริก	65	60	125
		58.0%	48.0%	100.0%
5	แม่เมาะ	70	55	125
		56.0%	44.0%	100.0%
6	แม่ทะ	57	68	125
		45.6%	54.4%	100.0%
7	เมือง	73	57	130
		56.2%	43.8%	100%
8	เมืองปาน	85	40	125
		68.0%	32.0%	100.0%
9	เถิน	69	56	125
		55.2%	44.8%	100.0%
10	สบปราบ	65	60	125
		42.0%	48.0%	100.0%
11	เสริมงาม	44	81	125
		35.2%	64.8%	100.0%
12	ห้างฉัตร	63	62	125
		50.4%	49.6%	100.0%
13	วังเหนือ	68	57	125
		54.4%	45.6%	100.0%
รวม		858	757	1615
		53.1	46.9	100.0%

แผนภูมิที่ 4.24 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนจำแนกตามเพศ

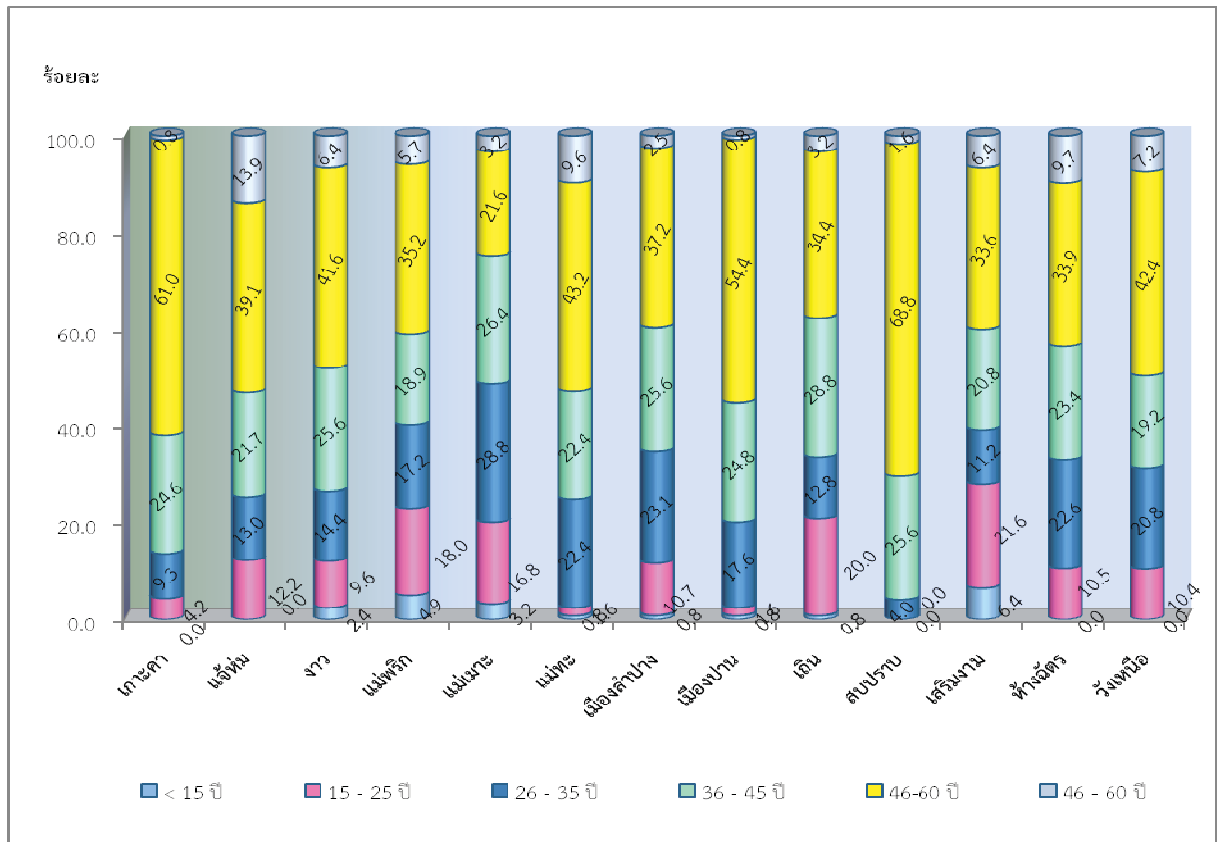

จากข้อมูลตารางและแผนภาพกลุ่มตัวอย่างประชาชนจังหวัดลำปางจากทั้ง 13 อำเภอ จำนวน 1,615 คน หรืออำเภอละประมาณ 125 คน ยกเว้น อำเภอเมืองมี 130 คน อำเภอเกาะคา 120 คน และอำเภอแจ้ห่ม 115 คน ในจำนวนนี้แบ่งเป็นชายและหญิง คิดเป็นชาย ร้อยละ 53.1 และหญิง 46.9 โดยสัดส่วนชายต่อหญิงในแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกัน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4.24 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิงมากกว่าชาย ยกเว้นอำเภอแจ้ห่ม อำเภอแม่ทะ และอำเภอเสริมงาม

ตารางที่ 4.31 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนจำแนกตามอายุ

ที่	อำเภอ	อายุ (ปี)						รวม
		< 15	15-25	26-35	36-45	46-60	> 60	
1	เกาะคา	0	5	13	29	72	1	120
		0%	4.2%	9.3%	24.6%	61.0%	.8%	100.0%
2	แจ้ห่ม	0	14	15	25	45	16	115
		.0%	12.2%	13.0%	21.7%	39.1%	13.9%	100.0%
3	งาว	3	12	18	32	52	8	125
		2.4%	9.6%	14.4%	25.6%	41.6%	6.4%	100.0%
4	แม่พริก	6	22	21	23	46	7	125
		4.9%	18.0%	17.2%	18.9%	35.2%	5.7%	100.0%
5	แม่เม่า	4	21	36	33	27	4	125
		3.2%	16.8%	28.8%	26.4%	21.6%	3.2%	100.0%
6	แม่ทะ	1	2	28	28	54	12	125
		0.8%	1.6%	22.4%	22.4%	43.2%	9.6%	100.0%
7	เมือง	2	15	30	33	47	3	130
		1.5	11.5	23.1	25.4	36.2	2.3	100.0%
8	เมืองปาน	1	2	22	31	68	1	125
		.8%	1.6%	17.6%	24.8%	54.4%	.8%	100.0%
9	เถิน	1	25	16	36	43	4	125
		0.8%	20.0%	12.8%	28.8%	34.4%	3.2%	100.0%
10	สบปราบ	0	0	5	32	86	2	125
		.0%	.0%	4.0%	25.6%	68.8%	1.6%	100.0%
11	เสริมงาม	8	27	14	26	42	8	125
		6.4%	21.6%	11.2%	20.8%	33.6%	6.4%	100.0%
12	ห้างฉัตร	0	13	28	29	43	12	125
		0%	10.5%	22.6%	23.4%	33.9%	9.7%	100.0%
13	วังเหนือ	0	13	26	24	53	9	125
		.0%	10.4%	20.8%	19.2%	42.4%	7.2%	100.0%
รวม		26	171	272	381	678	87	1,615
		1.6%	10.6%	16.8%	23.6%	42.0%	5.4%	100.0%

แผนภูมิที่ 4.25 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนจำแนกตามอายุ

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ที่แสดงความคิดเห็นต่อเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้จากผลการวิจัยนี้ เป็นผู้มีอายุระหว่าง 46 – 60 ปี เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 42.0 รองลงมา คือ อายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.6 ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีอาชีพรับจ้างทั่วไป เกษตรกร และข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 24.1 23.5 และ 21.0 ตามลำดับ และมีระดับการศึกษามัธยมศึกษาปริญญตรี และประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.1 23.8 และ 20.1 ดังมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.31 และ 4.32 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.32 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนจำแนกตามอาชีพ

ที่	อำเภอ	อาชีพ							รวม
		นักเรียน/ นักศึกษา	เกษตรกร	รับจ้าง ทั่วไป	ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	ค้าขาย	พนักงาน เอกชน	อื่นๆ	
1	เกาะคา	4	26	23	42	12	0	13	120
		3.30%	21.70%	19.20%	35.00%	10.00%	0.00%	10.80%	100.00%
2	แจ้ห่ม	11	44	17	26	10	2	5	115
		9.60%	38.30%	14.80%	22.60%	8.70%	1.70%	4.30%	100.00%
3	งาว	12	22	33	40	6	3	9	125
		9.60%	17.60%	26.40%	32.00%	4.80%	2.40%	7.20%	100.00%
4	แม่พริก	19	32	40	19	6	2	7	125
		15.60%	26.20%	31.10%	15.60%	4.10%	1.60%	5.70%	100.00%
5	แม่เมาะ	16	16	34	28	13	14	4	125
		12.80%	12.80%	27.20%	22.40%	10.40%	11.20%	3.20%	100.00%
6	แม่ทะ	4	50	38	12	10	2	9	125
		3.20%	40.00%	30.40%	9.60%	8.00%	1.60%	7.20%	100.00%
7	เมือง	27	5	26	42	7	6	17	130
		20.80%	3.80%	20.00%	32.30%	5.40%	4.60%	13.10%	100.00%
8	เมืองปาน	0	45	47	22	10	0	1	125
		0.00%	36.00%	37.60%	17.60%	8.00%	0.00%	0.80%	100.00%
9	เถิน	19	28	26	30	8	0	14	125
		15.20%	22.40%	20.80%	24.00%	6.40%	0.00%	11.20%	100.00%
10	สบปราบ	0	29	21	7	35	1	32	125
		0.00%	23.20%	16.80%	5.60%	28.00%	0.80%	25.60%	100.00%
11	เสริมงาม	25	41	34	6	10	0	9	125
		20.00%	32.80%	27.20%	4.80%	8.00%	0.00%	7.20%	100.00%
12	ห้างฉัตร	8	18	23	35	15	15	11	125
		6.40%	14.40%	18.40%	18.00%	12.00%	12.00%	8.80%	100.00%
13	วังเหนือ	8	24	28	30	14	3	18	125
		6.40%	19.20%	22.40%	24.00%	11.20%	2.40%	14.40%	100.00%
รวม		153	380	390	339	156	48	149	1,615
		9.50%	23.50%	24.10%	21.00%	9.70%	3.00%	9.20%	100.00%

ตารางที่ 4.33 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนจำแนกตามระดับการศึกษา

ที่	อำเภอ	ระดับการศึกษา						รวม
		ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	อนุ ปริญา	ปริญา ตรี	สูงกว่า ปริญาตรี	อื่นๆ	
1	เกาะคา	8	57	17	35	1	0	118
		6.8%	48.3%	14.4%	29.7%	0.8%	.0%	100.0%
2	แจ้ห่ม	35	34	11	31	3	1	115
		30.4%	29.6%	9.6%	27.0%	2.6%	.9%	100.0%
3	งาว	35	26	14	36	14	0	125
		28.0%	20.8%	11.2%	28.8%	11.2%	.0%	100.0%
4	แม่พริก	25	57	18	20	2	0	122
		20.5%	46.7%	14.8%	16.4%	1.6%	.0%	100.0%
5	แม่เม่า	16	27	37	41	4	0	125
		12.8%	21.6%	29.6%	32.8%	3.2%	.0%	100.0%
6	แม่ทะ	32	63	10	19	1	0	125
		25.6%	50.4%	8.0%	15.2%	0.8%	.0%	100.0%
7	เมือง	1	26	32	49	5	8	121
		.8%	21.5%	26.4%	40.5%	4.1%	6.6%	100.0%
8	เมืองปาน	20	72	9	22	2	0	125
		16.0%	57.6%	7.2%	17.6%	1.6%	.0%	100.0%
9	เถิน	19	51	17	33	4	1	125
		15.2%	40.8%	13.6%	26.4%	3.2%	.8%	100.0%
10	สบปราบ	18	74	16	17	0	0	125
		14.4%	59.2%	12.8%	13.6%	.0%	.0%	100.0%
11	เสริมงาม	51	55	11	8	0	0	125
		40.8%	44.0%	8.8%	6.4%	.0%	.0%	100.0%
12	ห้างฉัตร	28	32	16	35	13	0	124
		22.6%	25.8%	12.9%	28.2%	10.5%	.0%	100.0%
13	วังเหนือ	34	35	15	35	4	2	125
		27.2%	28.0%	12.0%	28.0%	3.2%	1.6%	100.0%
รวม		322	609	223	381	53	12	1,600
		20.1%	38.1%	13.9%	23.8%	3.3%	.8%	100.0%

ส่วนที่ 2 ระดับความเหมาะสมของเส้นทางท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีความคิดเห็นต่อผลการวิจัยที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งของจังหวัดลำปางในปัจจุบันสามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย แต่เพื่อให้เกิดความโดดเด่นในเชิงอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยขอเสนอเส้นทางท่องเที่ยวโดยใช้พาหนะที่แตกต่างอันจะทำให้ผู้ท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และประทับใจมากที่สุด 5 เส้นทาง คือ

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 นั่งรถม้าชมเมือง คุยเฟื่องเรื่องเซรามิกส์

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 ขึ้นรถไฟไปขี่ช้าง ดูงานช่างฝีมือดาบโบราณ

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 ปั่นจักรยานเลาะน้ำวังชมถ้ำ ต้มดำน้ำส้มหวาน ไปชมงามตระการตา

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 ล่องเรือแพ อาบน้ำแร่ แช่น้ำตก ชมงานสาน(จากไม้ไผ่)

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 5 ใช้ไฟร์วอล์ก เลาะทิวดอย ดูร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์

และ การท่องเที่ยวบนพื้นที่ อ.แม่ทะ

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นถึงระดับความเหมาะสมของเส้นทางท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ทั้ง 5 เส้นทาง ดังแสดงในตารางที่ 4.34

ตารางที่ 4.34 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงระดับความเหมาะสมของเส้นทางท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ทั้ง 5 เส้นทาง

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 นั่งรถม้าชมเมือง คุยเฟื่องเรื่องเซรามิกส์	43.3	41.3	13.6	1.6	0.2	100.0
2	เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 ขึ้นรถไฟไปขี่ช้าง ดูงานช่างฝีมือดาบโบราณ	27.4	50.5	17.5	3.6	1.0	100.0
3	เส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 ปั่นจักรยานเลาะน้ำวังชมถ้ำ ต้มดำน้ำส้มหวาน ไปชมงามตระการตา	25.1	46.9	23.1	4.4	0.6	100.0
4	เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 ล่องเรือแพ อาบน้ำแร่ แช่น้ำตก พบบงานสาน (จากไม้ไผ่)	36.4	47.1	13.4	2.3	0.8	100.0
5	เส้นทางท่องเที่ยวที่ 5 ใช้ไฟร์วอล์ก เลาะทิวดอย ดูร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์	27.6	41.6	22.8	6.0	2.0	100.0
6	เส้นทางท่องเที่ยวบนพื้นที่อำเภอแม่ทะ งานแกะสลัก และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	26.7	49.0	20.4	3.6	0.4	100.0

จากค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ทั้ง 5 เส้นทาง ในตารางที่ 4.34 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 1 และเส้นทางที่ 4 ในระดับมากถึงมากที่สุด มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 รองลงมา คือ เห็นด้วยกับเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 2 และการท่องเที่ยวบนพื้นที่อำเภอแม่ทะ ที่มีกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 50 มีความเห็นด้วยในระดับมาก สำหรับเส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 และ 5 มีผู้เห็นด้วยในระดับมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70

นอกจากนี้ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างยังได้แสดงความคิดเห็นถึงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยว และอัตลักษณ์ชุมชนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทางการท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางดังต่อไปนี้

1) ความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 1 นักรมม้าชมเมือง ค่ายเพื่องเรื่องเซรามิกส์

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 1 เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยรอบเขตเทศบาลนครลำปาง ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. รถม้า เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว

2. วัดสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ และศิลปกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ วัดพระแก้วดอนเต้า-สุชาดาราม วัดปงสนุก และวัดพม่า(วัดศรีชุม วัดศรีรองเมือง)

3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ที่เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ และความเป็นของเมืองเก่าในแต่ละช่วงเวลาของเมืองลำปาง ได้แก่ กำแพงเมือง กาดกองต้า บ้านเสานัก สถานีรถไฟ สะพานรักษา

4. ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ และอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ได้แก่ ตลาด/ร้าน/โรงงานเซรามิกส์ (หน้าจวนผู้ว่าฯ หน้าโรงเรียนเทศบาล 4 ร้านอินทราเซรามิกส์ และพิพิธภัณฑสถานบด)

5. อาหารแนะนำ ได้แก่ อาหารประเภทเส้น เช่น ก๋วยเตี๋ยวรักษา ขนมเส้นป่าบัวศรี ก๋วยเตี๋ยวบูโง่ง ขนมจีนมุกดา ขนมจีนล้านเส้น ฯลฯ

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นถึงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง เส้นทางที่ 1 ดังแสดงในตารางที่ 4.35

ตารางที่ 4.35 ร้อยละของประชาชนจังหวัดลำปางที่แสดงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 1

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	รถม้า เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว	61.9	30.3	7.0	0.6	0.2	100.0
2	วัดสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ และศิลปกรรมที่โดดเด่น	44.7	44.8	9.6	0.9	0	100.0
3	สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง	34.6	50.5	13.5	1.1	0.2	100.0
4	ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ และอุตสาหกรรมเซรามิกส์	29.6	52.0	15.8	2.4	0.3	100.0
5	อาหารแนะนำ	27.6	46.2	23.6	1.9	0.8	100.0

จากตารางที่ 4.35 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนจังหวัดลำปาง มีความชื่นชมต่ออัตลักษณ์ของตนเองในเส้นทางที่ 1 คือ การใช้รถม้าเป็นพาหนะในการนำเที่ยว โดยมีจำนวนผู้ที่เห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.2 ในส่วนอื่น มีผู้เห็นถึงความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 70-80

2) ความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 2 ขึ้นรถไฟไปเชียงใหม่ ดูนานช้างฝีมือดาบโบราณ

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 2 นี้ เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่บนเส้นทางจังหวัดลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ ในขอบเขตพื้นที่ อ.ห้างฉัตร อ.เกาะคา และ อ.เสริมงาม ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ดังนี้

1. **รถไฟ** เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว (เป็นช่วงของเส้นทางรถไฟที่ผ่านจังหวัดที่มีสถานที่สำหรับการท่องเที่ยวทั้งเชิงประวัติศาสตร์ และธรรมชาติที่สวยงาม)

2. **สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ** ได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนตาน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ตลาด/หมู่บ้านริมเส้นทางรถไฟ ตลาดทุ่งเกวียน

3. **สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง** ที่เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และความเป็นของเมืองเก่าในแต่ละช่วงเวลาของดินแดนแถบนี้คือ อนุสาวรีย์เจ้าพ่อขุนตาน วัดพระธาตุลำปางหลวง

4. **ผลิตภัณฑ์มรดกโบราณ** และแหล่งรวมหัตถอุตสาหกรรม ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้การตีดาบ อบต. เวียงตาน ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์กะลาตีไซ้

5. **อาหารแนะนำ** ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวลูกชิ้นยักษ์ ก๋วยเตี๋ยวซี่โครง ฯลฯ

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นถึงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง เส้นทางที่ 2 ดังแสดงในตารางที่ 4.36

ตารางที่ 4.36 ร้อยละของประชาชนจังหวัดลำปางที่แสดงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 2

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	รถไฟ เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว	32.5	48.4	16.7	1.9	0.4	100.0
2	สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ	42.1	45.7	10.9	1.3	0.1	100.0
3	สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง	37.1	48.4	13.2	1.2	0.1	100.0
4	ผลิตภัณฑ์มรดกโบราณ และแหล่งรวมหัตถอุตสาหกรรม	20.8	47.7	27.0	4.0	0.5	100.0
5	อาหารแนะนำ	20.4	41.8	32.6	3.7	1.4	100.0

จากตารางที่ 4.36 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนจังหวัดลำปาง มีความชื่นชมต่ออัตลักษณ์ของตนเองในเส้นทางที่ 2 คือ การใช้รถไฟเป็นพาหนะในการนำเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด มากกว่าร้อยละ 80 ในส่วนของผลิตภัณฑ์ และมีอาหารแนะนำ มีความเหมาะสมในระดับปานกลางถึงมาก คิดเป็นร้อยละ 70

3) ความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 3 ปันจักรยานและน้ำวังชมถ้ำ ต่อม่าน้ำส้มหวาน ไป่งข้ามงามตระการตา

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-ตาก-สุโขทัย-อุตรดิตถ์ ในขอบเขตพื้นที่อ.สบปราบ เกลิน และแม่พริก ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. จักรยาน เป็นพาหนะที่โดดเด่นเป็นการเดินทางตามเส้นทางถนนโบราณที่เลียบและลำน้ำวังผ่านธรรมชาติที่สวยงามเข้าไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญได้
2. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยจาง อุทยานประวัติศาสตร์ตนบุญนาถ (วัดพระบุญไธยง:วัดนาถร้าง) น้ำตกแม่วะ ดอยผาแดง ถ้ำหีบธรรม ถ้ำยาตาคำและจุดชมวิวดอยแพะดอยครั้ง ดอยปากท่า (ถ้ำเจดีย์ ถ้ำช้าง ถ้ำกบแก้ว ถ้ำจาว ถ้ำอ้ว ถ้ำผ้าไหมผ้าแพร) ถ้ำน้ำผาผางาม
3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง วัดพระธาตุจอมปิง หมู่บ้านเมืองเณโบราณ วัดเวียงวัดอุมลอง และวัดดอยตาล
4. ผลิตภัณฑ์ไป่งข้าม ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมชุมชนไป่งข้าม
5. อาหารแนะนำ ได้แก่ ข้าวแต่น(น้ำแดงโม น้ำส้มเกลี้ยง) เห็ดถอบ ส้มเกลี้ยง และผลไม้ตามฤดูกาล

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นถึงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง เส้นทางที่ 3 ดังแสดงในตารางที่ 4.37

ตารางที่ 4.37 ร้อยละของประชาชนจังหวัดลำปางที่แสดงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 3

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	จักรยาน เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว	26.1	44.7	25.1	3.4	0.7	100.0
2	สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ	33.0	45.8	18.8	2.2	0.2	100.0
3	สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง	25.1	45.2	25.8	3.8	0.1	100.0
4	ผลิตภัณฑ์ไป่งข้าม	25.1	41.3	29.8	3.5	0.3	100.0
5	อาหารแนะนำ	23.1	42.5	31.0	2.4	0.9	100.0

จากตารางที่ 4.37 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนจังหวัดลำปาง มีความชื่นชมต่ออัตลักษณ์ของตนเองในเส้นทางที่ 3 คือ การใช้จักรยานเป็นพาหนะในการนำเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด ประมาณร้อยละ 70 ในส่วนของผลิตภัณฑ์ และมีอาหารแนะนำ มีความเหมาะสมในระดับปานกลางถึงมาก คิดเป็นร้อยละ 70

4) ความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 4 ล่องเรือแพ อาบน้ำแร่ แช่น้ำตก ชมนานสถาน (จากไม้ไผ่)

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 4 เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางการเดินทางระหว่างจังหวัดลำปาง-พะเยา และลำปาง-เชียงใหม่ ในขอบเขตพื้นที่ อ.เมือง แจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. เรือ-แพ การเดินทางทางน้ำ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับน้ำจะช่วยสร้างเสริมความสุข สนุก และประทับใจในการท่องเที่ยว เริ่มจากต้นทางที่เขื่อนกิ่วลมขึ้นไปถึงหมู่บ้านเหนือเขื่อนต่อด้วยน้ำตกน้ำแร่แจ้ซ้อน

2. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ เขื่อนกิ่วลม อ่างเก็บน้ำบ้านสาและหมู่บ้านปลา อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน วัดพระเกิด (ตำนานที่เกิดแห่งพระเจ้าห้าพระองค์)

3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดพระเกิด ฯลฯ

4. ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากไม้ไผ่ ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพทุ่งจี้ บ้านไผ่งาม อ.เมืองปาน และบ้านทุ่งฝูง ต.ร้องเคาะ อ.วังเหนือ

5. อาหารแนะนำ ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวไก่เมือง อาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์จากปลา สับปะรด ฯลฯ

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นถึงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง เส้นทางที่ 4 ดังแสดงในตารางที่ 4.38

ตารางที่ 4.38 ร้อยละของประชาชนจังหวัดลำปางที่แสดงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 4

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	เรือ-แพ การเดินทางทางน้ำ หรือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับน้ำ	46.0	40.6	11.9	1.5	0.0	100.0
2	สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ	43.3	45.2	10.3	1.1	0.2	100.0
3	สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง	30.9	45.1	21.3	2.3	0.4	100.0
4	ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากไม้ไผ่	27.3	45.6	23.2	3.4	0.4	100.0
5	อาหารแนะนำ	23.5	43.9	27.5	3.7	1.4	100.0

จากตารางที่ 4.38 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนจังหวัดลำปาง มีความชื่นชมต่ออัตลักษณ์ของตนเองในเส้นทางที่ 4 คือ การใช้เรือ-แพ และการเดินทางทางน้ำหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับน้ำ มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มากกว่าร้อยละ 80 ในส่วนของสถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้าง มีระดับความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76 ผลิตภัณฑ์ และมีอาหารแนะนำ มีความเหมาะสมในระดับปานกลางถึงมาก คิดเป็นร้อยละ 60

5) ความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 5 ใช้ไพรวิลส์ เลาะทิวดอย ตูร์อรรอยก่อนประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-พะเยา ในขอบเขตพื้นที่ อ.เมือง แม่เมาะ และ จาว ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. รถขับเคลื่อนสี่ล้อ (ไพรวิลส์) เป็นความน่าตื่นเต้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบแอดเวนเจอร์ เพื่อให้ได้พบกับธรรมชาติที่บุคคลทั่วไปยังเข้าถึงได้ยาก และร่อนรอยก่อนประวัติศาสตร์

2. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ ประตูปา ถ้ำผาไท หล่มภูเขียว บ่อสี่เหลี่ยม ถ้ำราชคฤห์ น้ำตกแม่แก้ว หมู่บ้านชาวไทยภูเขา และ พิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์เก่า ฯลฯ

3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง วัดพระธาตุเสด็จ วัดพระธาตุดอยนางนอน วัดจองคำ ฯลฯ

4. ผลิตภัณฑ์แกะสลักก่องปู้จา ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ตำบลนาแก

5. อาหารแนะนำ ได้แก่ กาแฟผสมดเช็ด หลามปลา ฯลฯ

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นถึงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง เส้นทางที่ 5 ดังแสดงในตารางที่ 4.39

ตารางที่ 4.39 ร้อยละของประชาชนจังหวัดลำปางที่แสดงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 5

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	รถขับเคลื่อนสี่ล้อ (ไพรวิลส์) เป็นความน่าตื่นเต้นสำหรับนักท่องเที่ยว	23.7	42.0	29.3	4.2	0.8	100.0
2	สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ	26.8	48.5	21.3	3.3	0.0	100.0
3	สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง	30.0	49.3	18.5	2.1	0.1	100.0
4	ผลิตภัณฑ์แกะสลักก่องปู้จา	21.6	45.8	28.0	3.7	0.8	100.0
5	อาหารแนะนำ	16.8	42.0	30.4	9.1	1.8	100.0

จากตารางที่ 4.39 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนจังหวัดลำปาง มีความชื่นชอบต่อการท่องเที่ยวโดยใช้รถขับเคลื่อนสี่ล้อ ไพรวิลส์ ในระดับปานกลางถึงมาก คิดเป็นร้อยละ 70 สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ สถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้าง มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด มากกว่าร้อยละ 70 – 80 ในส่วนของผลิตภัณฑ์ และมีอาหารแนะนำมีความเหมาะสมในระดับปานกลางถึงมาก คิดเป็นร้อยละ 70

6) ความเหมาะสมของการท่องเที่ยวบนพื้นที่ อ.แม่ทะ เป็นการท่องเที่ยวในขอบเขตระยะสั้นซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนที่ชัดเจน และมีความสวยงามเฉพาะตน ดังนี้

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นถึงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง เส้นทางที่ 6 ดังแสดงในตารางที่ 4.40

ตารางที่ 4.40 ร้อยละของประชาชนจังหวัดลำปางที่แสดงระดับความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่ 6

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	หมู่บ้านหลุก ต.บ้านหลุก ที่มีชื่อเสียง	27.3	48.7	22.1	1.6	0.3	100.0
2	วัดน้ำโจ้ ต.น้ำโจ้ เป็นวัดโบราณที่มีอุโบสถ กลางน้ำ	19.7	48.1	28.0	4.1	0.1	100.0
3	หมู่บ้านสามขา ต.หัวเสือ เป็นหมู่บ้านที่สามารถ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	35.2	42.2	20.8	1.8	0.1	100.0
4	วัดถ้ำพระสบาย ต.แม่ทะ	25.3	46.5	26.1	2.1	0.0	100.0

จากตารางที่ 4.40 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนจังหวัดลำปาง มีความชื่นชมต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอแม่ทะ ในระดับมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70 ในทุก ๆ เรื่องที่น่าสนใจ

ส่วนที่ 3 การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดลำปางในด้านของหน่วยงาน/บุคคลที่ควรร่วมกันเป็นผู้บริหารจัดการท่องเที่ยว รวมถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืน ดังแสดงในตารางที่ 4.41 และ 4.42

ตารางที่ 4.41 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของ
หน่วยงาน/บุคคลที่ควรร่วมกันเป็นผู้บริหารจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

ที่	เรื่อง	ระดับความคิดเห็น					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	ข้าราชการในพื้นที่	43.3	41.6	13.4	0.9	0.8	100.0
2	ผู้นำส่วนท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	51.5	37.1	10.1	0.6	0.6	100.0
3	อบต. หรือเทศบาล เจ้าของ พื้นที่	50.7	38.5	9.2	1.1	0.4	100.0
4	ชุมชนเจ้าของพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว	51.2	38.6	8.6	1.3	0.3	100.0
5	เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อุทยานแห่งชาติ ฯลฯ	47.7	43.0	7.8	1.3	0.3	100.0
6	เจ้าของกิจกรรมทางการ ท่องเที่ยว เช่น เจ้าของแพ เจ้าของรถม้า ฯลฯ	43.0	43.7	11.1	1.7	0.5	100.0
7	เจ้าของกิจการที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์	38.9	43.1	14.0	3.8	0.2	100.0
8	ร้านอาหารในพื้นที่	33.2	46.5	17.2	2.5	0.6	100.0
9	รถขนส่งภายในอำเภอ หรือ ระหว่างอำเภอ	35.2	42.1	19.6	2.8	0.3	100.0
10	ผู้ผลิตหัตถกรรม งานฝีมือ ของที่ระลึก	38.4	41.5	16.8	3.1	0.3	100.0

จากข้อมูลตารางที่ 4.41 แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ควรจะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว
จังหวัดลำปางที่สำคัญที่สุด คือ ผู้นำส่วนท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. หรือเทศบาล เจ้าของ
พื้นที่และชุมชนเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รองลงมา คือ ข้าราชการในพื้นที่ และเจ้าของแหล่ง
ท่องเที่ยวโดยมี เจ้าของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น เจ้าของแพ เจ้าของรถม้า ฯลฯ เจ้าของกิจการที่
พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ ร้านอาหารในพื้นที่ รถขนส่งภายในอำเภอ หรือระหว่างอำเภอ
และผู้ผลิตหัตถกรรม งานฝีมือ ของที่ระลึก เป็นผู้ที่มีความสำคัญในระดับรองลงมา

ตารางที่ 4.42 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะทำให้
การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืน

ที่	เรื่อง	ระดับความคิดเห็น					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	คนในชุมชนมีความรัก และ ความภาคภูมิใจในทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่ชุมชนมีอยู่	59.3	33.2	6.3	0.8	0.4	100.0
2	คนในชุมชนต้องรักษา และ หวงแหนธรรมชาติ และ วัฒนธรรมของตนเอง	58.2	33.9	7.0	0.6	0.3	100.0
3	คนในชุมชนมีน้ำใจไมตรีต้อนรับ ผู้มาเยือนดี	57.6	35.3	5.8	1.1	0.1	100.0
4	คนในชุมชนต้องร่วมมือกัน ประชาสัมพันธ์ความงามของ ชุมชนตนเอง	49.1	41.4	8.3	1.1	0.1	100.0
5	การประชาสัมพันธ์ต้องอาศัย สื่อมวลชนจากภายนอกมาทำ ข่าวให้	40.0	45.6	11.7	2.0	0.7	100.0
6	ชุมชนต้องมีกฎ ระเบียบ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยเมื่อมี นักท่องเที่ยว	53.6	36.4	8.4	1.3	0.3	100.0
7	ชุมชนมีประวัติศาสตร์-เรื่องเล่า ของตนเอง	39.1	46.6	12.8	1.2	0.3	100.0
8	ผู้ประกอบการต้องมีความรู้เรื่อง งานบริการ	43.6	44.3	10.0	1.6	0.4	100.0
9	ชุมชนต้องมีของที่ระลึกที่ โดดเด่นของตนเอง	39.7	45.7	12.6	1.6	0.4	100.0

องค์ประกอบที่จะทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืน ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ คนในชุมชนมีความรัก และความภาคภูมิใจในทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ คนในชุมชนต้องรักษา และหวงแหนธรรมชาติ และวัฒนธรรมของตนเอง คนในชุมชนมีน้ำใจไมตรีต้อนรับผู้มาเยือนดี คนในชุมชนต้องร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ความงามของชุมชนตนเอง และชุมชนต้องมีกฎระเบียบเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยเมื่อมีนักท่องเที่ยว สำหรับการประชาสัมพันธ์ต้องอาศัยสื่อมวลชนจากภายนอกมาทำข่าวให้ ชุมชนมีประวัติศาสตร์-เรื่องเล่าของตนเอง ผู้ประกอบการต้องมีความรู้เรื่องงานบริการ และชุมชนต้องมีของที่ระลึกที่โดดเด่นของตนเอง เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญรองลงมาสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

ต้นแบบการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนจังหวัดลำปาง

การวิจัยนี้ได้ศึกษาหาองค์ความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวและได้นำไปสู่แนวคิดต้นแบบการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ซึ่งชุมชนที่เป็นต้นแบบการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนจังหวัดลำปาง คือ ตัวอย่างของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง มีสถานที่และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ที่มีศักยภาพและพลังที่จะสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีแนวทางของการสร้างสรรค์ความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ทั้งนี้ หากชุมชนและเครือข่ายได้ขับเคลื่อนกระบวนการนี้อย่างต่อเนื่องต่อไปก็จะทำให้การจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์โดยอัตลักษณ์ชุมชนจะสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในที่สุด

ในการวิจัยครั้งนี้ขอยกตัวอย่างชุมชนต้นแบบการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนจังหวัดลำปาง 2 แห่ง คือ

1. การจัดการท่องเที่ยวองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
2. การจัดการท่องเที่ยวอำเภอองาว จังหวัดลำปาง

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดการท่องเที่ยวองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

การจัดการท่องเที่ยวตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นแนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยมุ่งหมายให้มีการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และพื้นที่โดยรอบองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล (อบต.เวียงตาล) ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดลำปาง และ เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัดลำปางกับจังหวัดลำพูน กล่าวคือเป็นพื้นที่แรกที่ทำหน้าที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน

พื้นที่ของอบต.เวียงตาล เป็นพื้นที่ที่อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม เป็นที่ตั้งของหน่วยงานสำคัญของราชการที่มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมาก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนตาล ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และสวนป่าทุ่งเกวียน รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดจากการสร้างของมนุษย์ เช่น อุโมงค์ขุนตาลซึ่งเป็นอุโมงค์รถไฟลอดภูเขาแห่งแรกและยาวที่สุดในประเทศไทย

นอกจากนี้ ชุมชนในตำบลเวียงตาลที่มีอยู่ทั้งสิ้น 11 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ซึ่งยังคงมีสิ่งก่อสร้างเป็นหลักฐานรောက်สืบค้นและพัฒนา มีสถานที่สำคัญในทางศาสนา และวัฒนธรรมชุมชนที่ประชาชนยังคงรักษาไว้ให้คงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง สามารถ

ยกระดับมาเป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวชุมชนได้หากได้รับความร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกันทั้งฝ่ายราชการ ท้องถิ่น และชุมชน รวมถึงการเป็นตำบลที่มีเส้นทางรถไฟพาดผ่านตลอดทั้งตำบลโดยเฉพาะในหมู่บ้านชุมชนที่มีศักยภาพเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ และที่สำคัญคือการมีผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมของชุมชนที่เป็นมรดกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ อันเนื่องจากตำบลเวียงตาลนี้เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ของการสู้รบ โดยใช้ด้วยดาบสองมือในยุคเจ้าพ่อขุนตาล นอกจากนี้ได้มีนักธุรกิจเอกชน ได้มาจัดสร้างร้านจำหน่ายสินค้า และการบริการสำหรับนักเดินทางท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากบนเส้นทางคมนาคมโดยรถยนต์เนื่องจากเส้นทางสายนี้ คือ สายหลักสำหรับการเดินทางในกลุ่มประเทศอาเซียน R3a ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว สภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ อบต.เวียงตาล มีโดยละเอียดดังนี้

สภาพปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล

อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	สถานภาพปัจจุบัน	แนวทางการพัฒนา
1. สถานที่ท่องเที่ยว และกิจกรรมบนเส้นทางท่องเที่ยว นับตั้งแต่เขตแดนรอยต่อจังหวัดลำพูน – ลำปาง แบ่งเป็นกลุ่มตามแนวเส้นทางคมนาคมรถไฟ และรถยนต์ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มชุมชนตามแนวเส้นทางรถไฟ (เส้นทางรถยนต์สามารถเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้) อาทิ 1) อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน 2) อุโมงค์ขุนตาล 3) บ้านหมู่ 9 บ้านปางทราย 4) บ้านหมู่ 8 บ้านแม่ตาลน้อย 5) สถานีรถไฟแม่ตาลน้อย 6) พระธาตุปางม่วง มีลำธารน้ำร้อน-น้ำเย็น 7) สถานีรถไฟปางม่วง 8) ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย 9) สวนป่าทุ่งเกวียน/สวนสัตว์เปิด/สวนสน/ทุ่งบัวตอง 10) อ่างเก็บน้ำแม่สัน หมู่ 6 บ้านแม่สัน 11) ตลาดทุ่งเกวียน 12) อนุสาวรีย์เจ้าพ่อขุนตาน และเขตพื้นที่เวียงเก่า	กลุ่มที่ 1 ชุมชนตามแนวเส้นทางรถไฟ สถานที่ท่องเที่ยว และกิจกรรมบนเส้นทางท่องเที่ยวในตำบลเวียงตาล นำที่จะได้ใช้พลังจากส่วนประกอบที่มีอยู่แล้วในชุมชนทั้ง 4 ส่วน(เสา) ได้แก่ 1. หน่วยงานราชการที่มีความพร้อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว 2. ชุมชนที่มีศักยภาพพื้นฐานบนเส้นทางท่องเที่ยว 3. ภาคเอกชนที่มีศักยภาพ และความพร้อมที่จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในเชิงธุรกิจ 4. สถาบันการศึกษา/สถาบันพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในพื้นที่	กลุ่มที่ 1 ชุมชนตามแนวเส้นทางรถไฟ ตำบลเวียงตาล นำที่จะได้ใช้พลังจากส่วนประกอบที่มีอยู่แล้วในชุมชนทั้ง 4 ส่วน(เสา) ได้แก่ 1. หน่วยงานราชการที่มีความพร้อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว 2. ชุมชนที่มีศักยภาพพื้นฐานบนเส้นทางท่องเที่ยว 3. ภาคเอกชนที่มีศักยภาพ และความพร้อมที่จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในเชิงธุรกิจ 4. สถาบันการศึกษา/สถาบันพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในพื้นที่

	สถานที่ท่องเที่ยวในหมู่บ้าน/ชุมชนที่อยู่บนเส้นทางนี้ ยังไม่มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ยกเว้นเป็นการจัดกิจกรรมประจำปีที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนเป็นครั้งๆ จากทางราชการ อาทิ การจัดกิจกรรมเสิร์ฟอาหาร หากมีการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันจึงน่าจะนำเสนอขอความร่วมมือจากการไฟฟ้าเพื่อจัดขบวนรถไฟสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ได้	โดยทั้งนี้ให้ อบต.เวียงตาล ทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมประสานองค์ประกอบทั้ง 4 ส่วน ร่วมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (กิจกรรมที่ชุมชนและหน่วยงานสามารถดำเนินงานได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยงบประมาณจากหน่วยงานใด ๆ เป็นครั้งคราว แต่หากได้ก็จะดีมาก) กิจกรรมท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นวิถีชีวิตจริงในสภาพปกติของชุมชน ให้มีความพร้อมที่จะต่อเชื่อมกับการจัดการท่องเที่ยวของส่วนงานราชการได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยกระดับศักยภาพของชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่เป็นภาคเอกชนจะสามารถให้ข้อคิดเห็นในประเด็นนี้ได้อย่างชัดเจนในขณะเดียวกัน ก็ต้องสร้างความเข้าใจในกิจกรรมที่สถานที่ท่องเที่ยวควรทำ / ไม่ทำเพื่อช่วยเติมเต็มบนเส้นทางท่องเที่ยว
--	--	--

กลุ่มที่ 2 ชุมชนบนเส้นทางรถยนต์ (ไม่มีเส้นทางรถไฟ) แบ่งเป็น 3 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 เริ่มจากโรงเรียนทุ่งเกวียน (ฝั่งตรงข้ามตลาดทุ่งเกวียน) มี กลุ่มอนุรักษ์ก่องปูลา เชื่อมต่อเส้นทางไปสู่อ.เมืองยาว มีลำธารน้ำร้อน-น้ำเย็น เส้นทางที่ 2 จุดเรียนรู้เกษตรปลอดสารพิษ ณ ที่ทำการ อบต.เวียงตาล 1) ชุมชนหัตถกรรมเย็บรองเท้าผ้า กลุ่มที่มีตลาดโบราณ 2) พระธาตุบ้านยางอ้อย และกลุ่มอนุรักษ์ ก่องปูลา มีเส้นทางเชื่อมโยงสู่วัดพระธาตุดอยน้อย และเส้นทางไปสู่วัดสันป่าสัก-วัดไหล่หิน สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอเกาะคาได้ด้วยระยะทางประมาณเพียง 5 กม. เส้นทางที่ 3 ทางแยกเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยวอยู่ฝั่งตรงข้ามร้านกะลาตีไซน์ 1) โรงงานกะลาตีไซน์ 2) วัดพระธาตุดอยน้อย (ต่อเชื่อมกับเส้นทางที่ 2	กลุ่มที่ 2 ชุมชนบนเส้นทางรถยนต์ สถานที่สำคัญที่คาดว่าจะมีศักยภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่กล่าวถึงในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเป็นสถานที่ที่อยู่ในชุมชน และเป็นกิจกรรมของชุมชน สภาพของชุมชนจึงเป็นเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ คือ สมาชิกในชุมชนยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความตื่นตัวที่จะยกระดับสถานที่ และกิจกรรมของตนเองเพื่อรองรับการส่งเสริมการท่องเที่ยว กิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการจึงยังคงเป็นการดำเนินกิจกรรมในวัฒนธรรมที่ได้เคยปฏิบัติมาแต่บรรพบุรุษ เช่น การทำงานบุญสลากภัตร การตีมีดดาบเพื่อส่งขายให้พ่อค้าที่ตลาดทุ่งเกวียน ยกเว้น ในส่วนของธุรกิจเอกชนที่มีพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แก่นักท่องเที่ยวอย่างมีอาชีพ ซึ่งนักธุรกิจกลุ่มนี้ต่างมีความยินดีหากชุมชนจะได้พัฒนามากิจกรรส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเสริมแรงซึ่งกันและกัน อันจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่คึกคักมากยิ่งขึ้น (การพัฒนาชุมชน ต้องเน้นสามารถขอความ	ชุมชนในกลุ่มที่ 2 นี้ อบต.เวียงตาลจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือจากผู้นำชุมชนที่จะต้องร่วมกันวางแผนในเชิงธุรกิจการท่องเที่ยวให้มากที่สุด เนื่องจากไม่มียกเลิกจากส่วนงานราชการที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ (เช่นกลุ่มที่ 1) ซึ่งส่วนงานธุรกิจเอกชนอาจไม่มีกำลังมากพอที่จะสนับสนุนได้มากนัก นอกจากช่วยให้ความคิดเห็นในการดำเนินการ โดยมีความคาดหวังว่าผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนาคุณภาพกิจกรรมในชุมชนของตนให้เข้าสู่การรองรับนักท่องเที่ยวจะเป็นผู้นำให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาตนเองเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด การยกระดับความคิด และการสร้างวิสัยทัศน์ให้แก่ผู้นำ เพื่อนำไปสู่การสร้างความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนนั้นจำเป็นต้องสร้างโอกาสที่จะทำให้ผู้นำได้เห็นประโยชน์ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาอัตลักษณ์หรือจุดเด่นในชุมชนของให้มีความสอดคล้องกับ
--	---	---

	ร่วมมือ/การสนับสนุนจากบริษัทเอกชนตามนโยบายการทำ CSR ของบริษัทได้)	พฤติกรรม และความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนกลุ่มนี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยการจัดฝึกอบรมสร้างความรู้สร้างวิสัยทัศน์ด้านการจัดการท่องเที่ยวให้แก่ผู้นำชุมชนและอบต.อาจจำเป็นต้องสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นกิจกรรมสาธิตให้เป็นที่ยอมรับได้อย่างสมบูรณ์
2. อาหารพื้นถิ่น	อบต.เวียงตาล โดยสมาชิก อบต. ได้มีโครงการศูนย์สาธิตเกษตรปลอดภัย ที่ต้องการให้เป็นจุดเด่น แต่	กิจกรรมยังคงเพิ่งเริ่มต้นยังไม่เต็มกิจกรรมต่อเนื่องให้เกิดเป็นจุดท่องเที่ยวได้แท้จริง กลุ่มสมาชิกในโครงการศูนย์สาธิตเกษตรปลอดสารพิษ ควรได้ร่วมกันวางแผนจัดทำกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านการทำอาหาร และเผยแพร่ความรู้ไปสู่ชุมชนที่สามารถต้อนรับและสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้จริง ดังนี้ 1) การจัดเมนูอาหาร และการประยุกต์อาหารท้องถิ่นให้มีรสชาติ ความสะอาด และสวยงามเหมาะสมกับการต้อนรับนักท่องเที่ยว 2) การศึกษาข้อมูลเรื่องเกี่ยวกับอาหารทั้งในเชิงตำนาน วัฒนธรรม ประเพณี และเชิงวิชาการ เช่น ผักเชียงดา ฯลฯ 3) ชุมชน และภาคเอกชนต้องได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องเล่าของอาหารได้อย่างน่าประทับใจ

3. ของที่ระลึก ตำบลเวียงตาล เป็นชุมชนที่มีหัตถกรรมที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของตนเองพร้อมกับเรื่องเล่า คือ ดาบสองมือสำหรับสู้รบในสมัยล้านนา (ระยะเวลาประมาณ 200 ปี) ในทางตรงกันข้าม ธุรกิจเอกชนได้ใช้จุดเด่นสำคัญของตำบลเวียงตาลที่เป็นเส้นทางเดียวที่นักท่องเที่ยวจากจังหวัดลำพูน-เชียงใหม่ ต้องผ่านในทางไป-กลับ จัดจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมหรือของที่ระลึกทุกประเภท ให้แก่นักท่องเที่ยวซึ่งได้รับความสนใจ/ตอบสนองจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก	กิจกรรมการติดตามยังคงอยู่เป็นกิจกรรมในวิถีชีวิตจริงของชุมชนที่อยู่ในสภาพอ่อนแอ อ่อนแรง เนื่องจากเป็นการติดตามของผู้สูงอายุ-กลางคน เพื่อส่งเป็นของที่ระลึกตามความต้องการของพ่อค้าไม่สามารถพัฒนาเพื่อการสร้างเอกลักษณ์ให้กับตนเองได้ นักท่องเที่ยวให้เวลากับการจับจ่ายซื้อของในร้านค้าของเอกชนทำให้สามารถจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก-หัตถกรรมได้ดี	ความจำเป็นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ของชุมชน คือ การพัฒนาความคิดของชุมชนในการที่จะยกระดับมาตรฐานสินค้าให้มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวได้ ร่วมกับการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการตลาด (อนาคตจะได้จัดทำศูนย์สาธิตการตลาด)
4. สถานที่พัก ตำบลเวียงตาลมีจุดเด่นในเรื่องที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งการดำเนินงานโดยเอกชน และราชการ	สถานที่พักในตำบลเวียงตาลพยายามที่จะสร้างจุดเด่นของการเป็นที่พักแบบรีสอร์ท โดยการพยายามจัดสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้มากกว่าการเป็นที่พักค้างแรมของนักท่องเที่ยวเท่านั้น เพื่อให้มีความแตกต่างจากโรงแรมในตัวเมืองที่อยู่อย่างกันเพียง 15 กม.	ความเป็นไปได้ในการสร้างเครือข่ายที่พักระหว่างที่พักในที่พักของเอกชน กับที่พักแบบโฮมสเตย์ภายในชุมชน หรือการสร้างเครือข่ายการพักที่พักรีสอร์ทของเอกชน/ราชการ แล้วมีการนำเที่ยวในชุมชน หรือหากเป็นความประสงค์ของนักท่องเที่ยวก็สามารถพักโฮมสเตย์ในชุมชนได้ ให้มีการพัฒนาเป็นลำดับตามศักยภาพของชุมชนและความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในวงจรรูทการท่องเที่ยวได้

การพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวตำบลเวียงตาล ภายในพื้นที่ของตำบลเวียงตาลมีหน่วยงานที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันโดยหน่วยงานที่มีกำลังมากที่สุด คือ หน่วยงานราชการ รองลงมา คือ เอกชน และชุมชนเป็นกลุ่มที่มีกำลังน้อยที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็มีศักยภาพที่พร้อมจะพัฒนามากเช่นเดียวกัน ซึ่งการพัฒนาของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้เป็นสิ่งที่อีก 2 หน่วยงาน มีความต้องการเป็นอย่างมาก โดยเชื่อว่าหากชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้อยู่ในระดับใกล้เคียงกับส่วนงานราชการ และเอกชนแล้วจะสามารถทำให้การท่องเที่ยวตำบลเวียงตาลมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากอันเนื่องมาจากจุดเด่นของตำบลเวียงตาล คือ การเป็นพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวทุกคนที่มาท่องเที่ยวภาคเหนือ และเป็นตัวเลือกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาจำกัด หรือต้องการชื่นชมกับแหล่งท่องเที่ยวใหม่ทั้งในเชิงธรรมชาติ และวัฒนธรรม

การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ อบต.เวียงตาล จึงจะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยว หากกำหนดการพัฒนาให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างราชการ เอกชน และชุมชน รวมถึงการยกระดับความคิดและการสร้างร่วมมือภายในชุมชนเอง ดังนี้

- 1) กลุ่มท่องเที่ยวที่ 1 ผู้แทนจากหน่วยงานราชการที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ธุรกิจเอกชน ด้านการท่องเที่ยว และที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ตลอดจนผู้แทนชุมชน ได้ประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมบนเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยมีอบต.เวียงตาลให้การสนับสนุนเพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน
- 2) กลุ่มท่องเที่ยวที่ 2 พัฒนากิจกรรมในวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนให้เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 3) อบต. ร่วมกับผู้แทนชุมชน ภูมิปัญญา และนักวิชาการ การรวบรวมเรื่องเล่าในทุกประเด็น (สถานที่ กิจกรรม อาหาร วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ) ของชุมชน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีความรู้ในเรื่องเล่าของชุมชนตนเองได้เป็นอย่างดี
- 4) พัฒนายกระดับสินค้าชุมชนให้มีมาตรฐานสูงขึ้นทั้งในด้านของราคา และการตลาด
- 5) ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวสู่ประชาชนในตำบล อำเภอ และทางสังคมออนไลน์
- 6) พัฒนามัคคุเทศก์ชุมชนให้มีทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานได้จริง
- 7) พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และเยาวชนให้มีทักษะความสามารถในการแสดงศิลปท้องถิ่นให้เป็นที่น่าประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้
- 8) ทำให้ประชาชนในตำบลเวียงตาลทั้งหมดได้มีความเข้าใจ และมีทักษะความสามารถที่จะร่วมกันต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความเป็นมิตร

การอบรมเพื่อการพัฒนาความสามารถของประชาชน

- 1) ทักษะการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจท่องเที่ยว
- 2) ทักษะการให้บริการนักท่องเที่ยว
- 3) ทักษะการประชาสัมพันธ์/การถ่ายภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์
- 4) การพัฒนาระดับหัตถกรรม

หมายเหตุ

1. แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่

	แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
1	อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล	มีที่พัก และการเดินป่า
2	ศูนย์ฝึกลูกช้าง	ชมกิจกรรมของช้าง ฝึกเป็นควาญช้าง มีที่พัก
3	อุโมงค์รถไฟขุนตาล	ไม่มี
4	หมู่ 9 บ้านปางปงปายทราย	ไม่มี
5	ลานประวัติศาสตร์สมเด็จพระนเรศวร	ไม่มี (สงวนเป็นพื้นที่สำหรับดูแลช้าง)
6	หมู่ 8 บ้านแม่ตาลน้อย มีสถานีรถไฟแม่ตาลน้อย อ่างเก็บน้ำแม่ตาลน้อย และพระธาตุปางม่วง	ตกปลาอ่างเก็บน้ำแม่ตาลน้อย
7	อนุสาวรีย์พ่อขุนเวียงดำและคูเมืองเก่า	ไม่มีสำหรับนักท่องเที่ยว/ มีการบวงสรวงเป็นประจำในเดือน
8	ตลาดทุ่งเกวียน	จับจ่ายซื้อสินค้า ของฝาก ของที่ระลึก
9	อ่างเก็บน้ำแม่สัน อ่างเก็บน้ำแม่ตาลน้อย	การจับปลาในช่วงเวลาที่กำหนด
10	หมู่	กลุ่มอนุรักษ์คลองปู่จางญาเบิก
11	หมู่	ลำธารน้ำร้อน-น้ำเย็น
12	หมู่ 1 มีพระธาตุดอยน้อย	งานสลากภัต

2. สินค้า/หัตถกรรมสำคัญ ได้แก่

- 1) ผลิตภัณฑ์กะลา และสินค้าโอท็อป หลากรายการ
- 2) กลุ่มเย็บรองเท้าผ้าชุมชน
- 3) สมุนไพรรักษามะเร็ง ฯลฯ โดย หมอเมือง บ้านปางปงปายทราย
- 4) มีดดาบ การตีดาบ และการฟ้อนดาบ

2. การจัดการท่องเที่ยวอำเภอองาว จังหวัดลำปาง

การจัดการท่องเที่ยวอำเภอองาว จังหวัดลำปาง ให้เป็นต้นแบบของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองจะเป็นต้นแบบการจัดการแบบเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างเขตการปกครองระหว่างอำเภอคือ ตำบลบ้านดง อ.แม่เมาะ ต่อเนื่อง อ.งาว ที่ครอบคลุมหลายตำบล (ตำบลแม่หวด ตำบลหลวงใต้ และตำบลนาแก) ประกอบด้วยหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มสนใจ หลายๆ กลุ่ม อาทิ สมาพันธ์ธรรม ชมรมถ่ายภาพนครลำปาง ค่ายฝึกการรบประตุม้า อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท โดยที่อำเภอองาว จังหวัดลำปาง มีที่ตั้งอยู่ตอนเหนือสุดของจังหวัดลำปางบนเส้นทางที่เชื่อมต่อไปสู่จังหวัดพะเยา และเชียงรายโดยถนนพหลโยธิน หรือทางหลวงหมายเลข 1 ของประเทศไทย ด้วยระยะทางยาวประมาณ 90 กม. พาดผ่านสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งมีหลักฐานและร่องรอยการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในประวัติศาสตร์ และก่อนประวัติศาสตร์ ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงน้อยใหญ่สลับกันตลอดเส้นทางทำให้อำเภอองาวเป็นอำเภอที่มีสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติจำนวนมาก รวมถึงชาวไทยภูเขาที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมอยู่ด้วย

เส้นทางท่องเที่ยวอำเภอองาวบนถนนพหลโยธินดังกล่าวได้เริ่มต้นตั้งแต่สถานที่ท่องเที่ยวที่เรียกว่า “ประตุม้า” ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญทั้งในปัจจุบัน ในทางประวัติศาสตร์ และก่อนประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ประตุม้า เป็นช่องว่างระหว่างภูเขาหินปูนที่มีหน้าผาสูงใหญ่มีลักษณะชะงุ้ม โดยมีภาพเขียนสีที่มีความเก่าแก่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีประวัติของเจ้าพ่อประตุม้าที่ได้ต่อสู้กับศัตรูผู้รุกรานแผ่นดินกระทั่งสิ้นชีวิตด้วยความอาเจียร เป็นที่กราบไหว้เคารพบูชาของประชาชนมาถึงปัจจุบัน ในขณะที่ประตุม้าแห่งนี้เป็นศูนย์รวมสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชาวไทยภูเขาที่รวมตัวกันมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้แวะเวียนผ่านมาบนเส้นทางสายนี้ และเมื่อเดินทางต่อไปบนเส้นทางก็จะพบกับความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้รับความเพลิดเพลินเป็นอย่างมาก อาทิ ถ้ำผาไท หล่มภูเขียว วัดจองคำ สะพานโยงแห่งแรกในประเทศไทย กองปูจาที่ใหญ่ที่สุดในโลก ฯลฯ และปลายทางก่อนจะออกจากอำเภอองาว ท่านจะได้พบกับพิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์ย้อนยุคของบุคคลและครอบครัวที่มีความรักและชื่นชมอย่างสูงสุดกับเสน่ห์แห่งหนังกลางแปลง และได้นำมันต์เสน่ห์มานำสู่ประชาชนทั่วไป ซึ่งจะทำให้ผู้ที่อายุมากกว่า 40 ปี ได้รำลึกถึงความสุขในความทรงจำของบรรยากาศหนังกลางแปลงสมัยที่หนุ่มสาวใช้เป็นนัดพบกันในงานวัด

ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวที่เรียงตัวกันดังกล่าวนอกจากจะเป็นจุดแข็งสำหรับการท่องเที่ยวแล้วสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดก็เป็นสิ่งที่ท้าทายต่อสมาชิกชาวอำเภอองาวเป็นอย่างมากที่จะสามารถสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการร่วมกันได้อย่างไรจึงจะทำให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมเป็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกันอย่างเต็มภาคภูมิเพื่อให้ทุกคนได้มีความภาคภูมิใจในการที่ได้นำเสนอของดีที่ตนมีอยู่ต่อประชาคมภายนอก รวมถึงเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนอำเภอองาว จากการจัดการ

ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพที่ดีอีกด้วย เมื่อได้พิจารณาจากศักยภาพพื้นฐานด้วยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนับตั้งแต่ฝ่ายปกครอง คือ นายอำเภอ ฝ่ายราชการเจ้าของพื้นที่ คือ อุทยานแห่งชาติ รวมถึงหน่วยงานส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบล และทีมงานภาคเอกชน เช่น เจ้าของสินค้าโอท็อป ชมรมถ่ายภาพอำเภอแกว ทีมงานภาคประชาสังคม ที่ได้รับการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอแกวที่มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาแก คือ คุณวิทยา ชัยคำ เป็นประธาน ยังคงเหลือเพียงแค่การถ่ายทอดแรงใจไปสู่ประชาชนที่เป็นเจ้าของสถานที่ และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงเท่านั้น

สภาพปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวบนเส้นทางถนนพหลโยธินที่พาดผ่านอำเภอแกว ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบทางกาารท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวบนเส้นทางถนนพหลโยธินที่พาดผ่านอำเภอาง

อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมท่องเที่ยว	สภาพปัจจุบัน	แนวทางการพัฒนา
1. ประชุม : ประชุม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งแรกที่เป็นเขตแดนอำเภอาง ต่ออำเภอแม่เมาะ พื้นที่ของประชุมมาเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การปกครองร่วมระหว่าง ต.บ้านหวด อ.าง กับ ต.บ้านดง อ.แม่เมาะประชุมมีจุดสนใจสำหรับกาารท่องเที่ยวมากมาเนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายทั้งในสภาพปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ และก่อนประวัติศาสตร์ ปัจจุบัน ประชุมเป็นที่ตั้งของค่ายทหาร (ค่ายฝึกการรบพิเศษประชุม) ที่มีกิจกรรมทางการทหารที่น่าสนใจ สภาพแวดล้อมที่เป็นภูเขาสูงและป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่ตั้งโดยรอบของหมู่บ้านชาวไทยภูเขา ได้แก่มุ อิวเมียน และกะเหรี่ยง ที่ยังคงมีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าประวัติศาสตร์ จากประวัติของเจ้าพ่อประชุมผาที่ต่อสู้ป้องกันศัตรูที่มารุกรานกระทั่งเสียชีวิตด้วยความกล้าหาญทำให้ข้าศึกถอยร่น	สถานที่ท่องเที่ยวประชุมผา ได้รับการพัฒนาและการสนับสนุนงบประมาณจากหลายหน่วยงานมาอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อสิ้นสุดงบประมาณหรือโครงการของหน่วยงานต่างๆ แล้ว สถานที่ที่สร้างขึ้นก็ถูกทิ้งให้ร้างและเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา อาทิ พิพิธภัณฑ์ประชุมผา(แสดงความเป็นมาและความสำคัญของสถานที่แห่งนี้) อาคารศูนย์สารสนเทศกาารท่องเที่ยว ลานแสดง และภาพเขียนสีประชุมผา ทั้งหมดดังกล่าวอยู่ในสภาพอาคารและสิ่งปรักหักพัง หาดความงามหรือใช้ประโยชน์มิได้ และก็มีได้มีหน่วยงานใดได้เข้ามาดำเนินการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด เช่นเดียวกับ การขายสินค้าของชาวไทยภูเขาก็มักมีวิธีดำเนินการอย่างเป็นธรรมชาติที่เน้นตามศักยภาพ และกำลังความสามารถของแต่ละคนไม่มีการพัฒนาหรือยกระดับสินค้าให้สามารถนำเข้าสู่ระบบการตลาดที่มีมาตรฐานได้ (หรือนี้คือเสน่ห์ที่สำคัญของประชุมผา)	การสร้างความร่วมมือที่สำคัญระหว่างหน่วยงานสำคัญในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องและมีศักยภาพ อาทิ กฟผ.แม่เมาะ ค่ายประชุมผา และอุทยานแห่งชาติ กับชุมชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน คือ อบต.บ้านดง อ.แม่เมาะและอบต.บ้านหวด อ.าง สิ่งที่ต้องดำเนินการ 1. ปรับปรุงสถานที่ที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้ 2. สร้างกิจกรรมกาารท่องเที่ยวโดยมีการจัดเส้นทางกาารนำเที่ยว และการนำเที่ยวอย่างเป็นระบบ 3. สร้างกิจกรรมที่แสดงถึงวัฒนธรรมชุมชนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว อาทิ กาารจัดระบำรำฟ้อนของชนเผ่าโดยเยาวชนชนเผ่า กาารแสดงกิจกรรมของทหาร ฯลฯ 4. จัดระเบียบกาารขายสินค้า และพัฒนาสินค้าให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

ก่อนประวัติศาสตร์ จากหลักฐานภาพเขียนสีที่มีความชัดเจนและเคยได้รับการขุดค้นพบในใจจาก	ดังนั้น การจัดการณ์นำเที่ยวอย่างเป็นระบบมาตรฐานจึงยังไม่มีเกิดขึ้น ณ ประตูด่านแห่งนี้ อาจจะมีความเป็นไปได้ที่นักธุรกิจก็นำเที่ยวได้นำพานักท่องเที่ยวให้เข้าไปสู่พื้นที่การท่องเที่ยวด้วยตนเองตามกระบวนการความต้องการของตลาด กล่าวคือ นักธุรกิจนำเที่ยวเข้ามาประสานงานกับชนเผ่าที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมโดยอาศัยเครือข่ายของตนเองที่จะมีความเป็นไปได้	5. ทำการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบว่ากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้
2. ถ้าผไท ถ้าผไทตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติถ้าผไทเป็นถ้าที่มีความงดงามด้วยหินงอกหินย้อยงดงามตระการตาเป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยวมาแต่ในอดีตกระทั่งได้รับการขนานนามว่า “หนึ่งในสยาม คือ ถ้าผไท” ถ้าผไท เป็นพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติ มีเจ้าหน้าที่อุทยานเป็นผู้ดูแลนักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาในการชื่นชมกับสถานที่แห่งนี้ได้ 1 – 3 ชั่วโมง หรือ 1 วัน	ปัจจุบันถ้าผไทยังคงสภาพแบบเดิมๆ จากการที่อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติ แต่ก็อยู่ในสภาพที่ไม่ดีนักอันเนื่องมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวลดจำนวนลงมาก จากเดิมที่เส้นทางพหลโยธินเป็นเส้นทางหลักสำหรับการเดินทางขึ้นสู่จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นจังหวัดเหนือสุดของประเทศไทย แต่ปัจจุบันการพัฒนาเส้นทางคมนาคมของประเทศไทยหลายเส้นทางทำให้พื้นที่ท่องเที่ยวบนเส้นทางนี้ลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก	ถ้าผไท เป็นสถานที่ที่อยู่ในความดูแลของทางราชการทำให้สามารถคงสภาพเดิมๆ อยู่ได้ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ถ้าผไท จึงเป็นสถานที่ที่ค่อนข้างจะมีความพร้อมสูงที่จะเป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวให้กับการท่องเที่ยวอำเภอวังน้อยทางสายนี้ สิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้นได้คือ 1. การมีบันทึกเรื่องราวเล่าที่ชัดเจนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอำเภอถ้าผไท อาทิ สภาพทางธรณีวิทยา สมุนไพร ที่อยู่โดยรอบ

นอกจากนี้ ชุมชนที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียงเป็นชุมชนที่มีความสามารถในการทำสินค้าของที่ระลึก คือ ก่องปูจาเล็ก ซึ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นนาฬิกาได้ คุณวันชัย หวันแก้ว ผู้ดูแลอุทยานเป็นประธานชมรมถ่ายภาพอำเภอแกลง		2. การพัฒนาสินค้า และบริการจากชุมชนให้เป็นของที่ระลึกที่น่าประทับใจ 3. การพัฒนาสถานที่พักสำหรับผู้ที่ต้องการสัมผัสกับธรรมชาติ (ให้เป็นนโยบายของอุทยานแห่งชาติ)
3. วัดจองคำ วัดจองคำเป็นวัดที่ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านอาคาร สถานที่ และสิ่งปลูกสร้างที่สวยงาม รวมถึงมีการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา และวัฒนธรรมเป็นอย่างดี กล่าวคือ วัดมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งมีพระภิกษุและสามเณรศึกษาเรียนมากกว่า 200 รูป และได้รับการอนุมัติงบประมาณให้มีการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแล้วเสร็จภายในปี 2555 นี้อีกด้วย	วัดจองคำเป็นวัดที่มีชื่อเสียงดีทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปเป็นอย่างดีมาก วัดเป็นสิ่งเสริมแรงที่สำคัญให้แก่การท่องเที่ยวอำเภอแกลงได้เป็นอย่างดี	วัดจองคำ มีผู้บริหารที่มีทั้งวิสัยทัศน์และความสามารถ ทำให้วัดมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับดีแล้ว หากจะให้วัดจองคำเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับอำเภอแกลง ภายใต้วัดควรมีการจัดระเบียบ/กติกาท่องเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และควรมีระเบียบ/กติกาเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับวัดหรือกิจกรรมทางศาสนาของวัด อันเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่จะมาจากหลากหลายแห่งทั้งในประเทศ และนอกประเทศ

4. วัดวัดพระธาตุทรายเหงาและวัดพระธาตุทรายนอน ตั้งอยู่ที่ ต.แม่ติบ อ.งาว เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเคารพนับถือของชาวตำบลแม่ติบ และใกล้เคียง	วัดพระธาตุม่อนทรายเหงา วัดพระธาตุม่อนทรายเหงา เป็นพระธาตุเก่าแก่คู่กับวัดพระธาตุทรายนอนทุกปีในวันขึ้น 15 ค่ำเดือนแปด (แปดเป็ง) ประชาชนในตำบลแม่ติบจะร่วมใจกัน ไปทำบุญที่วัดเป็นประจำทุกปี มีมีการทำบุญถวายสลากภัตตรเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ววันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 11 ก่อนจะถึงวันออกพรรษาของทุกปี เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตประชาชนตำบลแม่ติบทุกคน	การพัฒนา ปรับปรุง ดูแลให้คงความเป็นสถานที่เคารพนับถือของประชาชน การดูแลรักษาให้บริเวณวัดเป็นป่าไม้และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ที่สุด สำหรับการพัฒนาวัด และบริเวณโดยรอบของวัดเพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักคงทำได้ยาก แต่หากชุมชนได้เห็นความสำคัญในประเพณีของตนเอง ร่วมกันพัฒนาให้ประเพณีดังกล่าวมีความงดงาม และมีความภาคภูมิใจกับในอดีตอาจช่วยให้ประชาชนที่มีค่านิยมที่ดีอยู่แล้วเห็นความสำคัญและเพิ่มจำนวนมากขึ้น แนวทางการพัฒนา ได้แก่
4. วัดอื่นๆ เช่น วัดบ้านโป่ง วัดศรีมืองเมือง ฯลฯ วัดต่างๆ จำนวนมากที่อยู่นั้นเส้นทางถนนพหลโยธิน โดยมีระยะทางห่างจากถนนสายหลักด้วยระยะทางต่างๆ กัน แต่ละวัดมีสิ่งปลูกสร้าง สิ่งสำคัญที่น่าสนใจ รวมถึงกิจกรรมประเพณีที่สำคัญในทางศาสนาของตนเอง แต่เป็นรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน เช่น งานสงฆ์ นำพระธาตุ งานสลากภัตร ฯลฯ	วัดต่างๆ มีชุมชนที่เป็นศรัทธาของวัดตนเองได้ร่วมกันทำกิจกรรมประเพณีประจำปีอย่างต่อเนื่องตามกำลังศรัทธาของประชาชนในชุมชนนั้นๆ ในขณะที่พยายามปกติวัดเหล่านี้เป็นสถานที่ที่ประชาชนจะดำเนินการกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น ไม่ได้มีกระบวนการที่จะสามารถให้ส่งเสริม หรือทำให้เกิดแรงจูงใจเพื่อการท่องเที่ยวให้แก่กันท่องเที่ยวได้มากนัก เช่น วัดม่อนทรายนอน มีทุ่งข้าววา และพื้นที่ที่เป็นน้ำซับออกจากพื้นดิน (น้ำออกกู) วัดศรีมืองเมือง มีเขตพื้นที่ที่เป็นเวียงเก่า	1. รวบรวมเรื่องเล่าที่ชัดเจนของตนเอง และร่วมสร้างเป็นต้นแบบ หรือกิจกรรมที่แสดงให้เห็นเรื่องเล่านี้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม และควรจะต้องเน้นถึงการสร้างสิ่งปลูกสร้างที่มีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ ไม่ควรเน้นไปที่การก่อสร้าง หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นของแปลกปลอม 2. สร้างกิจกรรมงานประเพณีให้มีความสวยงาม นำศรัทธาชื่นชมและบรรจุเป็นปฏิทินท่องเที่ยวอ.งาว

		ทั้งหมดนี้ควรเกิดจากความเห็นชอบร่วมกันของชุมชนที่จะช่วยกันสร้างขึ้น ไม่ควรใช้วิธีการร่วมประชุมแล้วขอรับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เพราะชุมชนที่มีศรัทธาต่อวัดจะไม่ให้เห็นความจำเป็นแท้จริง ไม่ได้คิดว่าตนเอง มีฉันทะ เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็จะถูกทิ้งไว้ร้างไม่เข้า
5. หล่มภูเขียว ถ้ำราชคฤห์ และน้ำตกแม่แก้ว หล่มภูเขียว ถ้ำราชคฤห์และน้ำตกแม่แก้ว เป็นสถานที่สวยงามตามธรรมชาติที่ตั้งอยู่ในตำบลบ้านออน มีความสวยงามเป็นที่น่าประทับใจของนักท่องเที่ยว	สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่เพิ่งจะได้รับการเปิดตัวสู่สายตา นักท่องเที่ยว ยังคงมีสภาพของความเป็นธรรมชาติอยู่สูงมาก อาทิ การเดินทางเข้าสู่จุดท่องเที่ยว	การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ ควรมีการพัฒนา 1. การพัฒนากิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โดยอาหารร่วมกันระหว่างฝ่ายปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ 2. การสร้างสิ่งปลูกสร้างให้มีน้อยที่สุดเท่าที่จะจำเป็น 3. การสร้างความระมัดระวังในเรื่องการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว 4. การสร้างกฎ/ระเบียบให้ท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวได้ร่วมกันดูแลความสวยงามตามธรรมชาติให้คงอยู่ (ไม่อนุญาตให้ผู้ใดทำลายธรรมชาติ)

6. ตลาดชุมชน ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์การเรียนรู้ เกษตรอินทรีย์ สถานที่ผลิตก๋วยเตี๋ยว และวัด ใน ต.นาแก ตลาดชุมชน และศูนย์วัฒนธรรม ต.นาแก ได้รับการก่อสร้างขึ้นตามแนวคิดที่ทำให้เหมือนกับตลาดอื่นๆ ที่อยู่บนทางสัญจร โดยหวังว่านักท่องเที่ยวจะได้แวะพักและจับจ่ายสินค้าชุมชน หรือสินค้าที่ชุมชนไปนำมาจำหน่ายโดยไม่เน้นความสำคัญว่าเอกลักษณ์สำคัญของ ตนที่จะเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวได้แวะพักคืออะไร และที่สำคัญเส้นทางสัญจรนี้ไม่ได้รับความนิยมจาก นักท่องเที่ยวเท่าๆ กับเส้นทางสายอื่นๆ (ตลาดทุ่งเกวียน) ศูนย์วัฒนธรรมตำบลนาแก ได้ถูกก่อสร้าง ขึ้นมาในอีกพื้นที่หนึ่งที่มีระยะห่างจากตลาดไม่สามารถ เดินไปถึงกันได้ โดยคาดหวังว่าจะใช้เป็นที่รวบรวม สิ่งของที่เคยมีเคยใช้กันในวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในตำบล นาแก	ต.นาแก เป็นตำบลที่อยู่บริเวณปากทางเข้าสู่ตลาด เมืองงาวทางด้านเหนือของตัวเมืองเมื่อเดินทางมาจาก จังหวัดพะเยา การก่อสร้างตลาดชุมชน เป็นการดำเนินงานที่ พยายามก่อสร้างให้เป็นตลาดที่มีรูปแบบเหมือนกับ ตลาดที่ประสบความสำเร็จ สิ่งที่จะเหมือน คือ ธรรมชาติที่ประสบความสำเร็จ กับบริบทที่จะส่งเสริมให้ ธรรมชาติเกิดความสำเร็จ เนื่องจาก ตลาดไม่มีความ ชัดเจนในเรื่องสินค้าที่จะสร้างความประทับใจ ในขณะเดียวกันกับที่จำนวนนักท่องเที่ยวก็เริ่มที่จะ ทำให้ตลาดนี้เกิดความคึกคักได้ ในขณะเดียวกัน การก่อสร้างศูนย์วัฒนธรรม ตำบลนาแก ก็ทำการก่อสร้างในสถานที่ที่ไม่ช่วย สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในตลาด หรือเป็นการ ก่อสร้างที่ไม่ได้ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน ได้ (นักท่องเที่ยวคงไม่สามารถจอดรถได้ในทุกๆ แหล่งท่องเที่ยวเล็กๆ ที่ยังไม่แสดงความสำคัญหรือ	แนวทางการพัฒนา 1. การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งประเด็นของการบริหารจัดการ และ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม 2. การร่วมสร้างวิสัยทัศน์ แผนงาน และ แนวทางการดำเนินงานเพื่อการท่องเที่ยวของตำบล นาแกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากประชาชนทุก กลุ่ม อาทิ ชาวชน ช่างราชน การเมือง เกษตรกร กลุ่มแม่บ้านและนักบวช ด้วยการยอมรับ ซึ่งกันและกัน น้อมใจร่วมกันวางแผนการพัฒนาอย่าง เป็นผู้นำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แตกแยกกลายเป็นต่างคน ต่างคิด ต่างคนต่างทำ เพียงเพื่อประโยชน์ของใครคน ใดคนหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง 3. การสร้างส่งเสริมการนำเที่ยวในสถานที่ที่ ตำบลนาแกได้สร้างขึ้นไว้แล้วนั้น ควรเป็นการจัดทำ ในเชิงการสร้างกิจกรรมที่เป็นรูปแบบของวิถีชีวิตที่จะ ช่วยสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่า การใช้งบประมาณเพื่อการก่อสร้าง สิ่งปลูกสร้าง อาทิ
---	--	--

ความน่าสนใจได้ชัดเจน) นอกจากนี้ก็ได้พบว่า วัตถุประสงค์ในตำบลนาแก ก็มีความพยายามที่จะสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ เพื่อให้เกิด จุดเด่นทางการท่องเที่ยวในวัดของตน ต.นาแก มีจุดเด่นในเรื่องสถานที่ตั้ง ที่สามารถเก็บเกี่ยวนักท่องเที่ยวได้โดยตรง แต่เป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อการพัฒนาศาสนาของตำบลนาแกไม่ได้มีการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ชุมชนยังมีความเข้าใจในอัตลักษณ์หรือจุดเด่นของตน จึงได้ทอดทิ้งไม่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และที่สำคัญคือการวางวิสัยทัศน์ไม่ได้เกิดจากการระดมความคิดเห็นในการพัฒนาของผู้นำในแต่ละภาคส่วนให้ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ขาดความแข็งแรงในการร่วมแรงร่วมใจพัฒนาชุมชนของตนเอง (ถ้าคุณ เป็นเอกชน คุณคิดเอง ทำเอง และคุณจะประสบความสำเร็จ เพราะคุณจะไม่ยอมล้มเหลว แต่หากคุณ ต้องทำงานเพื่อชุมชนคุณต้องร่วมกันคิด ทำ ประเมินผล และแก้ไข มีข้อเสนอว่าความสำเร็จนั้นจะเป็นของคุณ)	1) ตลาดชุมชน มีกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของประชาชนทุกกลุ่ม กลุ่มแม่บ้าน/พ่อค้า/แม่ค้า/เกษตรกร มีการจัดสรรสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนในอำเภอวัง ไม่ใช้สินค้าที่นำเข้ามาจากตลาด กลุ่มเยาวชน และครู ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ และท้องถิ่น ให้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมการแสดงศิลปวัฒนธรรมเพื่อสร้างบรรยากาศที่มีความสนุกสนานครึกครื้น กลุ่มผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้มาทำร่วมกัน อาทิ การสอนร้อย/ขอ การจักสาน ฯลฯ 2) ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์การเรียนรู้ และวัด รวมถึงสถานที่ที่เป็นสมบัติของสาธารณะอื่นๆ คณะกรรมการต้องจัดให้มี ก. กิจกรรมที่มีสภาพเสมือนจริงที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ ข. ข้อมูล ต้องมีการรวบรวมข้อมูลความรู้/องค์ความรู้/ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในกิจกรรมนั้นๆ ค. คน ต้องสร้างคนที่จะทำทำ
--	--

		หน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างชำนาญ (อาจจะเป็นแบบค่อยๆ ชำนาญก็ได้) ตัวอย่างที่ดี คือ พิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์เก่า ที่มีการจัดสถานที่ มีกิจกรรม และมีผู้นำชมนำเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความประทับใจ คำตอบแทนที่จะมีให้สำหรับผู้เข้าชม มาร่วมดำเนินการ เป็นไปตามผลประโยชน์ที่จะได้รับ กล่าวคือ อาจจะมีค่าตอบแทนขั้นต่ำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่เพิ่มเติม คือ รายได้ที่เกิดจากการสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว และการหารายได้จากการขายสินค้าของที่ระลึก (ที่จะต้องพยายามคิดค้นให้เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของชุมชน/ศูนย์ฯ)
7. ชุมชนชาวไทยภูเขา (หมู่ 4 5 และ 6 ต.นาแก และที่แห่งอื่นๆ) ภูมิประเทศของอำเภอแกวมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และธรรมชาติที่สวยงาม จึงเป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทยภูเขาหลายชนเผ่า ที่ยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตของชนเผ่าตนได้เป็นอย่างดี	ปัจจุบัน สภาพธรรมชาติ และวิถีชีวิตชนเผ่า ถูกนำมาเสนอให้เป็นกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ด้วยความร่วมมือระหว่างผู้นำของชาวไทยภูเขา และนักธุรกิจนำเที่ยว ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้กำลังได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง	แนวทางการพัฒนา 1. การคงรักษาสภาพความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และวิถีชีวิต ให้มากที่สุด ไม่ทำการพัฒนาที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่มีอยู่เดิม 2. การรวบรวมข้อมูลประวัติชนเผ่า วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชนเผ่า

		3. สร้างกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้ากับศูนย์กลางการค้า/การท่องเที่ยวของอำเภอทางเพื่อเพิ่มระยะเวลาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในอำเภอทางให้มากที่สุด
8. พหิพจน์ภาพยนตร์เก่า คุณมานิตย์ วรรณดี ได้รับยกย่องว่าเป็นอาจารย์ซึ่งหมายถึงความเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านของภาพยนตร์เก่าจากความรักในมนต์เสน่ห์แห่งภาพยนตร์ไทยในอดีตกลายเป็นของสะสมที่มีคุณค่าทางจิตใจ ทั้งของตนเองและสมาชิกทุกคนในครอบครัว รวมถึงมูลค่าที่ได้ใช้จ่ายไปเพื่อความสุขของครอบครัว ได้ถูกนำมาอวดสู่สายตาชาวโลกเพื่อให้ได้มีความสุขและความชื่นชมเหมือนกับทุกคนในครอบครัวได้รับ	พหิพจน์ภาพยนตร์เก่า เกิดจากความรักความสุข และความภาคภูมิใจอย่างแท้จริงของคนคนหนึ่งที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วสืบทอดไปสู่คนที่อยู่ใกล้เคียงและขยายวงต่อไปสู่คนที่มีความชื่นชอบเช่นเดียวกันหรือแม้แต่คนที่ไม่เคยรู้จักเมื่อได้สัมผัสถึงความรักความสุข และความภาคภูมิใจนี้แล้วก็อดเสียไม่ได้ที่จะได้มีความสุขเช่นเดียวกับผู้ส่งสารนี้ การดำเนินงานทั้งหมดเป็นการดำเนินงานโดยเงินส่วนตัวที่ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานใด ในขณะที่ชีวิตก็ต้องทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวด้วย และช่วยพัฒนาชุมชนด้วย ดังนั้น การคิดค้นที่จะหารายได้ก็ดำเนินการไปด้วยทำให้กลายเป็นสินค้าที่ผลิตโดยชุมชนเพื่อใช้เอง และสร้างรายได้จากการเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวที่แวะมาชมได้ด้วย	แนวทางการพัฒนา ประโยชน์และคุณค่าสูงสุดที่จะได้รับจากพหิพจน์ภาพยนตร์เก่าแห่งนี้ คือ การถ่ายทอดความคิดในเชิงกระบวนการดำเนินงานไปสู่ชุมชนอื่นๆ เพื่อให้เส้นทางการท่องเที่ยวของอำเภอทาง (และทุกๆ ที่) เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าต่อชีวิตและจิตใจ ซึ่งจะเป็นการสร้างความปลอดภัย และเป็นแรงดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยวให้ชักชวนกันมาเที่ยวซ้ำแล้วซ้ำอีก

9. สะพานคู่ สะพานโยง และตลาดเมืองงา สะพานคู่ และสะพานโยง ที่น่าจะเชื่อได้ว่าเป็นแห่งเดียวของประเทศไทย ที่สร้างไว้คู่กัน ระหว่างสะพานปูนกับสะพานโยง นำทางเข้าสู่ตัวเมืองงาที่เป็นตลาดขายสินค้าอุปโภคบริโภคประจำอำเภองา โดยปลายทางของตลาดขายสินค้า คือ หอกลองที่เป็นที่ตั้งของก่องปู่จา หลายขนาด จำนวน 9 ใบ	สภาพปัจจุบัน สะพานทั้งสองยังคงสามารถใช้งานได้ โดยมีเบื้องหลังของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-เยอรมัน ในขณะที่ตลาดขายสินค้าของอำเภองาจะคลาคล่ำไปด้วยชาวไทยภูเขาที่ได้ชื่อว่ามีมากที่สุดในจังหวัดลำปาง หากเดินขึ้นสินค้าโดยสวมใส่ชุดประจำเผ่าของตนเอง ก่องปู่จา เป็นความภาคภูมิใจของชาวอำเภองาอันเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า อำเภองาวมีก่องปู่จาที่ใหญ่ที่สุดในโลก และในความเป็นจริงอำเภองาวขณะเลิกการค้าการตีก่องปู่จาเป็นครั้งแรก และอีกหลายๆ ครั้งในการประกวดตีก่องปู่จาประจำปีของจังหวัดลำปาง การพัฒนาสถานที่ และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภองาบริเวณตลาดหรือตัวเมืองซึ่งอยู่ในการดูแลรับผิดชอบของเทศบาลตำบลงา นับเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างชื่อเสียง และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวอำเภองาได้มากขึ้น แนวทางการพัฒนา 1. การพัฒนาสถานที่ของเมืองให้มีความสวยงามโดยการขอความร่วมมือจากประชาชนในลักษณะที่เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล และในภาพรวมโดยความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลงา 2. การขอความร่วมมือจากพี่น้องชนเผ่าให้มีการสวมใส่ชุดประจำเผ่าเมื่อมาจับจ่ายซื้อของในตัวเมืองเพื่อให้เมืองมีความงาม และสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวได้ติดตามไปเที่ยวที่ชุมชนของชนเผ่า 3. การจัดกิจกรรมการค้าก่องปู่จา ให้แก่เยาวชนเป็นประจำ ทั้งเพื่อการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมที่ดีให้แก่เยาวชน เพื่อการออกกำลังกาย เพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในมรดกของบรรพบุรุษ เพื่อสร้างความสามัคคี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการส่งเสริม
--	--

	เศรษฐกิจให้แก่ชุมชน 4. การจัดสถานที่จำหน่าย และบริหารจัดการผลิตสินค้าหัตถกรรมจำนวนมากของอำเภอท่าวังผา ชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป 5. การจัดงานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและเยอรมัน โดยอาศัยเรื่องเล่าจากประวัติศาสตร์ 6. การรวบรวมเรื่องเล่าทุกเรื่องที่มีอยู่ในอำเภอท่าวังผา และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจเป็นสำคัญ
10. ก่อปฐมา (กลองบูชา) เป็นกลองที่จัดทำประจำอยู่ที่วัดใช้ในการบอกเหตุหรือนัดหมายของคนในชุมชน ประกอบด้วยกลองขนาดใหญ่เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร จำนวน 1 ใบ และกลองขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 30 ซม. อีก 3 ใบ	ขอคิดจากกลุ่มผู้ผลิตก่อกองปฐมา เนื่องจากก่อกองปฐมา เป็นสัญลักษณ์ตามความเชื่อในทางประเพณีศาสนา ดังนั้น ในการพัฒนา ก่อกองปฐมา ให้เป็นสินค้าที่ระลึกมีข้อเสนอให้นำลักษณะของกาแล อันเป็นเอกลักษณ์ของ บ้านเรือนชาวล้านนาเข้ามาใช้ประกอบประกอบของตัวกลอง

แนวทางการพัฒนา

1. การจัดการอบรม/ให้ความรู้/จัดการทัศนศึกษา แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการท่องเที่ยว
 - 1) การบริหารจัดการ เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
 - 2) ศิลปการนำเที่ยว การให้บริการ และการต้อนรับนักท่องเที่ยว
 - 3) ความรู้สำหรับผู้ประกอบการและพนักงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่พัก และร้านอาหาร
2. การประชุมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมีการประชุมประชาคม/ชุมชน ให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย ทิศทาง และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันนับตั้งแต่เริ่มต้นถึงเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการให้เป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการรวมพลังกัน
 - 1) เศรษฐกิจดี มีงานทำ และมีรายได้ (สร้างงาน เกิดเงิน)
 - 2) สังคมดี ครอบครัวเป็นสุขจากการทำงานร่วมกันของคนทุกวัยด้วยดวงใจเดียวกัน
 - 3) สร้างความภาคภูมิใจในตัวเองจากคุณค่าที่จะมีการสืบทอดมรดกในชุมชน และวัฒนธรรมของตนเอง
3. ศูนย์สารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว ณ ตลาดชุมชน ต.นาแก ให้เป็นสถานที่รวบรวมและเผยแพร่สารสนเทศเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอำเภองาว และจังหวัดลำปาง
4. คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภองาว เกิดจากการที่อำเภองาวให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จากการมีสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมากในอำเภองาว ดังนั้นเพื่อให้เกิดการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม และครบถ้วน คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภองาวควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเฉพาะเพื่อการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภองาวทั้งหมดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และจะทำให้ทราบถึงศักยภาพของการท่องเที่ยวแต่ละแห่ง แห่งใดที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการได้ให้ทำทันที หากสถานที่ใดยังมีจุดอ่อนก็จักได้ช่วยเหลือให้มีการพัฒนาได้ตามกำลังต่อไป คณะกรรมการที่ควรจัดตั้งขึ้นมีดังนี้
 - 1) คณะอนุกรรมการพัฒนากิจการการท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว ที่กำหนดไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญอำเภองาว โดยคณะอนุกรรมการแต่ละชุดควรประกอบด้วย คณะบุคคล 4 ส่วน คือ หน่วยราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญกับการร่วมกันวางแผนและดำเนินการพัฒนาสถานที่ และสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมโดยมีการมอบหมายบุคคลที่จะรับผิดชอบต่อการทำกิจกรรมนั้นๆ อย่างมืออาชีพ

- 2) คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ที่เป็นส่วนหนึ่งเพื่อการสร้างแผนงานการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวให้ถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้กำหนดร่วมกัน

จุดอ่อนที่พบในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยอัตลักษณ์ชุมชน คือ การเลี้ยงอาหารในการประชุม/นักท่องเที่ยวด้วยอาหารที่ซื้อหามาจากในเมือง อาทิ ขนมซอง และผลไม้ คือ ลองกอง (ยกเว้นชุมชนบางแห่งที่ได้มีการนำขนมที่เขาภูมิใจมาต้อนรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำมะตูมใบเตย และขนมเทียน ต้มยำเห็ด เป็นต้น) อันเนื่องมาจาก

1. คนในชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเอง ไม่ภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ / ชุมชนมีอยู่ เช่น การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอาหารที่ซื้อหามาจากในเมือง ไม่นำอาหารของตนเองมาต้อนรับ เพราะเกรงว่านักท่องเที่ยวจะมองว่าชุมชนไม่ทันสมัยเท่าเทียมกับในเมือง **ความจริง** อาหารจากชุมชนเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่นักท่องเที่ยวอยากลิ้มลอง หากจะมีการปรับปรุงบ้างเท่าที่จะเป็นไปได้ตามความเหมาะสม แต่หากไม่โหดร้าย/สยดสยองเกินไปนักนักท่องเที่ยวก็อยากเผชิญ
2. คนในชุมชนมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่คิดว่าเขามาจากในเมืองเขาก็ต้องทานอาหารแบบในเมือง **ความจริง** นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในชุมชนเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ที่ไม่มีในเมือง
3. คนในชุมชนมีความคุ้นชินและเบื่อหน่ายในอาหารที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง เมื่อมีโอกาสจึงอยากจะทานอาหารที่เป็นแบบคนเมือง เช่น คนบ้านสาเบื่อสับปะรดที่อร่อยมากของตนเอง แต่ไปซื้อลองกองมาให้เรากิน **ความจริง** นักท่องเที่ยวอยากกินสับปะรดที่เป็นพันธุ์สำหรับการกินสดที่บ้านสาซึ่งเป็นแหล่งปลูก เพราะทุกที่ก็กินอยู่ในเมืองที่ห่างไกลจากแหล่งผลิต อยากกินกล้วยเดี่ยวไก่อบ้านสา เป็นต้น
4. คนในชุมชน คิดราคาอาหารแพงกว่าปกติเพราะเห็นว่าเป็นโอกาสที่จะได้เงินกับนักท่องเที่ยว ไม่ร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว เพราะไม่เข้าใจเป้าหมายที่จะดำเนินการว่าหากร่วมมือกันพัฒนาการท่องเที่ยวก็จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างต่อเนื่อง และการค้าขายก็จะสามารถทำได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์ ใช้วิธีการวิจัยร่วมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง 2) เพื่อสร้างความร่วมมือภาคี (ชุมชน อปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) ในการกำหนดสถานที่ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางที่มีพลังด้านการท่องเที่ยว 3) เพื่อสร้างสรรค์ความร่วมมือระหว่างภาคี (ชุมชน อปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) ในการจัดการสถานที่ และกิจกรรมที่มีพลังด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และ 4) เพื่อนำเสนอต้นแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมระหว่างภาคีให้กับ อปท. ในการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย ในขั้นต้นได้ทำการสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวนรวม 400 คน ในช่วงเวลาเดียวกันก็ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้นำทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง 20 ท่าน เพื่อให้ทราบจุดเด่นและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง โดยแบบสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์อย่างไม่มีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ต่อจากนั้นได้จัดการเสวนา เรื่อง การบริหารจัดการอัตลักษณ์ของตนเองอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง โดยมีชุมชน ผู้นำชุมชน ธุรกิจใ่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และเครือข่ายทางการท่องเที่ยวจาก 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง ที่มีความสนใจและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวจำนวนรวม 210 คน เข้าร่วมระดมความคิดเห็น และร่วมสร้างเครือข่ายชุมชนการท่องเที่ยว ประกอบด้วย เครือข่ายในเชิงการจัดการ ภาพรวมการท่องเที่ยวชุมชน และเครือข่ายของงานที่เป็นองค์ประกอบเฉพาะในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ เครือข่ายการประชาสัมพันธ์ เครือข่ายภูมิปัญญา เครือข่ายหัตถกรรม เครือข่ายธุรกิจใ่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละเครือข่ายได้มีการดำเนินงานพัฒนาต่อเนื่องโดยโครงการย่อยที่อยู่ในแผนงานเดียวกัน ได้แก่ งานด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดทำระเบียบชุมชนว่าด้วยความร่วมมือทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง การพัฒนาองค์ความรู้เรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใ่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาศักยภาพสินค้าหัตถกรรม เพื่อประกอบกันเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์แล้วได้นำเสนอผลการวิจัยนี้ต่อประชาชนจังหวัดลำปางทั้ง 13 อำเภอ ในการวิจัยมีทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา และการคำนวณค่าสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

สรุปผลการวิจัย

จังหวัดลำปางมีโอกาที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวได้มากอันเนื่องมาจากการที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมทางบกที่จะเดินทางผ่านไปยังเมืองหลักของภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ และเชียงราย และเป็นเส้นทางที่จะออกสู่ประเทศเพื่อนบ้านบนเส้นทาง R3a ในขณะที่เมืองท่องเที่ยวหลักเริ่มมีความแออัดและนักท่องเที่ยวต้องการแหล่งท่องเที่ยวใหม่มากยิ่งขึ้น แต่ความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางจากจุดเด่นของอัตลักษณ์ชุมชนทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น บนเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดลำปางกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

1. พื้นที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครลำปาง มีอัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญทางการท่องเที่ยว ได้แก่
 - 1) รถม้า เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว
 - 2) วัดในประวัติศาสตร์และศิลปกรรมงดงาม ได้แก่ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม วัดปงสนุก และวัดที่มีสถาปัตยกรรมแบบพม่า เช่น วัดศรีชุม วัดศรีรองเมือง ฯลฯ
 - 3) สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง แสดงความเป็นเมืองเก่ามากกว่า 1,300 ปี ได้แก่ กำแพงเมือง กาดกองต้า บ้านเสานัก สถานีรถไฟ สะพานรัชฎา ฯลฯ
 - 4) ผลิตภัณฑ์เซรามิก
 - 5) อาหารแนะนำ ได้แก่ อาหารประเภทเส้น
2. พื้นที่ท่องเที่ยวบนเส้นทางระหว่างจังหวัดลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ (อ.ห้างฉัตร เกาะคา และ เสริมงาม) มีอัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญทางการท่องเที่ยว ได้แก่
 - 1) รถไฟ เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว
 - 2) สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนตาน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ตลาดทุ่งเกวียน ไปงน้ำร้อนบ้านใหม่พัฒนา อ.เกาะคา ศูนย์ศิลปาชีพแม่ต้า และไปงน้ำร้อนเสริมงาม ฯลฯ
 - 3) สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง เช่น วัดพระธาตูลำปางหลวง ฯลฯ
 - 4) ผลิตภัณฑ์มีดดาบโบราณ และแหล่งรวมหัตถอุตสาหกรรม เช่น ศูนย์การเรียนรู้การตีดาบ อบต. เวียงตาน ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์กะลาตีไซ้ อ.ห้างฉัตร ฯลฯ
 - 5) อาหารแนะนำ ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวลูกชิ้นยักษ์ ข้าวแต่นทิพย์ ฯลฯ
3. พื้นที่ท่องเที่ยวบนเส้นทางระหว่างจังหวัดลำปาง-ตาก-สุโขทัย-อุตรดิตถ์ (อ.สบปราบ เถินและ แม่พริก) มีอัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่
 - 1) จักรยาน เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว
 - 2) สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยจาง อุทยานแห่งชาติแม่วะ อุทยานประวัติศาสตร์ต๋นบุญนาวยาง ฯลฯ
 - 3) สถาปัตยกรรม/สิ่งปลูกสร้าง หมู่บ้านเมืองเถินโบราณ วัดเวียง วัดอุ้มลอง และวัดดอยตาล

- 4) ผลิตภัณฑ์โป่งขาม ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมชุมชนโป่งขาม อบต.แม่ถอด
- 5) อาหารแนะนำ ได้แก่ ข้าวแต่น(น้ำแตงโม น้ำส้มเกลี้ยง) เห็ดถอบ ส้มเกลี้ยง และผลไม้ตามฤดูกาล

4. พื้นที่บนเส้นทางระหว่างจังหวัดลำปาง-พะเยา และลำปาง-เชียงใหม่ (อ.เมือง แจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ) มีอัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

- 1) เรือ-แพ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับบับน้ำ
- 2) สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ เขื่อนกิ่วลม อ่างเก็บน้ำบ้านสา อุทยานแห่งชาติแจ้ห่ม ศูนย์ศิลปาชีพทุ่งจี้ ฯลฯ
- 3) สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง วัดอักโขชัยคีรี วัดเฉลิมพระเกียรติ ฯลฯ
- 4) ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากไม้ไผ่
- 5) อาหารแนะนำ ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวไก่เมือง อาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์จากปลา สับปะรด ฯลฯ

5. พื้นที่บนเส้นทางระหว่างจังหวัดลำปาง-พะเยา (อ.เมือง แม่เมาะ และงาว) มีอัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

- 1) รถขับเคลื่อนสี่ล้อ (โฟร์วีลล์) เป็นความน่าตื่นเต้นสำหรับนักท่องเที่ยว
- 2) สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ ประตูลา ถ้ำผาไท อ.แม่เมาะ หล่มภูเขียว บ่อสี่เหลี่ยม หมู่บ้านชาวไทยภูเขา และ พิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์เก่า อ.งาว ฯลฯ
- 3) สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ วัดม่อนพญาแช่ วัดพระธาตุเสด็จ พิพิธภัณฑ์ถ่านหิน วัดพระธาตุม่อนทรายนอน วัดจองคำ ฯลฯ
- 4) ผลิตภัณฑ์แกะสลักก่องปู้จา ที่ศูนย์การเรียนรู้ตำบลนาแก อ.งาว
- 5) อาหารแนะนำ ได้แก่ กาแฟชะมดเช็ด หลามปลา ฯลฯ

6. การท่องเที่ยวบนพื้นที่ อ.แม่ทะ มีอัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญ คือ หมู่บ้านแกะสลักไม้ (บ้านหลุก) หมู่บ้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม(บ้านสามขา) และวัดที่สวยงามร่มรื่นรองรับการปฏิบัติธรรมได้ตลอดปี

สิ่งสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวดังกล่าวเกิดความสำเร็จขึ้นได้ คือ จังหวัดลำปางต้องมีการพัฒนาหรือนำเสนอกิจกรรม/แหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อจูงใจนักท่องเที่ยว โดยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คนในชุมชน ผู้ประกอบการที่อยู่ในชุมชน ผู้ชำนาญการ และนักวิชาการท้องถิ่นในพื้นที่ และเครือข่ายภาครัฐ นักวิชาการ รวมถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องที่จะร่วมกันบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีระบบต่อเนื่องครบถ้วนจริงให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้ตลอดปี และใช้เวลาในการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางแต่ละครั้งมากยิ่งขึ้น ในเบื้องต้นนี้มีชุมชนที่มีศักยภาพในการเป็นต้นแบบจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง 2 แห่ง คือ พื้นที่บนเส้นทางที่ 2 (ลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่) โดย อบต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร และ พื้นที่บนเส้นทางที่ 4 (ลำปาง-พะเยา) โดย อบต.นาแก อ.งาว จังหวัดลำปาง

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์ ได้ค้นพบว่าจังหวัดลำปางมีอัตลักษณ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งอัตลักษณ์ด้านธรรมชาติ(ภูมิประเทศ และสภาพทางธรรมชาติ) ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ตำนานและการละเล่นดนตรี ด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถาปัตยกรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและสิ่งประดิษฐ์ และด้านวิถีความเป็นอยู่ (การใช้ชีวิต การแต่งกาย การใช้ภาษา รูปแบบที่พักอาศัยและการตกแต่งบ้าน) รวมถึงปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จในการที่จะรักษาอัตลักษณ์ให้คงอยู่ และใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการด้วยความร่วมมือจากพื้นที่โดยมีองค์ประกอบ 5 ภาคี คือ ชุมชน ภาครัฐชาวบ้าน/ผู้รู้ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ/สมาคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ผู้นำท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555) ที่เสนอแนะต่อรัฐบาล เรื่อง การมุ่งเน้นอัตลักษณ์พื้นที่อย่างสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย และมีสาระสำคัญเสนอแนะให้รัฐบาลได้ดำเนินการค้นหา กำหนดอัตลักษณ์ การทำให้เป็นที่ประจักษ์ และการรักษาอัตลักษณ์พื้นถิ่นให้คงอยู่สืบไป โดยเน้นบทบาทความร่วมมืออย่างมีส่วนร่วมจากในพื้นที่เป็นหลักโดยใช้องค์ประกอบจาก 5 ภาคี ดังกล่าว

ทั้งนี้ ให้มีการกำหนดประเด็นหลักของอัตลักษณ์พื้นถิ่นนั้นๆ ทั้งพื้นที่ให้เป็นเป้าหมายหลักเดียวเพื่อทำให้เกิดทิศทางเดียวกันในการพัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยให้มีการร่วมกันกำหนดแผน กิจกรรม งบประมาณ และผู้รับผิดชอบ โดยในการสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย 5 ภาคี จำเป็นต้องใช้หลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้เสนอองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ประการ คือ 1) ต้องดำเนินการในขอบเขตของความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว 2) ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับประโยชน์และชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว และ 4) ต้องขึ้นตามความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนลำปางเพื่อใช้ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยวสามารถจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ตามความคิดเห็นของคณะรัฐมนตรีในปี พ.ศ.2555 ได้แก่ 1) กลุ่มอัตลักษณ์ที่มีความชัดเจนและปัจจุบันได้นำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจนเป็นที่รู้จักและ

แพร่หลายในตลาดท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวโดยรถม้า ผลิตภัณฑ์เซรามิก อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และวัดพระธาตุลำปางหลวง 2) กลุ่มอัตลักษณ์พื้นที่ที่มีศักยภาพในเพิ่มขีดการแข่งขันทางการท่องเที่ยวได้ แต่ต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งในการส่งเสริมพัฒนา เช่น อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท และหมู่บ้านแกะสลักบ้านหลุก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การมุ่งเน้นอัตลักษณ์ของชุมชนไม่ควรดำเนินการเพียงเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ควรดำเนินการเพื่อรักษาลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นนั้นคงอยู่ด้วยจิตสำนึกแห่งความภาคภูมิใจโดยปลูกฝังความรู้ ความน่าชื่นชม น่าประทับใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในอัตลักษณ์ชุมชนในกลุ่มคนทุกเพศทุกวัยในพื้นที่ โดยในการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวควรเป็นไปในแนวทางที่ ทรงคุณ จันทจร และคณะ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ และได้เสนอแนวทางในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า จะต้องมีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่นเหมาะกับยุคสมัยในปัจจุบันที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย ลดต้นทุนในการผลิตด้วยการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยไม่ทำให้คุณค่า และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ลดลง มีการส่งเสริมอาชีพให้คนในท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาไม่ให้สูญหาย มีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตกระบวนการ การผลิต การจัดนิทรรศการ การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ภายในท้องถิ่นเพื่อเป็นแรงจูงใจและอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวให้แก่ผู้เยี่ยมชม

ผลการวิจัยด้านพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง กับ นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ พบว่า คุณลักษณะทางโครงสร้างของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับผลการสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในงานวิจัยอื่น ๆ เช่น อรพิน สันติศิริกุลและคณะ (2550) สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) และ กรมการท่องเที่ยว (อ้างถึงในการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556) ที่พบว่า คุณลักษณะของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ/หรือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-34 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001-30,000 บาท ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด รองลงมา เป็นกลุ่มอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และนักเรียน/นักศึกษา แต่ทั้งนี้ ในด้านการใช้เวลาในการท่องเที่ยวนั้น พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างของทั้งสองจังหวัด (เชียงใหม่ และลำปาง) มีจำนวนแหล่งที่มา(สถานที่อยู่) ไม่แตกต่างกัน แต่ปรากฏเป็นแหล่งที่มาแตกต่างกัน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาแหวะ/พักเที่ยวในแต่ละจังหวัดแตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ครั้งละหลายวัน ขณะที่แหวะเที่ยวและพักเป็นเวลา 1 วัน 1 คืน ที่ จ.เชียงใหม่

และเชียงราย และแวกแพกเที่ยว 1 – 3 ชั่วโมง ที่จังหวัดลำปาง ลำพูน และพะเยา ดังนั้น ในการทำการตลาดเพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมายไม่ควรประยุกต์ใช้ความเป็นจังหวัดในพื้นที่ใกล้เคียงกันด้วยเหตุผลเพียงเพราะเป็นพื้นที่ติดต่อกันหรือแม้กระทั่งความเป็นจังหวัดในภูมิภาคเดียวกันตามข้อเสนอจากโครงการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2556) ที่เสนอแนะให้มีการสร้างแผนการตลาดโดยใช้แรงจูงใจเพื่อกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมนั้น ควรกำหนดใช้ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก เนื่องจากปัจจัยที่เป็นสาระสำคัญที่ส่งผลถึงสัดส่วนการกระจายตัวหรือสัดส่วนกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะกลุ่มวิถีชีวิต คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าปัจจัยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ โดยไม่ควรประยุกต์ใช้ “ความเป็นจังหวัดในพื้นที่ใกล้เคียง” เช่น การทำการตลาดเพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดลำปางก็ไม่ควรพิจารณาใช้ข้อมูลของจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยเหตุผลเพียงเพราะเป็นพื้นที่ติดต่อกัน หรือแม้กระทั่งความเป็นจังหวัดในภูมิภาคเดียวกัน เช่น การทำการตลาดเพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดเลยก็ไม่ควรพิจารณาใช้ข้อมูลของจังหวัดขอนแก่นเนื่องจากเหตุผลว่าเป็นกลุ่มจังหวัดที่อยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเช่นเดียวกัน

จุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของอัตลักษณ์ของชุมชนจังหวัดลำปางที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแหล่งเที่ยวใหม่ที่มีความสงบ สวยงาม มีเสน่ห์ และมีมนต์ขลังเหมาะสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ การไหว้พระ และปฏิบัติธรรม ที่จะสามารถตอบสนองต่อกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากขึ้น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมและสนใจ คือ ศาสนสถาน/วัด มากที่สุด รองลงมา คือ พิพิธภัณฑ์ งานประเพณี/เทศกาล ตลาดน้ำ และ งานฝีมือ/หัตถกรรม ในขณะที่ประเภทของกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมและสนใจ คือ ศาสนสถาน/วัด มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ พระราชวัง พิพิธภัณฑ์ ตลาดน้ำ และอุทยานประวัติศาสตร์ (กรมการท่องเที่ยว อ้างถึงในการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556 และ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) อย่างไรก็ตาม ข้อควรระวังมากที่สุดสำหรับการส่งเสริมดังกล่าวคือ การบริหารจัดการ และดูแลความเรียบร้อยของสถานที่ นักท่องเที่ยว รวมถึงการดำเนินธุรกิจในชุมชนเองเพื่อไม่ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม และสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นระเบียบสวยงาม (อรพิน สันติธีรากุลและคณะ, 2550)

ดังนั้น การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์ จึงควรเป็นความร่วมมือในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันอย่างแท้จริงของภาคีเครือข่าย โดยให้มีการกำหนดประเด็นหลักของอัตลักษณ์ให้เป็นเป้าหมายหลักเดียวกัน อันจะทำให้พลังกำลังในการขับเคลื่อนการดำเนินงานนี้ได้สำเร็จตามความมุ่งหวังต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

จากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะที่พบจากการวิจัย ดังนี้

1. การสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวควรมีการดำเนินการในรอบปีอย่างต่อเนื่อง เพราะช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลามีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีแหล่งที่อยู่ต่างกันมีความแตกต่างกัน
2. การสำรวจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว หากได้มีการมอบของที่ระลึกเล็กๆ น้อยๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น เพื่อสร้างความประทับใจ และเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง
3. การวิจัยร่วมกับชุมชนควรได้รับการสนับสนุนให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับของกระบวนการในแต่ละเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์ในด้านความต่อเนื่องของข้อมูล ความแม่นยำในการนัดหมายกับชุมชน ที่ก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของชุมชนที่มีต่อนักวิจัย และสถาบัน (มหาวิทยาลัย และ สกว.)
4. ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการทำวิจัยระดับจังหวัด เพราะในปัจจุบันมีการทำวิจัยจากแหล่งทุนหลายๆ แหล่ง จำนวนมากในพื้นที่เดียวกัน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง) ก่อให้เกิดการทับซ้อนของกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เดียวกัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเบื่อหน่าย และสับสน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เวลาดำเนินการ 1 ปี มีข้อค้นพบที่เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยต่อไป ดังนี้

1. การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรม และแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวและพักในจังหวัดลำปางเป็นเวลาหลายวัน เพื่อศึกษาจุดเด่นและแรงจูงใจที่เป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ตั้งใจมาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางอย่างแท้จริง
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่จะขับเคลื่อนให้ชุมชนต้นแบบได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

- กองวิชาการ. 2548. รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศขาเข้าในปี 2548. กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา.
- โครงการจัดทำแผนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์, กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.2553.
- โครงการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์(Creative Tourism) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2556.
- ดวงกมล เวชวงศ์. กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทของการท่องเที่ยว ผ่านห้วงวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ : ศึกษากรณีชุมชนยวนตำบลต้นตาล อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี. วารสารวิทยบริการ ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๔
- ธนภุต สังข์เฉย.2554. <http://www.etatjournal.com/web/etat-tourism-journal/311-cross-cultural-differences-tourist-behavior> Published on Monday, 18 April 2011 20:43
- ธงชัย สมบูรณ์. 2549. อัตลักษณ์ของชาติตามนโยบายการศึกษา. งานวิจัยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาติชาย ช่วยบำรุง. 2552. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, วิทยาลัยการปกครองส่วนท้องถิ่น ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2547. สำนักด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. <http://www.stou.ac.th/Tourism/Achieve/May/Topic2.html> สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2556
- ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร และคณะ. http://vclass.mgt.psu.ac.th/~undp/proposal_II_02.htm สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2554
- พจนา สอนศรี.2546. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- ไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น,2554 http://olparticle.blogspot.com/2008/12/blog-post_1917.html สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2556.
- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเรื่อง การมุ่งเน้นอัตลักษณ์พื้นถิ่นอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย.
- สำนักงานจังหวัดลำปาง. 2554. รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2553 จังหวัดลำปาง. ลำปาง : จิตวัฒนาการพิมพ์ลำปาง.
- สำนักงานจังหวัดลำปาง. 2554. แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง 2553 - 2556. ลำปาง : จิตวัฒนาการพิมพ์ลำปาง.

- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำปาง. 2556. โครงการส่งเสริมเมืองท่องเที่ยวถนนวัฒนธรรมสร้างสรรค์ด้วยทรัพย์สินทางปัญญา “ลำปางเมืองเชรามิก”.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2555. สืบค้นจาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/TravelExec56.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2556.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ พิเชฐ สายพันธ์ อรุมา เตพละกุล และ ชีระ สินเดชารักษ์. ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ : เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน. *วารสารธรรมศาสตร์* vol.31, No.2. 2555.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์และคณะ. 2554. ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้รับทุนสนับสนุนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
- พระภิกษุ ศรีสวัสดิ์ ประชุมพร รังสิวงศ์ และเจษฎา ยานุพรหม. 2550. การศึกษาภคโลก และศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2541. การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ. ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2550, จาก <http://thailivings.wordpress.com>
- อุรวรรณ สุขเกษม. 2552. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวตลาดน้ำ. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552
- อมรรัตน์ วงศ์เป็ง. 2550. ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป. *RMUTT Global Business and Economics Review*. Vol.4 No.2 March 2009. หน้า 39-57.
- อรพิน สันติธรรมากุล และคณะ. 2550. โครงการปรับปรุงโปรแกรมท่องเที่ยวสำเร็จรูปเพื่อตอบสนองความต้องการพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับประเทศไทย กรณีศึกษา 15 จังหวัดภาคเหนือ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2556
- <http://www.etatjournal.com/web/menu-download-zone/menu-dl-executive-summary/14-cate-download-zone/cate-dl-executive-summary/373-dl-2011-thai-tourist-behavior> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2556
- <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=6025.0:wap2> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2556
- <http://www.lampang108.com/wb/read.php?tid=4939.html> สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 สิงหาคม 2556 (<http://www.ryt9.com/s/bmnd/1307327> สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2556)
- Unesco. (2001). Universal Declaration on Cultural Diversity.
- World Tourism Organization. 1998. Guide for local authorities on developing sustainable tourism. Madrid, Spain : Author.

ภาคผนวก

บทความการวิจัย

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์
ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์

Sustainable Co-operation Network Development for
the Co-creation Management in Lampang Travelling Identity.

ศรีศุภร์ นิลกรรณ์
ทักษิณ อัครวิชัย
มหาวิทยาลัยเนชั่น จังหวัดลำปาง

Srisook Nillakan
Thaksin Ackarawichai
Nation University, Lampang Province

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง 2. เพื่อสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายในการกำหนดสถานที่ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง ที่มีพลังด้านการท่องเที่ยว 3. เพื่อสร้างสรรค์ความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายในการจัดการสถานที่ และกิจกรรมที่มีพลังด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง 4. เพื่อนำเสนอต้นแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมระหว่างภาคีให้กับ อบท. ในการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในลำปางและเชียงใหม่ ผู้นำ ผู้ประกอบการ และพนักงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและประชาชนทั้ง 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และคำนวณค่าสถิติโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปางบนเส้นทางโลจิสติกส์เชื่อมโยงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในภาคเหนือและเส้นทาง R3A มี 6 เส้นทาง

1. เส้นทางท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครลำปาง
2. เส้นทางท่องเที่ยวลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ บนพื้นที่อำเภอห้างฉัตร เกาะคา และเสริมงาม
3. เส้นทางท่องเที่ยวลำปาง-กรุงเทพ บนพื้นที่ อำเภอสบปราบ เถิน และแม่พริก
4. เส้นทางท่องเที่ยวลำปาง-เชียงราย บนพื้นที่อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ
5. เส้นทางท่องเที่ยวลำปาง-พะเยา บนพื้นที่อำเภอเมือง แม่เมาะ และงาว
6. เส้นทางท่องเที่ยวในอำเภอแม่ทะ

ในแต่ละพื้นที่บนเส้นทางหลักยังคงประกอบด้วยเส้นทางย่อยอีกหลายเส้นทาง

ชุมชนต้นแบบที่มีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ได้แก่ ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร และ ตำบลนาแก อำเภองาว ทั้งนี้ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงตั้งแต่แผนพัฒนาระดับจังหวัด ระดับหน่วยงาน ถึงระดับท้องถิ่น และสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศจะทำให้การจัดการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

Abstract

The research objectives are : 1. To study the community identity for promoting Lampang province tourism, 2. To develop the co-operation network to set the powerful tourism of place and cultural activities of Lampang province, 3. To create the co-operation network for manage the powerful tourism of place and cultural activities of Lampang province, and 4. To present the natural and cultural tourism network management model for the municipality to set the sustainable tourism in travelling area of Lampang Province. Population and samples were Thai and foreigner of Lampang and Chiangmai tourists, leaders, communities, business owners and personnels in Lampang tourism industries, and Lampang citizen. The questionair, interview, and survey were the research equipments. The information were analyzed by content analysis and statistics by statistical computer program.

The research results are 6 community identity travelling routes on logistics route link to the others travelling sources in the North of Thailand and R3A route.

1. Lampang municipality travelling route.
2. Lampang – Lampune - Chaingmai travelling route on Hang-chat, Koh-ka, and Sem-ngam districts.
3. Lampang - Bangkok travelling route on Sob-prab, Thoen, and Mae-prig districts.
4. Lampang–Chaingrai travelling route on Chahom, Muangpan, and Wang-nua districts.
5. Lampang - Phayoa travelling route on Muang, Mae-moh, and Ngoa districts.
6. Ma – tha districts travelling route.

There are many sub-routes in each main route areas.

Vieng-tan sub-district in Hang-chat district and Na-ngae sub-district in Ngoa district are the community models of co-operation network in tourism community identity management. Finally, the travelling management success depend on the travelling plan development which congruence among the development plans of the province level, the organization level, the local level and the country development policy.

คำนำ

วิสัยทัศน์ (VISION) การพัฒนาจังหวัดลำปาง คือ นครลำปางเป็นเลิศด้านเซรามิกและหัตถ-
อุตสาหกรรม โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ผู้นำด้านการผลิตเกษตรปลอดภัย
ร่วมสร้างสังคมไทยอยู่ดีมีสุขวิถีพอเพียง โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์รองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว คือ
การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานระบบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมสู่
มาตรฐานสากล แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าความชื่นชมที่มีต่อธรรมชาติและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของทุก
คนนั้นได้รับงบประมาณสนับสนุนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาในปีงบประมาณ 2553 เพียง 5.6 ล้านบาท
หรือคิดเป็นร้อยละ 3.8 จากงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์จังหวัดลำปางทั้งหมด 154 ล้านบาท และเมื่อได้
พิจารณาจากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของจังหวัดลำปาง (SWOT Analysis)
ก็ได้พบว่ามีจุดอ่อนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในทุกๆ ด้าน และการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ และ
ความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน เนื่องมาจากการที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในศักยภาพ
ของทรัพยากรภายในจังหวัด และไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และขาดการ
ประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยว ฯลฯ จากจุดอ่อนทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ในการพัฒนางานทุกด้านของจังหวัด
ลำปาง พบว่าปัญหาที่เป็นหัวใจของการพัฒนา คือ ประชาชนขาดความตระหนักรู้ในความสำคัญของ
ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สมบัติทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ทำให้เกิดการ
ขาดการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา รวมไปถึงการขาดการจัดการที่เป็นการบูรณาการเชื่อมโยงสร้างความรู้
ความเข้าใจ และวางแผนงานพัฒนาร่วมกัน

ดังนั้น การวิจัยเพื่อที่จะสร้างความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของเครือข่ายภาคีที่
เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดลำปาง นับตั้งแต่ความซาบซึ้งและภาคภูมิใจในคุณค่าแห่ง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมของชุมชนตนเอง
การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวย่อมจะนำไปสู่การ
สร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และเชิงวัฒนธรรมของชุมชนโดยไม่จำต้องรอการพึ่งพิง
จากหน่วยงานภายนอกตลอดไป

เครื่องมือ และวิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

- 1) นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และ
ที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง
- 2) ผู้นำทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง คือ ผู้นำของหน่วยราชการ และองค์กรเอกชนที่
ข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 3) ผู้นำของหน่วยราชการ ผู้นำชุมชน ประชาชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ
และพนักงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง (แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัก
ร้านอาหาร การขนส่ง ผู้ผลิต และจำหน่ายของที่ระลึก)
- 4) ประชาชนจังหวัดลำปาง ที่อาศัยอยู่ใน 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้จากวิธีการสุ่มที่แตกต่างกัน ดังนี้

- 1) นักท่องเที่ยว ทำการสุ่มแบบบังเอิญ 400 คน แบ่งแบบสัดส่วน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ อย่างละ 200 คน
- 2) ผู้นำทางการท่องเที่ยว สุ่มอย่างเจาะจง (Specific Sampling) ในกลุ่มภาคีเครือข่าย เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จำนวนรวม 20 ท่าน
- 3) ผู้แทนหน่วยราชการ ผู้นำชุมชน ประชาชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญจากการตอบรับเข้าร่วม การสัมมนาเรื่อง การบริหารจัดการอัตลักษณ์ของตนเองอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง 210 คน
- 4) ประชาชนจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากการตอบรับเข้าร่วมการรับฟังและแสดงความคิดเห็นต่อผลการวิจัย รวม 1,615 คน หรือเฉลี่ยอำเภอละ 125 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์อย่างไม่มีโครงสร้าง และแบบสำรวจควมความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามนักท่องเที่ยว เรื่อง การตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวในภาคเหนือ โดยจัดทำแบบสอบถามทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
2. แบบสัมภาษณ์ผู้นำทางการท่องเที่ยว เป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่มีโครงสร้าง โดยมีการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับแนวคิดในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง
3. แบบสำรวจความคิดเห็น เรื่อง การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของชุมชนบนเส้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

ในการสร้างเครื่องมือมีวิธีการโดยลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ อัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง
2. ร่างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดการวิจัย
3. นำเครื่องมือที่ร่างแล้วเสร็จให้ทีมวิจัยร่วมกันพิจารณาความครอบคลุมตามกรอบการวิจัย
4. นำเครื่องมือที่ร่างแล้วเสร็จ และผ่านความเห็นชอบร่วมกันของทีมวิจัยในแผนงานให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ร่วมพิจารณาให้ความคิดเห็นด้านความตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของการใช้ภาษา พร้อมทั้งขอรับคำแนะนำแก้ไข
5. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำ และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3. วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยร่วมระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ข้อมูลทั้งระดับปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary data) โดยผู้ให้ข้อมูลระดับปฐมภูมิ ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง ผู้นำทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ผู้นำชุมชน ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และประชาชนจังหวัดลำปาง และข้อมูลระดับทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร ตำรา บทความ รายงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนาระดมความคิดเห็น และเนื้อหาข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีค่าสถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จากการประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

4. กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในพื้นที่ที่กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือเรียนผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง เรื่องการทำวิจัยตามแผนงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติครั้งนี้ เพื่อนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยต่อที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการจังหวัดลำปาง และที่ประชุม นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดลำปาง และ เชียงใหม่ โดยนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และนักศึกษาช่วยงาน ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม - 3 กันยายน 2555
3. ผู้วิจัยทำหนังสือขอเข้าสัมภาษณ์ผู้นำทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางเป็นรายบุคคล จำนวนรวม 20 ท่าน เพื่อให้ทีมวิจัยทั้ง 6 โครงการในแผนการวิจัยนี้เข้าสัมภาษณ์ตามประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนด โดยแบ่งทีมวิจัยตามผู้นำที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นๆ ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม - 10 กันยายน 2555
4. การสนทนาระดมความคิดเห็น ผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เรื่อง อัตลักษณ์ชุมชนกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และการประชุมกลุ่มย่อยโดยจัดแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง 4 กลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดลำปาง และจังหวัดใกล้เคียง ในวันที่ 14 กันยายน 2556 ณ มหาวิทยาลัยเนชั่น จังหวัดลำปาง
5. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจังหวัดลำปาง ในการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนา ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนบนเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จากการประชุมนำเสนอ ประชาชนในแต่ละอำเภอ จำนวนรวม 13 อำเภอ ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม - 3 กันยายน 2556

5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนาระดมความคิดเห็น และเนื้อหาข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด นำเสนอเป็นคำบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีค่าสถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จากการประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ นำเสนอเป็นคำบรรยายประกอบตาราง และแผนภูมิ การแปลความหมายการประเมินความพึงพอใจ หรือระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

คะแนน 3.34 – 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจ หรือความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง

คะแนน 1.68 – 3.33 หมายถึง ความพึงพอใจ หรือความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 0.00 – 1.67 หมายถึง ความพึงพอใจ หรือความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำ

ผลการศึกษา

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์ พบว่า จังหวัดลำปางมีอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีศักยภาพ และความพร้อม ที่สามารถใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี หากได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายในการจัดการอย่างสร้างสรรค์ และมีชุมชนต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งในการวิจัยนี้จะได้ นำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ส่วน คือ

1. เส้นทางท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปาง
2. ชุมชนต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยวโดยภาคีเครือข่าย
3. ข้อเสนอแนะในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยอัตลักษณ์ชุมชน

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เส้นทางท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปาง

แหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งของจังหวัดลำปางในปัจจุบันสามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย แต่เพื่อให้เกิดความโดดเด่นในเชิงอัตลักษณ์ชุมชนทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยขอเสนอเส้นทาง การท่องเที่ยวโดยใช้พาหนะที่แตกต่าง อันจะทำให้ผู้ท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และประทับใจมากที่สุด 5 เส้นทาง และ 1 พื้นที่ ดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 นั่งรถม้าชมเมือง ศูนย์เมืองเชรามิคส์

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 ขึ้นรถไฟไปขี่ช้าง ดูงานช่างฝีมือดาบโบราณ

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 ปั่นจักรยานเลาะน้ำวังชมถ้ำ ตมดำน้ำส้มหวาน ไป่งข้ามงามตระการตา

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 ล่องเรือแพ อาบน้ำแร่ แช่น้ำตก ชมงานสาน(จากไม้ไผ่)

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 5 ใช้โฟร์วิลส์ เลาะทิวดอย ดูร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์

และ การท่องเที่ยวบนพื้นที่ อ.แม่ทะ

ดังมีรายละเอียดในแต่ละเส้นทางต่อไปนี้

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 นั่งรถม้าชมเมือง ศูนย์เมืองเชรามิคส์

การท่องเที่ยวในพื้นที่โดยรอบเขตเทศบาลนครลำปาง ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญใน การท่องเที่ยว ได้แก่

1. **รถม้า** เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว
2. **วัดสำคัญ** ในเชิงประวัติศาสตร์ และศิลปกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม วัดปงสนุก และวัดที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพม่าจำนวนมากในตัวเมือง เช่น วัดศรีชุม วัดศรีรองเมือง ฯลฯ
3. **สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง** ที่เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ และความเป็นของเมืองเก่าในแต่ละช่วงเวลาของเมืองลำปาง ได้แก่ กำแพงเมือง กาดกองต้า บ้านเสานัก สถานีรถไฟ สะพานรัชฎา
4. **ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ และอุตสาหกรรมเซรามิกส์** ได้แก่ ตลาด/ร้าน/โรงงานเซรามิกส์ (หน้าจวนผู้ว่าฯ หน้าโรงเรียนเทศบาล 4 ร้านอินทราเซรามิกส์ และพิพิธภัณฑสถาน)
5. **อาหารแนะนำ** ได้แก่ อาหารประเภทเส้น เช่น ก๋วยเตี๋ยวรัชฎา ขนมเส้นป่าบัวศรี ก๋วยเตี๋ยวลูญี่ ขนมน้ำเงินมุกดา ขนมน้ำเงินล้านเส้น ก๋วยเตี๋ยวลูกชิ้นปลา ข้าวซอยอิสลาม ข้าวซอยบุญยืน ก๋วยจั๊บรถไฟ ใส่อั่วอ้วน ข้าวแต่นคุณณณ์ ข้าวแต่นบุญทวี ฯลฯ และร้านกาแฟสดอีกจำนวนมาก

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 ขึ้นรถไฟไปเชียงใหม่ ดูนางช้างฝีมือดาบโบราณ

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ ในขอบเขตพื้นที่ อ.ห้างฉัตร อ.เกาะคา และ อ.เสริมงาม ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. **รถไฟ** เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว (เป็นช่วงของเส้นทางรถไฟที่ผ่านจังหวัดที่มีสถานที่สำหรับการท่องเที่ยวทั้งเชิงประวัติศาสตร์ และธรรมชาติที่สวยงาม)
2. **สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ** ได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนตาน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ตลาด/หมู่บ้านริมเส้นทางรถไฟ ตลาดทุ่งเกวียน อ.ห้างฉัตร ศูนย์ศิลปาชีพแม่ต้า โป่งน้ำร้อนบ้านใหม่พัฒนา อ.เกาะคา และโป่งน้ำร้อนเสริมงาม อ.เสริมงาม
3. **สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง** ที่เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ และความเป็นของเมืองเก่าในแต่ละช่วงเวลาของดินแดนแถบนี้ ได้แก่ อนุสาวรีย์เจ้าพ่อขุนตาน วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดไหล่หิน วัดพระธาตุจอมปิง
4. **ผลิตภัณฑ์มรดกโบราณ และแหล่งรวมหัตถอุตสาหกรรม** ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้การตีดาบ อบต. เวียงตาน ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์กะลาตีไซ้ อ.ห้างฉัตร
5. **อาหารแนะนำ** ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวลูกชิ้นยักษ์ ก๋วยเตี๋ยวซี่โครง ส้มตำแยกน้ำ ข้าวแต่นทวีพรรณ ฯลฯ

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 ปั่นจักรยานและนั่งช้างชมถ้ำ ตี๋มดำน้ำส้มหวาน ไปชมงามตระการตา

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-ตาก-สุโขทัย-อุตรดิตถ์ ในขอบเขตพื้นที่ อ.สบปราบ เกลินและแม่พริก ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. **จักรยาน** เป็นพาหนะที่โดดเด่นเป็นการเดินทางตามเส้นทางถนนโบราณที่เลียบเลาะลำน้ำวังผ่านธรรมชาติที่สวยงามเข้าไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญได้

2. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยจาง อุทยานประวัติศาสตร์ตนบุญนายาง (วัดพระบุญไธ้อย่าง:วัดนายางร้าง) น้ำตกแม่วะ ดอยผาแดง ถ้ำหีบธรรม ถ้ำยาตาคำและจุดชมวิวดอยแพะ ดอยครั้ง ดอยปากท่า (ถ้ำเจดีย์ ถ้ำช้าง ถ้ำกาบแก้ว ถ้ำจาว ถ้ำอิว ถ้ำผ้าไหมผ้าแพร) ถ้ำน้ำผาผางาม
3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง หมู่บ้านเมืองเงินโบราณ วัดเวียง วัดดุมลอง และวัดดอยตาล
4. ผลิตภัณฑ์โป่งข่าม ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมชุมชนโป่งข่าม บ้านนาบ้านไร่ อบต.แม่ถอด
5. อาหารแนะนำ ได้แก่ ข้าวแต่น(น้ำเตงโม น้ำส้มเกลี้ยง) เห็ดถอบ ส้มเกลี้ยงและผลไม้ตามฤดูกาล

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 ล่องเรือแพ อาบน้ำแร่ แช่น้ำตก ชมงานสาน(จากไม้ไผ่)

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-พะเยา และลำปาง-เชียงใหม่ ในขอบเขตพื้นที่ อ.เมือง แจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. เรือ-แพ การเดินทางทางน้ำ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับน้ำจะช่วยสร้างความสุข สนุก และประทับใจในการท่องเที่ยว เริ่มจากต้นทางที่เชื่อมกัวลมขึ้นไปถึงหมู่บ้านเหนือเขื่อน ต่อด้วยน้ำตก น้ำแร่แจ้ซ้อน
2. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ เขื่อนกัวลม อ.เมือง-อ.แจ้ห่ม อ่างเก็บน้ำบ้านสาและหมู่บ้านปลา วัดผาแดงหลวง อ.แจ้ห่ม อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ศูนย์ศิลปาชีพทุ่งจี้ วัดแจ้ซ้อนหลวง วัดบ้านขาม อ.เมืองปาน วัดสบลิน วัดพระเกิด (ตำนานที่เกิดแห่งพระเจ้าห้าพระองค์) อ.วังเหนือ
3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง วัดอักโขชัยคีรี วัดเฉลิมพระเกียรติ อ.แจ้ห่ม วัดพระเกิด ฯลฯ อ.วังเหนือ
4. ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากไม้ไผ่ ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพทุ่งจี้ บ้านไผ่งาม บ้านแจ้ซ้อน อ.เมืองปาน บ้านสา อ.แจ้ห่ม และบ้านทุ่งฝู่ง ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ
5. อาหารแนะนำ ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวไก่เมือง อาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์จากปลา สับปะรด ฯลฯ

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 5 ใช้ไฟร์วิลล์ เลาะทิวดอย ดูร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-พะเยา ในขอบเขตพื้นที่ อ.เมือง แม่เมาะ และ จาว ประกอบด้วย อัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

1. รถขับเคลื่อนสี่ล้อ (ไฟร์วิลล์) เป็นความน่าตื่นเต้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบแอดเวนเจอร์ เพื่อให้ได้พบกับธรรมชาติที่บุคคลทั่วไปยังเข้าถึงได้ยากและร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์
2. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ ประตูลา(ภาพเขียนสีโบราณ และวัฒนธรรมชนเผ่า) ถ้ำผาไท อ.แม่เมาะ หล่มภูเขียว บ่อสี่เหลี่ยม ถ้ำราชคฤห์ น้ำตกแม่แก้ว หมู่บ้านชาวไทยภูเขา และพิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์เก่า อ.จาว ฯลฯ
3. สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง วัดม่อนพญาแช่ วัดพระธาตุเสด็จ จุดชมวิวมะเมาะ พิพิธภัณฑ์ถ่านหินลิกไนต์ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน วัดจองคำ ฯลฯ
4. ผลิตภัณฑ์แกะสลักก่องปูจา ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ตำบลนาแก อ.จาว
5. อาหารแนะนำ ได้แก่ กาแฟชะมดเช็ด หลามปลา ฯลฯ

การท่องเที่ยวบนพื้นที่ อ.แม่ทะ

เป็นการท่องเที่ยวในขอบเขตระยะสั้นซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนที่ชัดเจน และมีความสวยงามเฉพาะตน ได้แก่ หมู่บ้านหลุก ต.บ้านหลุก ที่มีชื่อเสียงเป็นแหล่งผลิตไม้แกะสลักที่สำคัญของภาคเหนือ วัดน้ำใจ ต.น้ำใจ เป็นวัดโบราณที่มีอุโบสถกลางน้ำ หมู่บ้านสามขา ต.หัวเสือ เป็นหมู่บ้านที่สามารถอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างดีเยี่ยมเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่ชุมชนสามารถคืนผืนป่า และสายน้ำให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืนจากความร่วมมือของคนในชุมชนเอง และวัดถ้ำพระสบาย ต.แม่ทะ เป็นวัดป่าที่มีความสวยงามร่มรื่น สามารถรองรับการปฏิบัติธรรมให้แก่ประชาชนได้ตลอดปี แต่เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอแม่ทะไม่ได้ตั้งอยู่บนเส้นทางการเชื่อมต่อที่สำคัญจึงไม่นำมาเชื่อมโยงในเส้นทางหลักทั้ง 5 เส้นทาง หากนักท่องเที่ยวมีเวลามากเพียงพอก็สามารถเข้าไปชมความงามได้ และจะเกิดประโยชน์มากหากในการที่จะศึกษาหาประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะของชุมชนโบราณ

2. ชุมชนต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยวโดยภาคีเครือข่าย

ในการวิจัยนี้ได้ค้นพบชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพในการจัดการอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยภาคีเครือข่ายหลายแห่ง อาทิ ทต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม อบต.แจ้ซ้อน อ.เมืองปาน อบต.แม่วะ อ.เถิน อบต.ลำปางหลวง อ.เกาะคา อบต.บ้านหลุก อ.แม่ทะ ในที่นี้จะได้นำเสนอผลการศึกษาร่วมกัน 2 แห่ง ได้แก่ อบต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร และ อบต. นาแก อ.งาว ดังต่อไปนี้

2.1 การจัดการท่องเที่ยวตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

การจัดการท่องเที่ยวตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นแนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยมุ่งหมายกับการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และพื้นที่โดยรอบองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาลซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดลำปาง และเป็นพื้นที่รอยต่อจังหวัดลำปางกับลำพูน หรือพื้นที่แรกที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวจากจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน พื้นที่ของ อบต.เวียงตาล อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม เป็นที่ตั้งของหน่วยงานสำคัญของราชการสำคัญจำนวนมาก อาทิ อุทยานแห่งชาติขุนตาล ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และสวนป่าทุ่งเกวียน รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดจากการสร้างของมนุษย์ เช่น อุโมงค์ขุนตาลซึ่งเป็นอุโมงค์รถไฟลอดภูเขาแห่งแรก และยาวที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ ชุมชนในตำบลเวียงตาล 11 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ในสมัยอาณาจักรล้านนารุ่งเรืองที่ยังรอการสืบค้น มีสถานที่สำคัญในทางศาสนา และวัฒนธรรมชุมชนที่ประชาชนยังคงรักษาไว้สามารถยกระดับให้เป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวชุมชนได้ หากได้รับความร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกันทั้งฝ่ายราชการ ท้องถิ่น และชุมชน รวมถึงการเป็นตำบลที่มีเส้นทางรถไฟพาดผ่านตลอดทั้งตำบลโดยเฉพาะในหมู่บ้านชุมชนที่มีศักยภาพเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ และ มีผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมชุมชนที่เป็นมรดกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากตำบลเวียงตาลเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์การสู้รบด้วยดาบสองมือในยุคเจ้าพ่อขุนด่าน นอกจากนี้ได้มีนักธุรกิจเอกชนมาสร้างร้านจำหน่ายสินค้า และการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากบนเส้นทางคมนาคมโดยรถยนต์เนื่องจากเส้นทางสายนี้ คือ สายหลักสำหรับการเดินทางในกลุ่มประเทศอาเซียน R3A

การพัฒนา อบต.เวียงตาลสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี หากได้มีความร่วมมือกันในการกำหนดองค์ประกอบและการจัดการท่องเที่ยวระหว่างราชการ เอกชน และชุมชน รวมถึงการยกระดับความคิดและการสร้างความร่วมมือภายในชุมชนเอง ดังนี้

- 1) กลุ่มท่องเที่ยวที่ 1 ผู้แทนจากหน่วยงานราชการที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ธุรกิจเอกชนด้านการท่องเที่ยว และที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ตลอดจนผู้แทนชุมชน ได้ประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมบนเส้นทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยอบต.เวียงตาลให้การสนับสนุนและขับเคลื่อนกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน
- 2) กลุ่มท่องเที่ยวที่ 2 พัฒนากิจกรรมในวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนให้เป็นกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 3) อบต. ร่วมกับผู้แทนชุมชน ภูมิปัญญา และนักวิชาการ การรวบรวมเรื่องเล่าในทุกประเด็น(สถานที่ กิจกรรม อาหาร วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ) ของชุมชน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีความรู้ในเรื่องเล่าของชุมชนตนเองได้เป็นอย่างดี
- 4) พัฒนาระดับสินค้าชุมชนให้มีมาตรฐานสูงขึ้นทั้งในด้านของราคา และการตลาด
- 5) ประชาสัมพันธ์เส้นทางการท่องเที่ยวสู่ประชาชนในตำบล อำเภอ และทางสังคมออนไลน์
- 6) พัฒนามัคคุเทศก์ชุมชนให้มีทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานได้จริง
- 7) พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และเยาวชนให้มีทักษะความสามารถในการแสดงศิลปะท้องถิ่นให้เป็นที่น่าประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้
- 8) ทำให้ประชาชนในตำบลเวียงตาลทั้งหมดได้มีความเข้าใจ มีทักษะความสามารถที่จะร่วมกันต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความเป็นมิตร และมีทักษะอื่นๆ เพิ่มเติม ได้แก่ ทักษะการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจท่องเที่ยว ทักษะการให้บริการนักท่องเที่ยว และทักษะการประชาสัมพันธ์/การถ่ายภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์

2.2 การจัดการท่องเที่ยว อบต.นาแก อ.งาว

การจัดการท่องเที่ยวอบต.นาแก อำเภองาว จังหวัดลำปาง เป็นต้นแบบของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองจะเป็นต้นแบบการจัดการแบบเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างเขตการปกครองระหว่างอำเภอคือ อำเภอบ้านดง อ.แม่เมะ ต่อเนื่อง อ.งาว ที่ครอบคลุมหลายตำบล ประกอบด้วยหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มสนใจ หลากๆ กลุ่ม อาทิ สภาวัฒนธรรม ชมรมถ่ายภาพนครลำปาง ค่ายฝึกการรบประตุม้า อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท โดยที่อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีที่ตั้งอยู่ตอนเหนือสุดของจังหวัดลำปางบนเส้นทางที่เชื่อมต่อไปสู่จังหวัดพะเยา และเชียงรายโดยถนนพหลโยธิน หรือทางหลวงหมายเลข 1 ของประเทศไทย ด้วยระยะทางยาวประมาณ 90 กม. พาดผ่านสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งมีหลักฐานและร่องรอยการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในประวัติศาสตร์ และก่อนประวัติศาสตร์ ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงน้อยใหญ่สลับกันตลอดเส้นทางทำให้อำเภองาวเป็นอำเภอที่มีสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติจำนวนมาก รวมถึงชาวไทยภูเขาที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมอยู่ด้วย

เส้นทางท่องเที่ยวอำเภองาวบนถนนพหลโยธินดังกล่าวได้เริ่มต้นตั้งแต่สถานที่ท่องเที่ยวที่เรียกว่า “ประตูลำ” ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญทั้งในปัจจุบัน ในทางประวัติศาสตร์ และก่อนประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ประตูลำ เป็นช่องว่างระหว่างภูเขาหินปูนที่มีหน้าผาสูงใหญ่มีลักษณะชะงุ้ม โดยมีภาพเขียนสีที่มีความเก่าแก่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีประวัติของเจ้าพ่อประตูลำที่ได้ต่อสู้กับศัตรูผู้รุกรานแผ่นดินกระทั่งสิ้นชีวิตด้วยความอาหยาญ เป็นที่กราบไหว้เคารพบูชาของประชาชนมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ประตูลำแห่งนี้เป็นศูนย์รวมสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชาวไทยภูเขาที่รวมตัวกันมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้แวะเวียนผ่านมาบนเส้นทางสายนี้ และเมื่อเดินทางต่อไปบนเส้นทางก็จะพบกับความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้รับความเพลิดเพลินเป็นอย่างมาก อาทิ ถ้ำผาไท หล่มภูเขียว วัดจองคำ สะพานโยงแห่งแรกในประเทศไทย กองปู่จาที่ใหญ่ที่สุดในโลก ฯลฯ และปลายทางก่อนจะออกจากอำเภองาว ท่านจะได้พบกับพิพิธภัณฑสถานวิทยายุทธของบุคคลและครอบครัวที่มีความรักและชื่นชมอย่างสูงสุดกับเสน่ห์แห่งหนึ่งกลางแปลง ซึ่งจะทำให้ผู้ที่อายุมากกว่า 40 ปี ได้รำลึกถึงความสุขในความทรงจำของบรรยากาศหนึ่งกลางแปลงสมัยที่หนุ่มสาวใช้เป็นนัดพบกันในงานวัด

ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวที่เรียงตัวกันดังกล่าวนอกจากจะเป็นจุดแข็งสำหรับการท่องเที่ยวแล้วสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดก็เป็นสิ่งที่ท้าทายว่าจะสามารถสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการร่วมกันได้อย่างไรจึงจะทำให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมเป็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกันอย่างเต็มภาคภูมิเพื่อให้ทุกคนได้มีความภาคภูมิใจในการที่ได้นำเสนอของดีที่ตนมีอยู่ต่อประชาคมภายนอก รวมถึงรายได้ประชาชนจะได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพที่ดีอีกด้วย แนวทางการพัฒนาในการพัฒนาให้ออบต.นาแก ได้มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยอัตลักษณ์ชุมชนด้านการท่องเที่ยวมีดังนี้

1. การจัดการอบรม/ให้ความรู้/จัดการทัศนศึกษา แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการท่องเที่ยว

1) การบริหารจัดการ เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

2) ศิลปการนำเที่ยว การให้บริการ และการต้อนรับนักท่องเที่ยว

3) ความรู้สำหรับผู้ประกอบการและพนักงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่พัก และร้านอาหาร

2. การประชุมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมีการประชุมประชาคม/ชุมชน ให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย ทิศทาง และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันนับตั้งแต่เริ่มต้นถึงเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการให้เป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการรวมพลังกัน คือ

1) เศรษฐกิจดี มีงานทำ และมีรายได้ (สร้างงาน เกิดเงิน) 2) สังคมดี ครอบครัวเป็นสุขจากการทำงานร่วมกันของคนทุกวัยด้วยดวงใจเดียวกัน และ 3) สร้างความภาคภูมิใจในตัวเองจากคุณค่าของมรดกชุมชน

3. ศูนย์สารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว ณ ตลาดชุมชน ต.นาแก เป็นที่สถานที่รวบรวมและเผยแพร่สารสนเทศเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอำเภองาว และจังหวัดลำปาง

4. คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภองาว เกิดจากการที่อำเภองาวให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จากการมีสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมากในอำเภองาว และเพื่อให้เกิดการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม และครบถ้วน ควรมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภองาวเพื่อให้มีการพัฒนาไปในทางเดียวกัน ดังนี้

- 1) คณะอนุกรรมการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญอำเภอองาว โดยคณะอนุกรรมการแต่ละชุดควรประกอบด้วย 4 ส่วน คือ หน่วยราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว
- 2) คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างแผนงานการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวให้ถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้กำหนดร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยอัตลักษณ์ชุมชน

ในเบื้องต้น หรือสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยอัตลักษณ์ชุมชนประสบความสำเร็จ คือ การทำให้ชุมชนมีความรู้สึกรัก และภาคภูมิใจในวิถีชีวิตของตนเองจึงมีข้อเสนอแนะ เพื่อความสำเร็จในเบื้องต้นของการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยอัตลักษณ์ชุมชน ต่อไปนี้

1) คนในชุมชนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ เช่น การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอาหารที่ซื้อหามาจากในเมือง ไม่นำอาหารของตนเองมาต้อนรับเพราะเกรงว่านักท่องเที่ยวจะมองว่าชุมชนไม่ทันสมัยเท่าเทียมกับในเมือง เพราะในความเป็นจริง อาหารจากชุมชนเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่นักท่องเที่ยวอยากลิ้มลอง หากจะมีการปรับปรุงบ้างเท่าที่จะเป็นไปได้ตามความเหมาะสม หากไม่ไหวร้าย/สยดสยองเกินไปนักนักท่องเที่ยวก็อยากได้สัมผัส

2) คนในชุมชนควรได้รับความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่คิดว่าเขามาจากในเมืองเขาก็ต้องทานอาหารแบบในเมือง ซึ่งในความเป็นจริง นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในชุมชนเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ที่ไม่มีในเมือง

3) คนในชุมชนต้องมีความรู้และความต้องการของนักท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าคนในชุมชนมีความคุ้นชินหรืออาจจะเบื่ออาหารในชุมชนของตนเองบ้าง เมื่อมีโอกาสจึงอยากจะทานอาหารที่เป็นแบบคนเมือง เช่น คนบ้านสาเบื่อสับปะรดที่อร่อยมากของตนเอง แต่นักท่องเที่ยวนั้นอยากกินสับปะรดที่เป็นพันธุ์สำหรับการกินสดที่บ้านสาซึ่งเป็นแหล่งปลูก เพราะทุกที่ก็กินอยู่ในเมืองที่ห่างไกลจากแหล่งผลิต อยากกินกล้วยเดี่ยวโกบ้านสา เป็นต้น

4) คนในชุมชนไม่ควรฉวยโอกาสที่ไม่เหมาะสม เช่น คิดราคาอาหารแพงกว่าปกติเพราะเห็นว่าเป็นโอกาสที่จะได้เงินกับนักท่องเที่ยว คนในชุมชนควรมีเป้าหมายที่จะร่วมมือกันพัฒนาและสนับสนุนส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว หากมีการต้อนรับที่ประทับใจและไม่ฉวยโอกาสนักท่องเที่ยวก็จะบอกต่อกันทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาอย่างต่อเนื่อง และการค้าขายก็จะสามารถทำได้ตลอดไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

จากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะที่พบจากการวิจัย ดังนี้

1. การสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวควรมีการดำเนินการในรอบปีอย่างต่อเนื่อง เพราะช่วงเวลาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลามีความแตกต่างกันอันเนื่องจากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีแหล่งที่อยู่ต่างก็มีความแตกต่างกัน

2. การสำรวจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว หากได้มีการมอบของที่ระลึกเล็กๆ น้อยๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น เพื่อสร้างความประทับใจ และเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง
3. การวิจัยร่วมกับชุมชนควรได้รับการสนับสนุนให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับของกระบวนการในแต่ละช่วงเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์ในด้านความต่อเนื่องของข้อมูล ความแม่นยำในการนัดหมายกับชุมชน ที่ก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของชุมชนที่มีต่อนักวิจัย และสถาบัน (มหาวิทยาลัย และ สกว.)
4. ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการทำวิจัยระดับจังหวัด เพราะในปัจจุบันมีการทำวิจัยจากแหล่งทุนหลายๆ แหล่ง จำนวนมากในพื้นที่เดียวกัน เกิดการทับซ้อนของกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เดียวกัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเบื่อหน่ายและสับสน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

แนวทางในการดำเนินงานวิจัยต่อไป ดังนี้

1. การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรม และแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวและพักในจังหวัดลำปางเป็นเวลาหลายวัน เพื่อศึกษาจุดเด่นและแรงจูงใจที่เป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ตั้งใจมาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางอย่างแท้จริง
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่จะขับเคลื่อนให้ชุมชนต้นแบบได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

- กองวิชาการ .2548. รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศขาเข้าในปี 2548. กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา.
- โครงการจัดทำแผนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์, กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.2553.
- โครงการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์(Creative Tourism) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2556.
- ดวงกมล เวชวงศ์. กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ชนในบริบทของการท่องเที่ยว ผ่านห้วงวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดน้ำ : ศึกษากรณีชุมชนยวนตำบลต้นตาล อำเภอสายบุรี จังหวัดกระบี่. วารสารวิทยบริการ ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๔
- ธนภุต สังข์เฉย.2554. <http://www.etatjournal.com/web/etat-tourism-journal/311-cross-cultural-differences-tourist-behavior> Published on Monday, 18 April 2011 20:43
- ธงชัย สมบูรณ์. 2549. อัตลักษณ์ของชาติตามนโยบายการศึกษา. งานวิจัยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ชาติชาย ช่วยบำรุง. 2552. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, วิทยาลัยการปกครองส่วนท้องถิ่น
ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์, 2547. สำนักด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
<http://www.stou.ac.th/Tourism/Achieve/May/Topic2.html> สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2556
- ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร และคณะ. http://vclass.mgt.psu.ac.th/~undp/proposal_II_02.htm สืบค้น
เมื่อ 20 กรกฎาคม 2554
- พจนานุกรม. 2546. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต
และธรรมชาติ.
- ไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น, 2554 http://olparticle.blogspot.com/2008/12/blog-post_1917.html สืบค้น
เมื่อ 30 สิงหาคม 2556.
- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเรื่อง การมุ่งเน้นอัตลักษณ์
พื้นถิ่นอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย.
- สำนักงานจังหวัดลำปาง. 2554. รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2553
จังหวัดลำปาง. ลำปาง : จิตวัฒนาการพิมพ์ลำปาง.
- สำนักงานจังหวัดลำปาง. 2554. แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง 2553 - 2556. ลำปาง : จิตวัฒนาการพิมพ์ลำปาง.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำปาง. 2556. โครงการส่งเสริมเมืองท่องเที่ยวอเนกวัฒนวิถีสืบสร้างสรรค์ด้วยทรัพย์สิน
ทางปัญญา “ลำปางเมืองเชรามิก”.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2555. สืบค้นจาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/TravelExec56.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2556.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ พิเชฐ สายพันธ์ อรุมา เตพลกุล และ ชีระ สินเดชารักษ์. ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ :
เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน. วารสารธรรมศาสตร์ vol.31, No.2. 2555.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์และคณะ. 2554. ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้รับทุนสนับสนุนจาก
องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
- พระภิกษุศรีสวัสดิ์ ประชุมพร รังสิวงศ์ และเจษฎา ยานุพรหม. 2550. การศึกษาวิถี และศักยภาพการจัด
กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2541. การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ.
ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2550, จาก <http://thailivings.wordpress.com>
- อุรวรรณ สุขเกษม. 2552. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวตลาดน้ำ.
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552

อมรรัตน์ วงศ์เป็ง. 2550. ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป. RMUTT Global Business and Economics Review.

Vol.4 No.2 March 2009. หน้า 39-57.

อรพิน สันติธีรากุล และคณะ .2550. โครงการปรับปรุงโปรแกรมท่องเที่ยวสำเร็จรูปเพื่อตอบสนองความต้องการพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับประเทศไทย กรณีศึกษา 15 จังหวัดภาคเหนือ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2556

<http://www.etatjournal.com/web/menu-download-zone/menu-dl-executive-summary/14-cate-download-zone/cate-dl-executive-summary/373-dl-2011-thai-tourist-behavior> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2556

<http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=6025.0;wap2> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2556

<http://www.lampang108.com/wb/read.php?tid-4939.html> สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 สิงหาคม 2556

(<http://www.ryt9.com/s/bmnd/1307327> สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2556)

Unesco. (2001). Universal Declaration on Cultural Diversity.

World Tourism Organization.1998. Guide for local authorities on developing sustainable tourism. Madrid, Spain : Author.

ภาคผนวก

แบบสอบถามที่ใช้ในโครงการ

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

เรื่อง การตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวภาคเหนือ

โดย มหาวิทยาลัยเนชั่น ด้วยการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (สกว.)

ด้วย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยแห่งชาติ (สกว.) ได้อนุมัติให้มหาวิทยาลัยเนชั่นดำเนินการ
แผนงานวิจัย เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์ชุมชนลำปาง ประกอบด้วย
โครงการวิจัยย่อยจำนวนรวม 6 โครงการ ได้แก่

- 1) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์
- 2) การสร้างสร้งงานประชาสัมพันธ์เพื่อประสิทธิผลด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง
- 3) การจัดทำระเบียบว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง
- 4) องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง
- 5) การพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง
- 6) การพัฒนาศักยภาพสินค้าหัตถกรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

เป้าหมายสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาจังหวัดลำปางให้เป็นจังหวัดที่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่าง
สร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์ชุมชนลำปาง จากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าสิ่งที่เกิดขึ้น
จากผลการวิจัย นอกเหนือจากการที่ประชาชนชาวลำปางจะได้ตระหนักถึงคุณค่า มีความภาคภูมิใจในประเพณีและ
วัฒนธรรมของตนเอง และร่วมมือกันส่งเสริมเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแก่ชาวโลกแล้ว จะช่วยให้การท่องเที่ยวจังหวัดลำปางได้
พัฒนามากยิ่งขึ้น ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ดีขึ้นนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจของ
ประชาชนให้ดีขึ้นได้อีกด้วย

มหาวิทยาลัยเนชั่น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนทุกภาคีเครือข่ายของจังหวัดลำปางในการให้ข้อมูล
ที่เป็นประโยชน์ และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแก่จังหวัดลำปางต่อไป

สิงหาคม 2555

.....

*** ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นที่ร่วมกันเสนอแนะและขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดลำปาง ***

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย เรื่อง การตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวภาคเหนือ

กรุณาเติมข้อความในช่องว่าง หรือใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

I. ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

- เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ ปี
- ภูมิลำเนา (ที่เกิด) จังหวัด ปัจจุบันมีที่อยู่/ทำงาน จังหวัด
- อาชีพ ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ เกษตรกร
☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัทเอกชน
☐ อื่นๆ ระบุ
- สำเร็จการศึกษาสูงสุด
☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา ☐ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก ☐ อื่นๆ ระบุ
- รายได้เฉลี่ย ☐ น้อยกว่า 10,000 บาท / เดือน ☐ 10001 – 30000 บาท/ เดือน
☐ 30,001 – 50,000 บาท/ เดือน ☐ มากกว่า 50,000 บาท/ เดือน

II. รูปแบบ และการเลือกเดินทางท่องเที่ยวของท่าน

- การเดินทางท่องเที่ยวในภาคเหนือครั้งนี้เป็นครั้งที่เท่าใด
☐ ครั้งแรก ☐ มาแล้ว ครั้ง(รวมครั้งนี้ด้วย) มีผู้ร่วมเดินทางในครั้งนี้ คน
- วิธีการท่องเที่ยวครั้งนี้
☐ เดินทางด้วยตนเอง ☐ มากับบริษัทนำเที่ยว ☐ มากับหน่วยงาน/สถานศึกษา
- จุดประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ (เลือกได้หลายข้อ)
☐ มาเยี่ยมญาติ/ครอบครัว ☐ มาเยี่ยมเพื่อนตามคำชักชวน
☐ มาท่องเที่ยวกับครอบครัว/คู่รัก/เพื่อน ☐ มาค้าขาย/ติดต่อธุรกิจ
☐ มาทัศนศึกษากับหน่วยงาน/สถานศึกษา ☐ มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ระบุ
☐ มาเข้ารับการอบรม/สัมมนา ☐ มาไหว้พระ/ปฏิบัติธรรม ระบุ
☐ มาทำวิจัย/สารคดี/รายงาน ☐ มาทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มสนใจ ระบุ กิจกรรม / สถานที่
☐ อื่นๆ ระบุ
- พาหนะที่ใช้ในการเดินทางครั้งนี้ (เลือกได้หลายข้อ)
☐ รถยนต์ ☐ รถจักรยานยนต์ โดยรถนี้เป็น ☐ ของท่าน ☐ รถเช่า/ยืม
☐ รถโดยสารประจำทาง ☐ รถบริการนำเที่ยว ☐ รถตู้ของหน่วยงาน ☐ รถตู้เช่า
☐ รถไฟ ☐ เครื่องบิน ☐ อื่นๆ ระบุ
- บนเส้นทางท่อกท่องเที่ยวของท่านในครั้งนี้ ท่านวางแผนจะใช้เวลาทั้งหมด วัน

โดยคาดหมายว่าจะแวะเที่ยว - พัก ในจังหวัดใดบ้าง (กรุณาระบุจุดแวะพัก และระยะเวลาการพักในแผนต่อไป)

จังหวัดที่ท่านวางแผนที่จะแวะเที่ยว – แวะพัก และระยะเวลาที่ใช้

จังหวัด	เวลาที่คาดว่าจะใช้แวะเที่ยว - พัก					สถานที่ตั้งจะแวะ - จะไปเที่ยว - จะไปพัก					
ลำปาง	☐	ไม่แวะ	☐	1-3 ชม.	☐	4-9 ชม.	☐	1 วัน 1 คืน	☐	หลายวัน (ระบุ) วัน	ลำปาง
ลำพูน	☐	ไม่แวะ	☐	1-3 ชม.	☐	4-9 ชม.	☐	1 วัน 1 คืน	☐	หลายวัน (ระบุ) วัน	ลำพูน
เชียงใหม่	☐	ไม่แวะ	☐	1-3 ชม.	☐	4-9 ชม.	☐	1 วัน 1 คืน	☐	หลายวัน (ระบุ) วัน	เชียงใหม่
แม่ฮ่องสอน	☐	ไม่แวะ	☐	1-3 ชม.	☐	4-9 ชม.	☐	1 วัน 1 คืน	☐	หลายวัน (ระบุ) วัน	แม่ฮ่องสอน
แพร่	☐	ไม่แวะ	☐	1-3 ชม.	☐	4-9 ชม.	☐	1 วัน 1 คืน	☐	หลายวัน (ระบุ) วัน	แพร่
น่าน	☐	ไม่แวะ	☐	1-3 ชม.	☐	4-9 ชม.	☐	1 วัน 1 คืน	☐	หลายวัน (ระบุ) วัน	น่าน
พะเยา	☐	ไม่แวะ	☐	1-3 ชม.	☐	4-9 ชม.	☐	1 วัน 1 คืน	☐	หลายวัน (ระบุ) วัน	พะเยา
เชียงราย	☐	ไม่แวะ	☐	1-3 ชม.	☐	4-9 ชม.	☐	1 วัน 1 คืน	☐	หลายวัน (ระบุ) วัน	เชียงราย

11. สื่อประชาสัมพันธ์ที่ทำให้ท่านสนใจที่จะเลือกสถานที่ท่องเที่ยวตามที่ระบุในข้อที่ 10 (เลือกได้หลายข้อ)
☐ เพื่อน/สมาชิกในครอบครัวแนะนำ	☐ สื่อโทรทัศน์	☐ สื่อวิทยุ
☐ หนังสือพิมพ์	☐ อินเทอร์เน็ต / เว็บไซต์	
☐ หนังสือ/วารสารทั่วไปที่แนะนำการท่องเที่ยว	☐ วารสารเฉพาะทางการท่องเที่ยว	
☐ แผ่นปลิวประชาสัมพันธ์ ของ ททท.	☐ แผ่นปลิวประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว	
☐ ข้อมูลจากบริษัทนำเที่ยว	☐ อื่น ๆ ระบุ	
12. เหตุผลสำคัญที่ท่านใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว (เลือกได้หลายข้อ)
☐ เพื่อน/ญาติ/สมาชิกในครอบครัวแนะนำ	☐ ได้รับข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ
☐ แหล่งท่องเที่ยวสวยงามน่าประทับใจ	☐ มีกิจกรรม/เทศกาล ที่น่าสนใจ ระบุ
☐ มีแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมที่หลากหลาย	☐ แหล่งท่องเที่ยวมีการจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน
☐ แหล่งท่องเที่ยวมีความสงบเหมาะกับการพักผ่อน	☐ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ที่น่าสนใจ
☐ ที่พักผ่อนสบาย	☐ การเดินทางถึงแหล่งท่องเที่ยวทำได้สะดวก
☐ มีของที่ระลึกน่าสนใจหลายชนิด	☐ อาหารอร่อย
☐ ค่าใช้จ่ายไม่แพง	☐ อื่นๆ ระบุ
13. ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปางโดยผ่านสื่อใดบ้างหรือไม่ (เลือกได้หลายข้อ)
☐ ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง	
☐ อินเทอร์เน็ต	☐ วิทยุ
☐ โทรทัศน์	☐ หนังสือพิมพ์
☐ เพื่อน/ญาติ/สมาชิกในครอบครัว	☐ นิตยสาร/วารสารท่องเที่ยว
☐ สำนักงานการท่องเที่ยว	☐ บริษัทนำเที่ยว
☐ อื่นๆ ระบุ	
14. ท่านคิดว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้คนทั่วไปรู้จักจังหวัดลำปาง คือ
15. ท่านเคยมาเที่ยวจังหวัดลำปางหรือไม่ ☐ เคย กรุณาตอบข้อ 16 ☐ ไม่เคย กรุณาตอบข้อ 17
16. ท่านที่ได้เคยมาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางท่านพบว่า
- 1) จังหวัดลำปางมีสิ่งที่น่าสนใจ หรือข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุง ได้แก่
-
-
- 2) ท่านมีความตั้งใจที่จะไปเที่ยวที่ลำปางอีกหรือไม่
- ☐ ไม่ไปอีกแล้ว เพราะ
- ☐ ตั้งใจที่จะกลับไปเที่ยวอีก สถานที่
17. ท่านที่ไม่เคยมาเที่ยวที่จังหวัดลำปาง ท่านคาดหวังว่าจะหาโอกาสมาเที่ยวจังหวัดลำปางหรือไม่
- ☐ ไม่มาแน่นอน เพราะ
- ☐ หากมีโอกาสว่างก็จะแวะมา สถานที่ที่คาดหวัง
- ☐ ตั้งใจว่าจะมาหาโอกาสเที่ยว สถานที่

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็น เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

VISITOR SURVEY

Nation university, Lampang Province.

Supporttted by The Thailand Research Fund (TRF)

We'd really like to have your input on this survey.

Your help will be greatly appreciated.

You can make the better Welcome.

Contact Person : Srisook Nillakan, phone 086-99-33-529

Email : srisook_nil@nation.ac.th

Survey Questionnaire : Thailand Journey

Part I : Tourist's Demographic Characteristics

1. Gender ☐ Male ☐ Female What is your age ? year old
2. Where are you from ? City State Country
3. What is your approximate total household income before taxes?

☐ Less \$ 10,000

☐ \$10,000 - \$19,999

☐ \$20,000 - \$39,999

☐ \$40,000 - \$59,999

☐ \$60,000 - \$79,999

☐ \$80,000 or more
4. What was the last year of school you have completed?

Grade school
1 2 3 4 5 6

High school
7 8 9 10 11 12

College/University
13 14 15 16

Graduate school
17 18 19 20

.....

Part II : Tourist Behavior Characteristics

5. Which of the following best describes your travelling party?

☐ Alone

☐ Family members persons

☐ A couple

☐ Friends and relatives persons

☐ Organized groups Persons

☐ Others
6. How many times did you travel to Thailand? Time(s)
7. On this trip, what countries are you plan to travel ?

☐ Thailand only

☐ Laos

☐ Myanmar

☐ Cambodia

☐ Malaysia

☐ India

☐ Indonesia

☐ China

☐ Others
8. How many days are you planning to spend in Thailand ? Days
9. In Thailand, what provinces are you plan to travel? (check one or more than one if you need)

The North	
☐	Chiangmai
☐	Chiangrai
☐	Lampang
☐	Lampune
☐	Phayao
☐	Phrae
☐	Mae-Hongsorn
☐	Nan
☐	Others

The East	
☐	Chantaburi
☐	Chonburi
☐	Pattaya
☐	Prachinburi
☐	Rayong
☐	Trad
☐	Others
☐	
☐	

Central	
☐	Ayuttaya
☐	Bangkok
☐	Rachburi
☐	Others
☐	
☐	
☐	
☐	

North-eastern	
☐	Khonkhan
☐	Korat
☐	Loei
☐	Nong-khai
☐	Surin
☐	Srisakate
☐	Ubon
☐	Udorn
☐	Others
☐	

The South	
☐	Phuket
☐	Krabi
☐	Nakornsri-tammarat
☐	Songkla
☐	Others
☐	
☐	
☐	

10. In what types of sources did you use to find information of travelling Thailand? (check one or more than one if you need)

- ☐ Internet

☐ Magazine

☐ Thai Travelling Authority

☐ Word of Mouth
- ☐ Newspaper

☐ T.V.

☐ Thai Travelling Organisation

☐ Others

11. Please indicate the expectation and satisfaction of following attributes in the North

Attribute	Expectation					Satisfaction				
	Very low		Very high			Very low		Very high		
Historical Buidings	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Arts (music/dance)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Architecture	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Culture villages	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Museums	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Traditional Scenery	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Handicrafts	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Festivals / Events	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Historical people	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Religious places	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Food	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Shopping places	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Information centers	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Atmosphere/people	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Indoor facilities	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Accessibility	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Expensiveness	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Climate/Weather	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Accommodation	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Tour packages	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Guides	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Souvenirs	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Theme parks	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

12. Have you ever known Lampang Province ? ☐ Yes (please answer item 13-15) ☐ No (please answer item 16)

13. In what types of sources did you use to find Lampang information ? (check one or more than one if you need)

- ☐ Internet ☐ Magazine ☐ Thai Travelling Authority ☐ Word of Mouth
☐ Newspaper ☐ T.V. ☐ Thai Travelling Organisation ☐ Others

14. Have you ever travel Lampang Province ? ☐ Yes ☐ No

15. Are you plan to travel Lampang Province ?

- ☐ Yes, I plan to visit Lampang at
☐ No, I'm not. Because

16. Are you decide to visit Lampang Province next time? ☐ Yes ☐ No

Thank you very much

แบบสอบถามความคิดเห็น
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพ และความพร้อมของชุมชน
บนเส้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

คำชี้แจง

ด้วยมหาวิทยาลัยเนชั่น ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติให้ดำเนินแผนการวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์ชุมชนลำปาง จากผลการวิจัยในเบื้องต้น พบว่า จังหวัดลำปางมีอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีศักยภาพ และความพร้อมที่สามารถใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี หากได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายในการจัดการอย่างสร้างสรรค์

คณะผู้วิจัยจึงใคร่ที่จะขอรับทราบความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากท่านเพื่อประกอบแนวทางในการจัดการท่องเที่ยว โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของชุมชน
- ส่วนที่ 3 การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะจากท่านจะได้นำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้แก่จังหวัดลำปางต่อไป

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็น

คณะผู้วิจัย

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

กรุณาใส่เครื่องหมาย / ใน ☐ ที่ตรงกับคุณสมบัติของท่าน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ น้อยกว่า 15 ปี ☐ 15 – 25 ปี ☐ 26 – 35 ปี
- ☐ 36 – 45 ปี ☐ 46 – 60 ปี ☐ มากกว่า 60 ปี
3. อาชีพ ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ เกษตรกร ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- ☐ ค้าขาย ☐ พนักงานธุรกิจเอกชน ☐ อื่นๆ ระบุ ☐ อื่นๆ ระบุ
4. ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา ☐ อนุปริญญา ☐ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่นๆ ระบุ

ส่วนที่ 2 การพัฒนาเส้นทางการทำงานอย่างมีอัตลักษณ์ของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งของจังหวัดลำปางในปัจจุบันสามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย แต่เพื่อให้เกิดความโดดเด่นในเชิงอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอเส้นทางการทำงานที่เกี่ยวข้องโดยใช้พาหนะที่แตกต่างอันจะทำให้ผู้ท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และประทับใจมากที่สุด 5 เส้นทาง คือ

- เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 1 นั่งรถม้าชมเมือง ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
- เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 2 ชื่นรถไฟไปตีช้าง ดูงานช้างที่มีอดาบโบราณ
- เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 3 ปั่นจักรยานเลาะน้ำวังชมเก้า ตมดำน้าส้มหวาน ไปชมงามมตะการตา
- เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 4 ล่องเรือแพ อาบน้ำแร่ แช่น้ำตก ชมงานสวน(จากไม้ไม่)
- เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 5 ใช้ไฟริลล์ เลาะทิวคดอย ดูร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์ และ การท่องเที่ยวบนพื้นที่ อ.แม่ทะ

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือนในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

กรณีใส่เครื่องหมาย / ในช่องว่างที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านบนเส้นทางการท่องเที่ยวต่อไป

1. เส้นทางการท่องเที่ยวอย่างมีอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง

ข้อที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	เส้นทางการท่องเที่ยวที่ ๑ น้ํงมำชมเมือง คู่เพื่อเรื่องเรื่อชรามคส์						
2	เส้นทางการท่องเที่ยวที่ ๒ ชนรยไฟเบชีข้าง ดงนซำงมีมอดาบโปรณ						
3	เส้นทางการท่องเที่ยวที่ ๓ ปนัจกรยณเลาะ น้ํารังชมถ้ำ คมค่านำส้มหวาน โป่งขำงม ดระการตา						
4	เส้นทางการท่องเที่ยวที่ ๔ ล่องเรื่อแพ อำนนำแร่ แซ่นำตก พบงนสนน(จกไม่เ)						
5	เส้นทางการท่องเที่ยวที่ ๕ ใช้เฟรวัลล์ เลาะทวดอย ดูรจงรอยก่อนประวัติศาตร์						
6	เส้นทางการท่องเที่ยวบนพินท้ออำเภอแม่ทะ งานแกะสลัก และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม						

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ ๑ นักรถม้าชมเมือง คู่มือเรื่องเชรามิคส์

การท่องเที่ยวในพื้นที่โดยรอบเขตเทศบาลนครลำปาง ประกอบด้วย อุตสาหกรรมชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

ข้อที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	รถม้า เป็นพาหนะที่โดดเด่นในการท่องเที่ยว					
2	วัดสำคัญ ในเชิงประวัติศาสตร์ และศิลปกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม วัดปงสนุก และวัดที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพม่าจำนวนมากในตัวเมืองเช่น วัดศรีชุม วัดศรีจองเมือง ฯลฯ					
3	สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ที่เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ และความเป็นของเมืองเก่าในแต่ละช่วงเวลาของเมืองลำปาง เช่น กำแพงเมืองภาคองต้า บ้านเสานัก สถานีรถไฟ สะพานรัฐสภา ฯลฯ					
4	ผลิตภัณฑ์เชรามิคส์ และอุตสาหกรรมเชรามิคส์ ได้แก่ ตลาดร้านโรงงานเชรามิคส์ (หน้าจวนผู้ว่าฯ หน้าโรงเรียนเทศบาล ๔ ร้านอินทราเชรามิคส์ และพิพิธภัณฑสถานบติ)					
5	อาหารแนะนำ ได้แก่ อาหารประเภทเส้น เช่น ก๋วยเตี๋ยววังสุภา ขนมเส้นป้าบัวศรี ก๋วยเตี๋ยวป๋วยง ขนมจีนมุคา ขนมจีนล้านเส้น ก๋วยเตี๋ยวด่านห้าไม้ ข้าวซอยอิสลาม ข้าวซอยบุญเย็น ก๋วยจั๊บรถไฟ ไข่ลั่วฮั้วก๊วน ข้าวแต่นคุณมณี ฯลฯ และร้านอาหารแปดอีกจำนวนมาก					

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

เส้นทางกา​ร​ทอ​ง​เทีย​ว​ที่ ๒ ชี​น​ร​ถไฟ​ไป​ชี​ช้า​ง ดุ​น​งาน​ช่​า​ง​มี​ม​ี​อ​ดา​บ​โ​บ​ร​า​ณ

การ​ทอ​ง​เทีย​ว​ทุ​ม​ชน​ที่​มี​ศั​ก​ย​ภ​า​พ​ที่​ช่อ​ม​เ​ย​ง​เส้​น​ท​า​ง​จ้​น​หว​ด​ล่​า​ป​า​ง-ล่​า​พ​ู​น-เ​ีย​ย​ง​เ​ี​ม! ใน​ขอ​บ​เ​ย​ด​ท​พ​ที่ อ.ห่​า​ง​ล้​ด​ร อ.เ​า​ะ​ค​า และ อ.เส​ริ​ม​ง​า​ม

ประ​ก​อ​บ​ด้วย อັ​ด​ลั​ก​ษ​ณ​์​ทุ​ม​ชน​ที่​ล่​า​คั​ย​ใน​การ​ทอ​ง​เทีย​ว ดั​ง​นี้

ข้อ​ที่	เร​ื่อ​ง	ระ​ด​บ​ความ​เห​ม​า​จะ​สม				ข้อ​เ​น​อ​แ​น​ะ​เ​ี​ม​เ​ี​ด​ม
		ม​าก​ที่​ส​ุ​ด	ม​าก	ป​า​น​ก​ล​า​ง	น้​อ​ย	น้​อ​ย​ที่​ส​ุ​ด
1	ร​ถไฟ​ เ​ี​น​พ​า​ห​นะ​ที่​โ​ด​ด​เ​น​ใน​การ​ทอ​ง​เทีย​ว (เ​ี​น​ช่​ว​ง​ของ​เส้​น​ท​า​ง​ร​ถไฟ​ที่​ผ่าน​จ้​น​หว​ด​ที่​มี​ส​ถ​า​น​ที่​ล่​า​ห​ร​ั​บ​การ​ทอ​ง​เทีย​ว​ทั้ง​เ​ี​น​จ​ระ​ว​ิ​ด​ศ​า​ส​ตร์ และ​ร​ร​ร​ม​ช​า​ด​ิ​ที่​ส​ว​ย​ง​า​ม)					
2	ส​ถ​า​น​ที่​ทอ​ง​เทีย​ว​สํ​า​คั​ย ได้​แ​ก่​ ดุ​ท​ย​า​น​แ​น​ง​ช​า​ด​ิ​ทุ​น​ตาม​ ค​ุ​น​ยั​ก​ษั​ร​กั​ช้​า​ง​ไ​ท​ย ต​ล​า​ด​/ห​มู่​บ้าน รื​ม​เส้​น​ท​า​ง​ร​ถไฟ ต​ล​า​ด​ทุ​ง​เ​ก​ร​ี​ย​น ค​ุ​น​ยั​ค​ิ​ด​ป​า​ชี​พ​แ​ม่​ด่​า​โ​ี​ง​น้​าร​ร​อ​น​บ้าน​เ​ี​น​พ​ั​ด​ม​นา และ​โ​ี​ง​น้​าร​ร​อ​น​เส​ริ​ม​ง​า​ม					
3	ส​ถ​า​ป​ั​ด​ย​ก​ร​ร​ม และ​สั​ง​ป​ล​ุ​ก​ส​ร​้าง​ ที่​เ​ี​น​ห​ลั​ก​ฐ​า​น​แ​ส​ด​ง​ให้​เ​ี​น​ถึ​น​ถึง​ป​ระ​ว​ิ​ด​ศ​า​ส​ตร์ และ​ความ​เ​ี​น​ของ​เม​ื่อ​ง​เ​า​เ​ี​น​แ​ด​ละ​ช่​ว​ง​เว​ล​า​ของ​เ​า​น​ด​เ​น​แ​ด​บ​นี้ ได้​แ​ก่​อ​น​ุ​ส​ว​าร​ี​ย​เ​ี​จ้​า​พ​อ​ทุ​น​ตาม วั​ด​พระ​ร​า​ด​ล่​า​ป​า​ง​ห​ล​ว​ง วั​ด​ไ​ห​ล​หิ​น วั​ด​พระ​ร​า​ด​จ​อ​ม​บิ​ง					
4	ผล​ิ​ด​ภั​ย​ที่​มี​ด​า​บ​โ​บ​ร​า​ณ และ​แ​ห​ล่​ง​ร​ว​ม​ห้​ด​อ​ุ​ด​ส​า​ท​ก​ร​ม ได้​แ​ก่​ ค​ุ​น​ยั​ก​ษ​เ​ี​ร​เ​ี​น​รู้​การ​ตี​ดา​บ อ​บ​ด.เว​ี​ย​ง​ต​า​น ค​ุ​น​ยั​ร​ว​ม​ผล​ิ​ด​ภั​ย​ที่​ก​ะ​ล​า​ดี​ไ​ช​ร​์					
5	อา​หา​ร​แ​น​ะ​นํ​า ได้​แ​ก่​ กั​ย​เ​ี​ด​ย​ก​ุ​ท​ิ​น​ยั​ก​ษ​กั​ย​เ​ี​ด​ย​ที่​ไ​ด​ร​ง สั​ม​ดํ​า​แ​ก​นํ​า ช้​า​ว​แ​ด​น้​ท​ิ​พ​ย​ร​ร​ณ​ฯ					

ขอ​ขอ​บ​ค​ุ​น​ทุ​ก​ความ​คิ​ด​เ​ี​น​เพ​ื่อ​ความ​ร่ว​ม​มี​อ​ใน​การ​พ​ั​ด​ม​า​จ้​น​หว​ด​ล่​า​ป​า​ง​ของ​เร​า

เส้นทางทหารท่องเที่ยวที่ ๓ ปันจักรยานเลาะน้ำวังชมถ้ำ คัมดำน้าสมหวาน ปิงข่ามามตระการตา

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-ตาก-สุโขทัย-อุตรดิตถ์ ในขอบเขตพื้นที่ อ.สบปราบ เกิน และแม่พริก ประกอบด้วย อุตสาหกรรม

ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

ข้อที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	จักรยาน เป็นพาหนะที่โดดเด่นเป็นการเดินทางตามเส้นทางถนนโบราณที่เลียบเลาะลำน้ำวังผ่านธรรมชาติที่สวยงามเข้าไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญได้					
2	สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติคลองเจดีย์ อุทยานประวัติศาสตร์นันทายาง (วัดพระบุญไธยง : วัดนายาง) น้ำตกแม่จะ ดอยผาแดง ถ้ำโบราณ ถ้ำยาคำ และ จุดชมวิวดอยแพะดอยครั้ง ดอยพากทำ (ถ้ำเจดีย์ ถ้ำช้าง ถ้ำกบแก้ว ถ้ำจาว ถ้ำอู ถ้ำผ้าไหมผ้าแพรว) ถ้ำน้ำผาผางม ฯลฯ					
3	สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง หมู่บ้านเมืองเกนโบราณ วัดเจียง วัดอุ้มลอง และวัดดอยตาล					
4	ผลิตภัณฑ์ปิงข่า ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมชุมชนปิงข่า บ้านบ้านไร่ อบต.แม่ถอด แหล่งผลิตผ้าพื้นเมือง อ.สบปราบ และเกิน					
5	อาหารแนะนำ ได้แก่ ข้าวแต่น้ำ(น้ำแตงโม น้ำส้มเกลี้ยง) เห็ดถอบ ส้มเกลี้ยง ผลไม้เมือง และเห็ดป่าหลากหลายตามฤดูกาล					

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ ๔ ล่องเรือแพ อาบน้ำแร่ แช่น้ำตก ขมงานसान(จากไม้ฝั)

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-พะเยา และลำปาง-เชียงใหม่ ในขอบเขตพื้นที่ อ.เมือง แจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

ข้อที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	เรือ-แพ การเดินทางทางน้ำ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับน้ำจะช่วยสร้างเสริมความสุข สนุก และประทับใจในการท่องเที่ยว เริ่มจากต้นทางที่เขื่อนกิ่วลมขึ้นไปถึงหมู่บ้านเหนือเขื่อน ต่อด้วยนาตกและน้ำแร่ที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน หรือจะขึ้นเหนือไปเขื่อนกิ่วคอหมา และน้ำตกวังทอง น้ำตกวังแก้ว					
2	สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ เขื่อนกิ่วลม อ่างเก็บน้ำบ้านสาและหมู่บ้านปลา อุทยานแห่งชาติ แจ้ซ้อน ศูนย์ศิลปาชีพทุ่งจี้ วัดแจ้ซ้อนหลวง วัดบ้านขาม วัดผาแดงหลวง วัดสบสัน วัดพระเกิด (ตำนานที่เกิดแห่งพระเจ้าห้าพระองค์)					
3	สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง วัดอภัยชัยศิริ วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดพระเกิด ฯลฯ					
4	ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากไม้ฝั ได้แก่ ศูนย์ศิลปาชีพทุ่งจี้ บ้านโป่งาม ต. แจ้ซ้อน อ.เมืองปาน บ้านสา อ.แจ้ห่ม และบ้านทุ่งฝูง ต.ร้องเคาะ อ.วังเหนือ					
5	อาหารแนะนำ ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวไก่เมือง อาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์จากปลา สับปะรด ยำขึ้นน้ำแร่ ฯลฯ					

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

เส้นทางการท่องเที่ยวที่ ๕ ใช้ไพรวัลล์ เลาะทิวดอย ดูร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมโยงเส้นทางจังหวัดลำปาง-พะเยา ในขอบเขตพื้นที่ อ.เมือง แม่เมอะ และงาว ประกอบด้วย อุตสาหกรรมชุมชนที่สำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่

ข้อที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	รถขับเคลื่อนสี่ล้อ (ไพรวัลล์) เป็นความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบแอดเวนเจอร์ เพื่อให้ได้พบกับธรรมชาติที่บุคคลทั่วไปยังเข้าถึงได้ยาก และร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์					
2	สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ สวนสับปะรด บ้านเสด็จ ประดูผา(ภาพเขียนสีโบราณ และวัฒนธรรมชนเผ่า) ถ้ำผาไท หล่มภูเขียว บ่อสี่เหลี่ยม ถ้ำราซดฤทธิ์ น้ำตกแม่แก้ว หมู่บ้านชาวไทยภูเขา และ พิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์เก่า ฯลฯ					
3	สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง วัดม่อนพญาแช่ วัดพระธาตุเสด็จ จุดชมวิวแม่เมอะ พิพิธภัณฑ์ถ่านหินลิกไนต์ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน วัดจองค์ฯ ฯลฯ					
4	ผลิตภัณฑ์และสิ่งของที่จำหน่ายได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ตำบลนาแก อ.งาว					
5	อาหารแนะนำ ได้แก่ กาแฟมะเดื่อ หลามปลา ฯลฯ					

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

การท่องเที่ยวบนพื้นที่ อ.แม่ทะ เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระยะสั้นซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนที่ชัดเจน และมีความสวยงามเฉพาะตน ดังนี้

ข้อที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	หมู่บ้านหลุก ต.บ้านหลุก ที่มีชื่อเสียงเป็นแหล่งผลิตไม้แกะสลักที่สำคัญของภาคเหนือ					
2	วัดน้ำใจ ต.น้ำใจ เป็นวัดโบราณที่มีอุโบสถกลางน้ำ					
3	หมู่บ้านสามขา ต.หัวเสือ เป็นหมู่บ้านที่สามารถอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างดียิ่งเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่ชุมชนสามารถคืนผืนป่า และสำนึกร่วมกันอนุรักษ์ได้อย่างยั่งยืนจากความร่วมมือของคนในชุมชนเอง					
4	วัดถ้ำพระสวาย ต.แม่ทะ เป็นวัดป่าที่มีความสวยงามร่มรื่น สามารถรองรับการปฏิบัติธรรมให้แก่ประชาชนได้ตลอดปี					
5	อื่นๆ ระบุ					

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

ส่วนที่ 3 การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์
กรุณาใส่เครื่องหมาย / ในช่องว่างที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

2.1 หน่วยงาน/บุคคลที่ควรร่วมกันเป็นผู้บริหารจัดการท่องเที่ยว

ข้อ ที่	เรื่อง	ระดับความสำคัญในการร่วมกันบริหารจัดการ					ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	ข้าราชการในพื้นที่						
2	ผู้นำส่วนท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน						
3	อบต. หรือเทศบาล เจ้าของพื้นที่						
4	ชุมชนเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว						
5	เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อุทยานแห่งชาติ ฯลฯ						
6	เจ้าของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น เจ้าของแพ เจ้าของรถม้า ฯลฯ						
7	เจ้าของกิจการที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์						
8	ร้านอาหารในพื้นที่						
9	รถขนส่งในอำเภอ หรือระหว่างอำเภอ						
10	ผู้ผลิตหัตถกรรม งานฝีมือ ของที่ระลึก						
11	อื่นๆ ระบุ						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

2.2 องค์ประกอบที่จะทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืน

ข้อที่	เรื่อง	ระดับความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	คนในชุมชนมีความรัก และความภาคภูมิใจในทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่ชุมชนมีอยู่						
2	คนในชุมชนต้องรักษา และหวงแหนธรรมชาติ และวัฒนธรรมของตนเอง						
3	คนในชุมชนมีน้ำใจไม่ตรีต้อนรับผู้มาเยือนดี						
4	คนในชุมชนต้องร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ความงามของชุมชนตนเอง						
5	การประชาสัมพันธ์ต้องอาศัยสื่อมวลชนจากภายนอกมาทำข่าวให้						
6	ชุมชนต้องมีกฎ ระเบียบ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยเมื่อนักท่องเที่ยว						
7	ชุมชนมีประวัติศาสตร์-เรื่องเล่าของตนเอง						
8	ผู้ประกอบการต้องมีความรู้เรื่องงานบริการ						
9	ชุมชนต้องมีของที่ระลึกที่โดดเด่นของตนเอง						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบคุณทุกความคิดเห็นเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดลำปางของเรา

ภาคผนวก

แผนงาน กิจกรรม และผลที่ได้รับ

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง
- 2. เพื่อสร้างความร่วมมือภาคี (ชุมชน อปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) ในการกำหนดสถานที่ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางที่มีพลังด้านการท่องเที่ยว
- 3. เพื่อสร้างสรรค์ความร่วมมือระหว่างภาคี (ชุมชน อปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) ในการจัดการสถานที่ และกิจกรรมที่มีพลังด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง
- 4. เพื่อนำเสนอต้นแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมระหว่างภาคีให้กับ อปท. ในการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

2. แผนงานโครงการ

ผลที่ได้รับ	บรรลุ	โดยทำให้
1. ได้อัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปางที่สามารถใช้เป็นทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยวได้สอดคล้องกับความชื่นชอบของนักท่องเที่ยว	วัตถุประสงค์ข้อที่ 1	1. ได้ข้อสรุป เกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดลำปางที่สามารถใช้เป็นทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับความชื่นชอบของนักท่องเที่ยว และความคิดเห็นของประชาชนจังหวัดลำปางทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว
2. ได้ภาคีเครือข่ายด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว	วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ 3	2. ภาคีเครือข่ายจากภาคประชาชน องค์กรและหน่วยงานในชุมชนและในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนร่วมกัน 3. หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องจะได้นำอัตลักษณ์บนเส้นทางการท่องเที่ยวไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยว จังหวัดลำปางให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
3. ได้ชุมชนต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	วัตถุประสงค์ข้อที่ 4	3. ชุมชนต้นแบบพร้อมกับภาคีเครือข่ายจะได้ร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป